

Concept notulen

Jaar
Vergaderdatum
Publicatiedatum

OPENBARE VERGADERING PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT
2023
8 februari 2023
... 2023

Inhoudsopgave

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht	2
Opening	4
Agenda 8 februari 2023	5
Motielijst en lange termijnplanning Provinciale Staten	6
Vragenhalfuur	6
Statenvoorstel Beslissing op bezwaar A. Goldhoorn c.s.	12
Statenvoorstel Verordening Fractieondersteuning Provincie Utrecht 2022	14
Statenvoorstel AEF-rapport (herinrichting IPO)	16
Statenvoorstel Slavernijverleden	17
Statenvoorstel Rekenkamerrapport Landbouw- en voedselstrategie	22
Statenvoorstel NV OMU: wensen en bedenkingen en besluit algemeen belang	33
Actualiteitenmotie 3 Update Artikel 1 naar 2.0, ingediend door GroenLinks e.a.	43
Actualiteitenmotie Vergelijkbare CO ₂ -prijzen, ingediend door VVD	49
Actualiteitenmotie 5 Energie, ingediend door SP en Socialisten Utrecht	59
Actualiteitenmotie 6 'Democratische vernieuwing in/door de Staat van Utrecht', ingediend door GroenLinks	67
Stemverklaring	74
Stemming	77
Sluiting	80
Toezeggingen	83
Index	84

Leden van de Provinciale Staten van Utrecht

Aanwezig: de heer S.A. Berlijn, Utrecht (JA21), mevrouw G. Bikker, Vijfheerenlanden (CDA), mevrouw T. De Boer, Utrecht (GroenLinks), mevrouw W. De Boer-Leijnsma, Eemnes (PvdA), de heer J. Breur, Veenendaal (SP), de heer mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn (VVD), mevrouw E. Brinksma, Leersum (GroenLinks), mevrouw E.J. Broere-Kaal, Soest (PVV), de heer R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin (BVNL), de heer ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst (SGP), de heer drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen (JA21), de heer M.J. de Droog Msc RA, Utrecht (D66), de heer M.E.J. Eggermont, Utrecht (Socialisten Utrecht), mevrouw M. van Elteren, Woudenberg (GroenLinks), de heer Fiscalini, Maarssen (JA21), mevrouw J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht (VVD), mevrouw mr. N.M. Groen MA, Doorn (GroenLinks), mevrouw N. de Haan-Mourik, Amersfoort (ChristenUnie), de heer J.A. de Harder, Bunschoten-Spakenburg (ChristenUnie), mevrouw W.M.M. Hoek, Vreeland (50PLUS), de heer drs. B.C. de Jager, Loenen (VVD), de heer V.C. Janssen, Amersfoort (VVD), mevrouw M. de Jong, Utrecht (GroenLinks), de heer drs. E.A. Kamp, Doorn (D66), de heer dr. A.R.S. Karataş, Utrecht (GroenLinks), mevrouw H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg (Partij voor de Dieren), de heer drs. A.H.L. Kocken, Utrecht (VVD), mevrouw T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten (CDA), mevrouw N.A. Krijgsman, Utrecht (PvdA), mevrouw M. Lejeune-Koster, Linschoten (PvdA), mevrouw O. De Man, Zeist (VVD), de heer G. Mulder, Utrecht (PvdA), de heer ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht (GroenLinks), de heer P.D. Overkleeft, Amersfoort (D66), mevrouw H.J. Rikkoert Msc, Utrecht (ChristenUnie), de heer A.G. van Schie, Utrecht (VVD), de heer W. van der Steeg, De Meern (Partij voor de Dieren), mevrouw L.E. Veen, Utrecht (D66), mevrouw L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist (CDA), de heer C. Westerlaken, Lopik (CDA), de heer W.J.A. Weyers, Zeist (JA21), mevrouw ir. M. de Widt MPM, Utrecht (D66), de heer J.C. van Wijk, Zeist (JA21), de heer H. Wolting, Vijfheerenlanden (ChristenUnie).

Afwezig: mevrouw F. Demir, Amersfoort (DENK), mevrouw M. Stegenga, Veenendaal (CDA), mevrouw mr. S.F. van Ulzen, Zeist (VVD).

Aanwezig: gedeputeerden de heer ir. H.P. van Essen, Utrecht (Ruimtelijke Ontwikkeling, Omgevingsvisie, Energietransitie en Klimaat), mevrouw drs. W.R.C. Sterk, Utrecht (Natuur, Landbouw, Bodem & Water, Sport en Bestuur), de heer ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort (Binnenstedelijke Ontwikkeling, Wonen, Cultuur en Gezonde leefomgeving), gedeputeerde de heer A.J. Schaddelee, Houten (Mobiliteit, Recreatie en Toerisme, Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving, Communicatie en Participatie), de heer R.C.L. Strijk, Utrecht (Financiën, Organisatie, Economie en Europa).

Afwezig: -

Statenbrede openbare vergadering op woensdag 8 februari 2023

Statenvoorzitter: de heer mr. J.H. Oosters, Commissaris van de Koning

Plaatsvervangend Statenvoorzitter: -

Griffier: de heer R. Poort

Verslaglegging: mevrouw A. Smakman (Notuleerservice Nederland)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, mag ik u vragen om uw plekje in de Statenzaal in te nemen en uw beraadslagingen tot nader order te staken? En met zo'n enorm prachtige aanblik van een volle publieke tribune luistert alles nauw, moeten we ook alles vandaag met elkaar goed doen volgens de afspraken die we hebben. En daar geeft u gevolg aan. Dat is heel fijn.

Voor de mensen die op de publieke tribune zitten en die misschien voor het eerst in deze Statenzaal zijn: van mijn harte welkom, fijn dat u er bent. U hoorde net een bel en u denkt misschien 'dan komt nu de ijscokar binnen', maar dat is de bel van gehoorzaamheid, zodat iedereen die belang heeft bij deze Statenvergadering weet dat de Statenvergadering aanstonds gaat beginnen.

Maar dat gaan we nog niet doen, omdat we een moment hebben waar ik heel graag gelegenheid voor wil bieden. Dat is dat de VNG afdeling Utrecht een manifest wil overhandigen aan u via mij. Ik wil graag Petra Doornenbal daarvoor de gelegenheid geven om het woord tot u te richten en het manifest aan te bieden. Dat is bijzonder leuk om de burgemeester van Renswoude in ons midden te hebben. Ze wandelt met een zekere vanzelfsprekendheid naar het spreekgestoelte, en dat kunnen wij verklaren. Gaat uw gang.

Mevrouw **DOORNENBAL**: Goedemorgen. Zo sta je hier als Statenlid en acht jaar later sta je hier als burgemeester. Dat kan verkeren, zullen we maar zeggen.

Dank je wel, commissaris, en fijn dat ik hier even mag staan. Waarom sta ik hier? Ik ben de vicevoorzitter van het VNG provincie Utrecht en dat is een netwerk van raadsleden, griffiers, van gemeentesecretarissen, uiteraard ook de wethouders en de burgemeesters. En met elkaar hebben wij bedacht dat het goed zou zijn – en dat doen we eigenlijk al vaker, want toen ik op uw plaats zat, mocht ik hem ook ontvangen – als wij eigenlijk een handreiking doen aan Provinciale Staten die u zou kunnen gebruiken. En iemand zei net: ga je ons adviezen geven? Nee, het is een handreiking. Het is een handreiking, die je zou kunnen gebruiken en waarvan ik hoop dat u hem gaat gebruiken bij het formeren na de verkiezingen. Het zijn heel belangrijke tijden. U weet dat nog beter dan ik, want u zit daar op dit moment volop in. Want wat moeten we toch straks met dat buitengebied? We gaan straks volop bouwen. We hebben woondeals en we gaan straks best heel veel woningen toevoegen, maar we willen ook graag recreëren, we willen ook graag dat de natuur een goede plaats krijgt. Enorm veel ruimteclaims. En daar gaat u straks, als Staten van de provincie Utrecht, besluiten over nemen. En ik kan u vertellen, ik heb een jaar of, pak hem beet, twaalf ervaring als Statenlid. Ik kan u verzekeren dat het enorm kan helpen als u dat samen doet met andere overheden. De gemeentelijke overheid, de 26 gemeenten, daarbij ook de regio's – we hebben de U10, we hebben de regio Amersfoort en we hebben de regio Foodvalley – willen graag met jullie samen de handschoen oppakken om al die uitdagingen met elkaar aan te gaan. Hoe dat precies vorm gaat krijgen, gaat u uiteindelijk over, want u bepaalt uiteindelijk welke richting u op wilt en hoe u daar ook straks in kleur uit voortkomt. Want het is echt berespannend. Voorheen konden we nog weleens voorspellen: nou, dat gaat ongeveer die kant op. Nou, volgens mij kan ik in deze zaal al voelen: u vindt dat allemaal spannend. Hoe die kleur ook uitslaat, wij willen in ieder geval als gemeenten en regio's in de provincie Utrecht graag met u samen één overheid vormen voor onze inwoners. Daar doen we het uiteindelijk voor. Ik wens u heel veel succes in de

campagne. Maar deze krijgt u allemaal, op inhoud. Het gaat over mobiliteit, het gaat over natuur, het gaat over 'hoe gaan we samen besturen?'. Al dat soort zaken worden hierin vermeld. Pak het erbij. En laten wij met elkaar de komende vier jaar als gemeenten en provincie samen optrekken. Dat is eigenlijk de boodschap. Als ik hem aan u mag aanbieden? En dan wil ik u heel erg hartelijk danken voor de aandacht hiervoor. Dank je wel.

[Applaus]

De **VOORZITTER**: Dit is fantastisch. Dames en heren, u krijgt het allemaal. Dus doe uw voordeel ermee. Heel veel dank, Petra Doornenbal namens de VNG Utrecht.

De **VOORZITTER** opent de vergadering om 10.35 uur.

1. Opening

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan open ik nu onze vergadering van Provinciale Staten van de provincie Utrecht. Ik heet u nogmaals allemaal van harte welkom, ook aan al diegenen die onze vergadering via de livestream volgen en vanzelfsprekend ook al onze heel volle publieke tribune met allemaal gasten van de Staten. Fijn dat u erbij bent vandaag.

Dames en heren, in Turkije en Syrië heeft zich in de nacht van zondag op maandag een verschrikkelijke ramp en tragedie voltrokken door de grote aardbeving die daar heeft plaatsgevonden. We hebben dat allemaal in de loop van maandag via het nieuws gehoord, gezien en gelezen. En met zo'n grote ramp gebeurt het dan ook dat de berichten, de opeenvolgende berichten, alleen maar alarmerender en verontrustender zijn. Vanaf het moment dat die berichten binnenkwamen, zal het bij u zo zijn, zoals het bij iedereen is, dan leef je mee met de mensen die getroffen zijn en leef je mee met de mensen die in onzekerheid verkeren over waar hun familieleden, hun vrienden, kennissen en geliefden op dat moment in Turkije of Syrië zijn. Dus ik wil graag in uw midden vanuit onze provincie ook het medeleven aan de mensen die de gevolgen van deze ramp hebben moeten ondergaan, uiten. En vanzelfsprekend wil ik dat in het bijzonder doen naar alle mensen, ook in onze provincie die nu in onzekerheid zijn hoe het met hun verwanten gaat. Wij leven met jullie mee, zou ik hier willen zeggen in Provinciale Staten. Wij hebben ook op onze website en ook op ons intranet datzelfde medeleven verwoord en ook daarbij aangegeven, voor zover dat nog nodig is, op welke wijze je zelf via hulporganisaties via Giro 555 en anderen ook nog een bijdrage zou kunnen doen om bij te dragen aan het lenigen van de grote nood die daar is. Dus dat wil ik graag aan het begin van de Statenvergadering gezegd hebben.

Dames en heren, bij onze vergadering zullen niet aanwezig zijn vandaag, de leden mevrouw Stegenga, mevrouw Van Ulzen en mevrouw Demir. Zij hebben zich voor de vergadering afgemeld.

We verheugen ons in de terugkeer van mevrouw Vrieling in onze Provinciale Staten. Zij is na een periode van ziekteverlof gelukkig weer in ons midden. Daar zijn we enorm blij mee. En we danken ook nog, dat hebben we al direct in de richting van hem persoonlijk gedaan, maar Jurgen Hillaert die haar heeft waargenomen gedurende haar afwezigheid. Maar fijn dat je er weer bent, Suzanne.

Dames en heren, ja, het is natuurlijk nooit goed om dat met honderd procent zekerheid te zeggen, want het Reglement van Orde biedt daar altijd mogelijkheden voor, maar het laat zich aanzien dat dit onze laatste provinciale Statenvergadering in deze samenstelling is. Vanzelfsprekend hebben we op 29 maart nog een afscheidsvergadering,

maar dit is dan nog de vergadering waar het echt om gaat. Aan het eind van de vergadering zal ik daar graag nog eventjes bij stilstaan.

2.

Agenda 8 februari 2023

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan ga ik nu over tot het aan de orde stellen van agendapunt 2 en dat is het vaststellen van onze agenda. Vanmorgen in overleg met de fractievoorzitters heb ik gevraagd de agenda iets te hergroeperen om straks de wisseling van voorzitter maar in één keer geconcentreerd te kunnen doen. Dus de plaatsvervangend voorzitter zal bij de tweede vraag tijdens het vragenhalfuurtje het voorzitterschap van de vergadering overnemen, zodat ik dan in de gelegenheid ben om de vragen van de Socialisten Utrecht en BVNL te beantwoorden. En dat geldt ook voor de eventuele vragen bij agendapunt 6 en agendapunt 7. En daarna zal ik het voorzitterschap van mevrouw Keller weer overnemen. Dus dat is de reden waarom u een iets gewijzigde volgorde van de agenda hebt gekregen. Dus ik vraag u straks officieel daar nog even mee in te stemmen.

Een ander punt is dat wij onder de agendapunten 12, 13, 14 en 15 een viertal actualiteitenmoties hebben. We hebben vanmorgen in het fractievoorzittersoverleg besproken dat twee actualiteitenmoties – dat zijn de actualiteitenmotie Energie door de SP/Socialisten Utrecht en de actualiteitenmotie onder agendapunt 15 Democratische vernieuwing in en door de Staat van Utrecht, ingediend door GroenLinks – buiten de termijn die in het Reglement van Orde staat beschreven, zijn ingediend. Uiteindelijk bepaalt u als Provinciale Staten wat wel of niet in deze vergadering wordt besproken en behandeld, maar ik heb met de fractievoorzitters afgesproken om toch uw opvatting daarover nu even apart te peilen, omdat we dan weten of we het gaan behandelen of dat we het niet gaan behandelen. En ik geef daarbij aan als voorzitter dat de afspraken in het Reglement van Orde natuurlijk niet voor niks gemaakt zijn. Je ziet eigenlijk twee punten die die termijn van indiening belangrijk maken. 1 is, is het voldoende actueel om het ook daadwerkelijk in de eerstvolgende gelegenheid – dat is vandaag – te bespreken. En het tweede is – en dat is misschien nog wel belangrijker – om op een goede manier het debat over een actualiteitenmotie te kunnen voeren, is daarvoor een voorbereiding vanuit de organisatie en een beantwoording door de betrokken gedeputeerde van groot belang. En hoe korter die termijn is, hoe ingewikkelder dat wordt. Dus dat doet echt af aan de kwaliteit van het debat en doet ook af aan de kwaliteit van de beantwoording van de gedeputeerde, omdat er gewoon geen tijd is om u daarop voor te bereiden. Dus daarom hebben we dat ooit afgesproken in het Reglement van orde om dat niet te doen of slechts bij hoge uitzondering te doen. Maar goed, uiteindelijk bepaalt het Reglement van Orde ook dat u bepaalt of iets op de agenda komt of niet. Dus ik zou ten aanzien van de twee actualiteitenmoties die te laat zijn ingediend bij handopsteken willen vragen aan uw Staten of die behandeld moeten worden of niet. Wie van u, bij handopsteken, zegt 'ja, behandelen'? [...] 22. En wie zegt 'niet behandelen'? [...] Ja, een meerderheid geeft aan 'behandelen'. Dus de twee actualiteitenmoties zullen worden behandeld.

Misschien even ter afsluiting hiervan, dat is vanmorgen ook in het fractievoorzittersoverleg even aangegeven, dat bij de start – er zitten nieuwe kandidaat Statenleden ook op de tribune – van de komende Statenperiode wij nog even goed en serieus met elkaar kijken op welke wijze we het Reglement van Orde zullen hanteren. Dit is echt zo een puntje waarvan je zegt van nou, daar wil je op voorhand niet al te veel discussie over hebben.

Goed, dat gezegd zijnde, stel ik u voor om de agenda zoals voorgesteld zo te gaan behandelen. Daar stemt u mee in? Dank u wel.

De agenda is aldus vastgesteld.

3.

Verslag Provinciale Statenvergadering 14 december 2022

De **VOORZITTER**: Dan kom ik bij agendapunt 3, het verslag van onze Provinciale Statenvergadering 14 december. U stemt daarmee in. Dank u wel.

Het verslag d.d. 14 december 2022 is aldus vastgesteld.

4.

Motielijst en lange termijnplanning Provinciale Staten

De **VOORZITTER**: Agendapunt 4, de motielijst en langetermijnplanning Provinciale Staten, kunt u mee instemmen? Dank u wel.

De motielijst en langetermijnplanning Provinciale Staten is aldus vastgesteld.

5.

Vragenhalfuur

De **VOORZITTER**: Dan is aan de orde agendapunt 5, het vragenhalfuur.

Vraag met betrekking tot de praktijk van het verpachten van de provincie Utrecht, ingediend door SGP.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, dank u wel. Gisteren was onze fractie op bezoek bij een biologisch-agrarisch bedrijf in Overberg. Deze agrariër pachtte vier jaar achtereen een kavel die tussen zijn huiskavel en nabijgelegen kavels in ligt. En per 1 januari is er een nieuw systeem, het Pachtportaal, in werking dat er in het geval van deze agrariër voor zorgt dat hij dit perceel niet meer kan pachten. In het contact met de provincie bleek dat het beleid zou zijn om percelen meer te laten rouleren en dat het in die lijn logisch is dat deze agrariër het perceel niet meer mag pachten. De andere logische criteria wezen inderdaad allemaal de richting op van toewijzing: biologisch beheer, zeer dichtbij en prijs speelt geen rol, omdat er gewerkt wordt met een vooraf vastgesteld bedrag. Dit bezoek en een aantal andere contacten met agrarisch die we gehad hebben, heeft bij ons een grote hoeveelheid vragen opgeroepen over de praktijk van het verpachten van de provincie Utrecht. En in deze mondelinge vragen stellen we de belangrijkste vragen die wat ons betreft hoge urgentie hebben. De rest van de vragen volgen als schriftelijke vragen naar aanleiding van de beantwoording.

Voorzitter, waarom wordt er vanaf dit jaar gebruik gemaakt van het Pachtportaal? En klopt het dat agrariërs geen bericht meer krijgen over toewijzing en afwijzing van hun inschrijving? Waarom is dat zo? Hebben agrariërs dan geen recht op een transparante weging van hun inschrijving? Hoe wordt er omgegaan met agrariërs die vragen hebben over de reactie op hun inschrijvingen? Wordt hen een inhoudelijke reactie gegeven, een persoonlijke reactie, of wordt er alleen verwezen naar een onpersoonlijk systeem? Wat zijn de criteria die achter de toewijzing van de percelen zitten? En klopt het dat het beleid is dat

percelen niet te lang achter elkaar aan hetzelfde bedrijf mogen worden verpacht? En in relatie hiermee, voorzitter: hoe is dan motie 99A, Gezonde landbouwbodem, uit 2018 verwerkt in het pachtbeleid van de provincie? De ondertekenaars destijds waren, met de SGP, onder andere de ChristenUnie, D66, VVD en 50PLUS. De motie roept op tot flexibele contracten met ongeveer een looptijd van zes jaar, als richtlijn aangegeven in de motie, om juist bodemgezondheid te stimuleren en niet jaarlijks door-rouleren, waardoor er geen aandacht is voor bodemgezondheid. Een juist ook bij biologische landbouw, wat we in de breedte willen stimuleren, wat vereisten heeft op het landgebruik, is het apart om dan percelen meervoudig te gaan rouleren, omdat we dan problemen krijgen juist met de continuïteit van bijvoorbeeld het voeraanbod van die bedrijven.

Voorzitter, dat is een kleine inkleuring van de achtergrond van onze vragen. Ik ben benieuwd naar de beantwoording. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dank u wel, voorzitter. De heer Van den Dikkenberg, u gaf al aan, u bezocht gisteren een agrariër met uw fractie en dat is de reden dat u die vraag stelde. Het zat niet binnen de termijn van 48 uur van tevoren. Dat betekent dat ik me zoveel mogelijk heb voorbereid om uw vragen te kunnen beantwoorden, maar ook kan voorstellen dat misschien in een nog wat nader debat wij op sommige zaken wat later nog bij u moeten terugkomen. Bij voorbaat excuus daarvoor.

Waarom wordt er vanaf dit jaar gebruik gemaakt van dat portal? De provincie Utrecht werkt al langer met een programma, P8 heet dat, waarmee wij ons vastgoed en onze gronden vastleggen. Dat doen heel veel provincies met datzelfde pakket. Daar is een portal aan toegevoegd waarmee je naar de buitenwacht eigenlijk heel transparant kunt zijn en inzichtelijk kunt maken welke percelen er in de aanbidding zijn om te verpachten. Allereerst vanuit de servicegedachte hebben wij dat gedaan. Dat maakt het makkelijker. Het is heel transparant. Daarnaast was ook de uitspraak van de Hoge Raad in november 2021, waar wordt benadrukt dat het belangrijk is dat je dit doet. Voor ons een reden om dat portal te implementeren en aan te schaffen. Dus die werkt per 1 januari van 2022.

Klopt het dat de agrariërs geen bericht krijgen over toewijzing of afwijzing? Die krijgen ze wel, maar het kan wel zo zijn dat in de werkvoorraad die er rondom 1 januari is geweest – want dat is het moment waarop al die pachtcontracten ingaan – in het verstrekken van de toewijzingen niet iedereen, die een beroep heeft gedaan op het perceel, die heeft kunnen krijgen. Daar zijn eerst de overeenkomsten getekend. En dat in de afwijzingen daar de correspondentie nog op loopt. Dus dat heeft langer geduurd. Dat is ook een reden om bij ons – ja, we zijn vorig jaar met dit systeem begonnen – eigenlijk te kijken of we dit door het jaar heen kunnen doen. Nu lopen veel van onze pachtcontracten van 1 januari tot 31 december. Daardoor krijg je een hoge werkvoorraad rondom de jaargrens en proberen we ook wat meer door het jaar te middelen. Maar uiteindelijk communiceren we met iedereen, maar het kan dus wel zo zijn dat, als u het in januari of begin februari navraagt, dat dat nog net niet is gebeurd.

Hoe wordt omgegaan met agrariërs die daar vragen over hebben? Ze kunnen ons mailen. Dan krijgen ze een antwoord, een persoonlijk antwoord. Ze kunnen ons bellen en dan zal de beheerder ook gewoon direct antwoord geven. Dus die mogelijkheden bestaan. Dat is niet een anoniem geautomatiseerd systeem.

Wat zijn de criteria die achter de toewijzing van de percelen zitten? Dat zijn er eigenlijk twee. Het eerste leidend criterium is nabijheid van het hoofdverblijf. Dat is een belangrijk punt. En de tweede heeft inderdaad wel te maken met roulatie. Die roulatie, die is ook weer belangrijk om- Zoals u weet, in ons grondbeleid, wij hebben geen gronden om te verpachten als hoofddoel. Wij kopen gronden slechts, omdat wij een ander doel najagen. Dat kan ruil zijn. Dat kan een functieverandering zijn. En op het moment dat je gronden lang

verpacht- Nou ja, dit is het hoofddoel wat belangrijk is om in ieder geval te weten waarom dit op dit moment zou werken. Dus we hebben niet het doel te verpachten. En we willen die pachtcontracten- Dus die mogen nooit belemmerend worden op ons oorspronkelijk doel waarom wij de gronden hebben gekocht. En roulatie doen wij om te voorkomen dat bij een bedrijf de gronden zo lang gepacht kunnen worden dat het daar een regulier onderdeel wordt van de bedrijfsvoering, terwijl bij ons uiteindelijk het doel is die gronden niet meer te verpachten, maar naar het doel te brengen wat wij hebben.

Klopt het dat het beleid is dus niet te lang achter elkaar te verwachten? Dat kan zeker een reden zijn, want roulatie is ook bij ons een onderdeel. We willen voorkomen dat een bedrijf denkt dat het een regulier onderdeel wordt van de bedrijfsvoering.

Hoe is de motie Gezonde landbouwbodem uit 2018 verwerkt? Ja, die motie roept op om, daar waar mogelijk, te werken met flexibele termijnen. En zo doen wij dat ook. Daar waar mogelijk werken we met flexibele termijnen. Je merkt wel dat op dit moment in de onzekerheden die wij hebben, ook rondom de gebiedsprocessen op dit moment bijvoorbeeld, wij dan vaak de pachtduur tot een jaar zetten, zodat we elk jaar opnieuw weer kunnen beoordelen of het moment daar is dat wij die gronden, die we hebben aangekocht met een ander doel, ook in gaan zetten voor dat doel. Maar daar waar wij zekerheid hebben dat de grond langer verpacht kan worden, zullen we dat doen. Dus zo vullen we hem op dit moment in.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Strijk.

Mevrouw **DE BOER-LEIJSMA**: Voorzitter, zou ik een aanvullende vraag mogen stellen?

De **VOORZITTER**: Nee, dat mag niet, omdat dit het vragenhalfuurtje is en de vragensteller mag nog eventueel een aanvullende vraag stellen en dat is het dan. Meneer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter dank. Ik hoor dat de gedeputeerde pacht-gerelateerde doelen weegt om dan te gaan rouleren. Maar hoe worden dan de brede doelen die wij hebben met de landbouw en met bodemgezondheid, et cetera, meegewogen in het pachtsysteem? Want dit is contrair aan een gezond bedrijfsmodel, aan een gezonde bodem, aan milieu-uitstoot door vervoersbewegingen, want je krijgt wel percelen op een kwartier rijden van je huis of twintig minuten, terwijl dit ernaast ligt, in dit heel praktische voorbeeld. Dus hoe worden die brede doelen dan meegebogen in dat systeem? Want het systeem hanteert waarschijnlijk gewoon knock-out criteria van ja, je moet rouleren. Maar dan verliezen we toch alle oog voor een gezonde bedrijfsvoering op het agrarisch bedrijf?

De **VOORZITTER**: Tot slot, meneer Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Ja dus nabijheid en roulatie zijn dan twee criteria die spelen. In welke mate neem je in je pachtbeleid ook de andere doelen mee? Dit is wel een reden om ook bij ons het pachtbeleid nog eens goed op te stellen. Dat gaan we ook aan u – dat zal de nieuwe Staten zijn – toesturen. Daar kunnen we dan ook het gesprek over hebben. Waar je kunt kijken in welke mate dat je daar dus in je pachtbeleid kunt inspelen op de bredere doelen. Steeds wel met de realisatie – en dat zeg ik echt nog even een keer weer met nadruk – dat ons grondbeleid er niet op gericht is om gronden te kopen met het doel het te verpachten. Wij kopen gronden, omdat we een functieverandering zien aankomen of wij kopen gronden, omdat we daarmee ruil mogelijk willen maken; en in die tussentijd verpachten we. Daarmee hebben we het in theorie altijd over kortere periodes, want dat is ons doel. Maar dan nog zouden we in ons pachtbeleid kunnen kijken hoe we

het beter kunnen invullen. En weet dan, in de verandering ook die we nu hebben in het denken over het landbouwbeleid- Dus het lijkt mij goed om in het nieuwe pachtbeleid, wat u dit jaar nog van ons krijgt, daar ook het gesprek met elkaar over te hebben.

De **VOORZITTER**: Goed. Dank u wel. Dan wil ik mevrouw Keller vragen het voorzitterschap van de vergadering van mij over te nemen.

Voorzitter: mevrouw Keller.

Vraag met betrekking tot Vernietiging Statenbesluit StatenlidNu, ingediend door Socialisten Utrecht en BVNL.

De **VOORZITTER**: Ik wil bijna zeggen 'voorzitter, dank u wel', maar ik ben het zelf even. Meneer Eggermont, ik zie dat u al klaarstaat voor de vragen. Dus mag ik u eerst uitnodigen?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Voorzitter, het voordeel van artikel 46 is dat het niet 48 uur van tevoren hoeft, maar dat het bij voorkeur 48 uur van tevoren is. Dus ik heb me niet bij aan de voorkeur gehouden, maar dit is een discussie die al wel eerder gevoerd is in de commissie en Staten. 3 februari, dat is nu bijna een week geleden, kregen we een e-mail van de griffie. Daarin geeft ze aan dat de uitvraag van het lidmaatschap van StatenlidNu in juridische zin niet helemaal correct is geweest. Voor het aangaan van het lidmaatschap is namelijk een wilsverklaring nodig van de betrokkenen. Daarom hebben we de volgende vragen over het Statenbesluit van het collectief lidmaatschap van StatenlidNu, die we bij de vorige vergadering van 14 december hebben genomen. De eerste vraag is al een beetje beantwoord door de griffie zelf, maar het heeft ons wel verbaasd. Onze vraag was: waardoor is de griffie tot de conclusie gekomen dat de uitvraag voor het lidmaatschap van StatenlidNu in juridische zin niet helemaal correct is geweest? En is het dan echt alleen maar doordat er een lid van de Staten in beroep is gegaan? In de argumentatie voor het Statenlidmaatschap- O, dat is niet helemaal goed. In de argumentatie voor het Statenbesluit wordt niet uitgegaan van de noodzaak van een wilsverklaring. Er staat immers "na een positief besluit op het voorstel zal de griffie de aanmelding van alle individuele leden verzorgen, met uitzondering van degenen die dat om voor hen moverende redenen niet willen". Het gaat dus van het omgekeerde uit. Is de commissaris het eens dat de noodzaak van de wilsverklaring opgenomen had moeten worden in het Statenbesluit in plaats van omgekeerd? Is het Statenbesluit daarmee in strijd met het recht? Heeft de commissaris overwogen om een Statenbesluit op grond van artikel 266 van de Provinciewet voor te dragen voor vernietiging? En zo nee, waarom niet?

De **VOORZITTER**: Dank u wel. U heeft deze vragen mede ingediend met de heer Dercksen van BVNL.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de commissaris van de Koning.

COMMISSARIS VAN DE KONING: Dat klinkt aanmoedigend, voorzitter, voor het vol vertrouwen in mijn beantwoording, naar de heer Van Schie.

Mevrouw de voorzitter, dank voor de vragen van de heer Eggermont en de heer Dercksen. Laat ik op voorhand zeggen: terechte vragen. Dus ik zou ze ook kort willen beantwoorden.

De vraag is eigenlijk, de wilsbeschikking, is het een correct Statenbesluit geweest gegeven de wettelijke voorwaarden die gelden voor het lid worden van een vereniging? En het antwoord daarop is: nee, het is geen correcte Statenbesluit geweest, omdat het Statenbesluit uitspreekt dat PS Utrecht lid wordt van StatenlidNu. En dat vervolgens in de overwegingen en in de aanleiding gezegd wordt dat de griffie dat ter uitvoering neemt via een soort optout-achtige constructie. Dat is overigens geen onderdeel van het Statenbesluit. Maar goed, als je puur juridisch kijkt, had daar een andere Statenbesluit genomen moeten worden; meer in de zin van: Provinciale Staten van Utrecht besluit dat de leden van Provinciale Staten op kosten van de provincie in de gelegenheid worden gesteld om lid te worden van StatenlidNu en dat kunnen ze kenbaar maken door daar een wilsbeschikking, in ieder geval een kruisje te zetten, bij 'ja, ik wil lid worden'. Dus dat is zoals het juridisch zit.

Is dat Statenbesluit – dat is natuurlijk interessant en u weet mijn liefhebberij om dat juridisch nog wat verder te duiden – dan in strijd met het recht? Dat is het nog weer net niet, maar dat heeft veel te maken omdat het Statenbesluit verder nog niet geëffectueerd is. Althans, een eventuele effectuering – maar ik ga er vanuit dat meneer Dercksen nog geen welkomstpakket van StatenlidNu heeft ontvangen; dus als het goed is, is dat goed gegaan – dat zou pas op dat moment het geval zijn dat er dan daadwerkelijk gevolg gegeven is aan een onjuist Statenbesluit en de heer Dercksen tegen zijn zin in lid gemaakt zou zijn van een vereniging waar hij niet zelf voor gekozen heeft. Dan zouden we echt in strijd met het recht zijn.

Heeft de commissaris overwogen om het Statenbesluit voor vernietiging voor te dragen? Nee, dat heb ik niet. En u weet, dat is een kan-bepaling in de wet en dat is een termijn van 48 uur die daarvoor geldt. Dus ik heb dat niet overwogen en dus ook niet gedaan.

Dan misschien nu wel even van, wat betekent dit nu? Dat is denk ik het belangrijkste. Ik zie eigenlijk twee mogelijkheden. Ik denk dat er ook, gegeven het debat wat uw Staten daarover gevoerd heeft, er geen misverstand bestaat over wat de intentie was van het Statenbesluit. De intentie was ook, na inbreng van velen van u, dat we een besluit wilden nemen, zoals ik dat zojuist verwoord heb, dat Provinciale Staten besluit dat Statenleden van de provincie Utrecht op kosten van de provincie in staat worden gesteld om lid te worden van StatenlidNu en dat de griffie wordt opgedragen om dat via een wilsbeschikking te regelen voor de Statenleden. Dus over de intentie is geen misverstand. We kunnen twee dingen doen. Dat kunnen we met elkaar vaststellen in Provinciale Staten, dat dat de intentie is en de griffie vragen om langs die lijn via een wilsbeschikking tot lidmaatschap van Statenleden die dat willen, over te gaan. Ofwel, maar dat is echt aan u als Staten, dat u zegt, ja, ik hecht er toch aan dat er ook uiteindelijk een juist juridisch juist Statenbesluit wordt genomen. Dan moeten er een nieuw Statenbesluit in procedure worden gebracht. Dus dat is een beetje de beetje de keuze.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen, u wilt reageren?

De heer **DERCKSEN**: Ja, dat heeft u goed gezien, voorzitter. Het is toch wel een bijzonder moment dat de commissaris onze standpunten deelt. Het is mij niet heel vaak gebeurd in al die jaren. Dus ik wou dat punt graag even markeren.

Ik wil ook de heer De Droog noemen, van D66. Die was bij ons. Die sloot zich aan bij zowel de heer Eggermont als mij, om een principiële discussie te voeren: kan een Staten in meerderheid iemand lid maken van een vereniging? Ik ben blij dat het duidelijk is dat dat niet zo kan. Ik zou eigenlijk aan de indieners willen vragen – waarvan er nota bene eentje op de Eerste Kamerlijst staat; daar maakt me toch wel weer zorgelijk – wat zij nou vinden dat ze moeten doen? Ik denk dat het laatste voorstel, gewoon een nieuw besluit nemen dat

wel correct is, de meest elegante manier is. Maar ik zou ze graag in dit debat willen betrekken om te laten horen wat zij ervan vinden.

De **VOORZITTER**: Wil een van de indieners daarop reageren?

Mevrouw **DE WIDT**: Ja, ik zat even te twifelen of ik dat vanaf hier moet doen of waar dan ook. Ik wil daar prima op reageren. Volgens mij is het volstrekt helder wat wij in december besloten hebben, dat we als provincie Utrecht collectief lid wilde worden van StatenlidNu om redenen zoals in dat voorstel aangegeven waren en vind ik het eigenlijk een beetje voor de Bühne om dat besluit nog een keer over te gaan doen.

De **VOORZITTER**: Meneer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, er was gelukkig nog een indiener. Misschien kunnen we haar wel overtuigen. Dezelfde koppigheid kwamen we ook tegen tijdens de commissiebehandeling en tijdens de Statenbehandeling. En u heeft het nog steeds over collectief lidmaatschap, Waar het dus volgens mij over gaat, is dat de provincie eigenlijk de centen ophoest voor het lidmaatschap van de mensen die graag van de vereniging lid willen worden. Ja, daar kan ik ook nog iets van vinden. Maar daar gaat het uiteindelijk om. En dus niet om het collectief lidmaatschap. Als dus de voorzitter van onze Staten nu zegt van dat de intentie duidelijk was, dan vraag ik me af, met dit antwoord van de indiener, of de intentie inderdaad duidelijk was.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Mevrouw De Man, u was ook een van de indieners.

Mevrouw **DE MAN**: Ja, dank u wel. Dus ik spreek hier ook echt als indiener. Er loopt nu natuurlijk een procedure en dit is vooruitlopend op de procedure een mededeling nu van de voorzitter dat hij zegt van, nou ja, dit is niet niet correct verlopen. Dus we moeten misschien, als voorstel, een motie met dat we de duiding van wat dit besluit eigenlijk in zou moeten houden plus een goede uitvoering daarvan, zou dat misschien voldoende zijn in plaats van een heel nieuw besluit te nemen en daar alle griffiemedewerkers, het ambtelijk apparaat en deze Staten, die in meerderheid een positieve vibe hebben afgegeven om toch lid te worden van StatenlidNu, zou dat misschien een oplossing kunnen zijn.

De **VOORZITTER**: De heer Dercksen, u wilt daarop reageren?

Ik wil trouwens- Het is geen vragenhalfuurtje-debat. Dus ik wil het toch wat gaan inperken. Dus meneer Dercksen, ik wil u nog laten reageren en daarna nog meneer Eggermont.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, ik denk dat het de koninklijke weg is om gewoon een nieuw besluit te nemen. Kijk, ik heb bezwaar ingediend bij de Awb-commissie, simpelweg vanwege het principe dat ik vind dat je niet als collectief iemand lid kan maken tegen zijn zin. Dat lijkt me nogal principieel. En dat lijkt me ook zo principieel dat de volksvertegenwoordiger dat nog eens een keer via een echte Statenbesluit gaat bevestigen. Dat lijkt me echt de koninklijke route. Ik weet niet hoe dat nou procedureel is, of we daar nu over gaan stemmen, maar dat zou mijn voorstel zijn.

COMMISSARIS VAN DE KONING: Nou ja, ik zou me kunnen voorstellen – want het is ook nog ingewikkeld, omdat dit te laatste vergadering van deze Statenperiode is – dat hoeft nu niet tijdens dit debat te gebeuren, maar dat – dan kunt u er allemaal nog even over nadenken – de keuze die ik eigenlijk aan uw Staten heb voorgelegd, dat de griffie die nog even schriftelijk aan alle fracties voorlegt en dat op basis daarvan al of niet een nieuw

Statenbesluit wordt voorbereid. Ik denk dat we geen misverstand hebben over wat dan het besluit zou moeten zijn. En ja, dan zou ik voorstellen dat te agenderen in de eerstkomende nieuwe Statenvergadering en dat is op 29 maart aanstaande. En dan is het ook precies op tijd om dan de uitvraag te doen bij de nieuwe leden van Provinciale Staten of ze al of niet van die mogelijkheid gebruik willen maken.

De **VOORZITTER**: Ik wil hierbij het vragenuurtje afsluiten. Dank u wel.

6.

Statenvoorstel Beslissing op bezwaar A. Goldhoorn c.s.

De **VOORZITTER**: We kunnen doorgaan met het volgende agendapunt. Dat gaat om het Statenvoorstel beslissing op bezwaar van A. Goldhoorn c.s.. Het is een klein debat. Ik geef aan de hand van fractiegrootte leden het woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Karataş.

De heer **KARATAŞ**: Geen woordvoering.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Brey.

De heer **DE BREY**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, voor ons ligt een juridisch voorstel op een eerder genomen politiek besluit. Het is duidelijk dat Goldhoorn, maar met hem ook een aantal organisaties, zich gewoon zorgen maken over wat er met die RES'en gaat gebeuren. Daar hebben ze – en dat is hun volle recht – bezwaar tegen ingediend. Alleen nu is niet zozeer de politieke vraag, maar de juridische vraag, of ze dat in dit stadium van de procedures kunnen doen. Complimenten aan iedereen die de Staten ondersteunt aan alle juridische adviezen en ook de heer Dercksen, die op eigen initiatief ook nog de heer Elzinga heeft benaderd. Wat er eigenlijk uitkomt, is dat grosso modo telkens Goldhoorn niet ontvankelijk is; met uitzondering van één dingetje en dat is die eigendomsverhouding waar Elzinga achter kwam. Dat is alleen niet het punt waar hij bezwaar tegen heeft ingediend. En daarnaast heeft de commissaris van de Koning in de commissievergadering aangegeven dat eigenlijk dat als algemeen verbindend voorschrift moet worden gezien, waardoor er ook op grond van artikel 8:3 Awb de mogelijkheid van bezwaar en beroep niet openstaat. Ja, dan rest ons als fractie niet anders dan in te stemmen met het voorgestelde besluit kennelijk niet ontvankelijk verklaren. Dat neemt niet weg dat wij de zorgen van Goldhoorn en consorten ook wel zien. En aan de andere kant, door nu dit besluit te nemen en niet ontvankelijk te verklaren, denken wij dat ook hem de snelste weg naar de administratieve instanties, beroep, openstaat. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Dank u wel, voorzitter. Ik ben iedere dag blij dat ik ooit het besluit heb genomen om geen jurist te worden. Dat biedt onnoemelijke voordelen, en dat zie je ook weer in dit onderwerp. Er is gewoon sprake van een juristenstrijd, juridische strijd. Er is juristerij aan de hand. De juristen van StiBaBo stellen dat er wel een verandering in recht is opgetreden. En dan zou je nog weer kunnen kijken op welk onderdeel dat wel of niet het geval is. De juristen van de provincie zeggen dat dat niet het geval is. De vorige spreker licht dat ook toe. Maar we weten het eigenlijk niet zeker. We weten het eigenlijk niet zeker. In de bijbehorende stukken geeft de commissaris aan dat, ja, als je er niet uitkomt, dat er nog maar één weg open is en dat is dat PS het zelf de behandeling neemt. Ja, dat is waar

een Parlement voor is bedoeld. Wij zijn de normsteller. Dat is de functie van een Parlement. En als het onduidelijk is, dan kan een volksvertegenwoordiging dat zelf gaan behandelen. Dat zou voor mijn fractie geen enkel probleem zijn. Kan nog prima tot 15 maart. Dus dat zou ons voorstel zijn in plaats van weer een heel blik juristen open te trekken, En de een zegt weer die en die zegt weer dat. Ja, dan moeten we doen waar de volksvertegenwoordiging voor bedoeld is: zelf de normen gaan stellen. Dat zou mijn voorstel zijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. CDA? Nee. D66? Ook geen woordvoering.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer-Leijnsma.

Mevrouw **DE BOER-LEIJSMA**: Dank u wel. De Partij van de Arbeid-fractie blijft bij haar standpunt al eerder ingenomen en ziet geen aanleiding om dat te wijzigen en volgt dus het advies van de Awb-commissie. Uiteraard hebben wij er ook begrip voor dat burgers en omwonenden bezwaren willen maken tegen bepaalde zaken, maar wij zijn van mening dat er nog voldoende gelegenheid komt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, na twee commissiedebatten op het scherpst van de snede gaan we nu toch over dit bezwaarschrift besluiten en volgens mij is het er ook wel klaar voor. Tijdens de behandeling in de Commissie werd ook wel duidelijk hoe lastig het is om een juridisch vraagstuk in een politiek orgaan te beantwoorden, want voor we het goed en wel doorhadden, was de discussie van de vraag 'is dit bezwaar ontvankelijk?' werd het een discussie over de vraag 'hoeveel inspraak hebben inwoners eigenlijk in dit provinciehuis?'. Nou, die laatste vraag is voor onze fractie echt niet aan de orde. Het gaat hier om een puur juridische vraag: is dit bezwaar ontvankelijk? Daarvoor hebben we een deskundige Awb-commissie die tot een helder advies komt om dit bezwaarschrift niet ontvankelijk te verklaren. Vervolgens is er ook nog een advocatenkantoor met exact dezelfde conclusie, onze interne juristen komen tot dezelfde conclusie. Dus wij zullen dit voorstel steunen.

Er ligt mij wel één ding nog op het hart, want ik heb tijdens de behandeling van dit voorstel de afgelopen periode tweemaal contact gehad met de heer Goldhoorn, die het bezwaar heeft ingediend. En in een tijd van polarisatie en zeker op een gevoelig onderwerp als de mogelijke plaatsing van windturbines, was dat echt een verademing. Het zal u niet verbazen dat we inhoudelijk niet op één lijn lagen, de heer Goldhoorn en ik, en we van mening en inzicht verschilden, maar toch hebben we tweemaal uitgebreid een open gesprek met wederzijds respect en begrip gehad. Ik wil de heer Goldhoorn daar van harte voor bedanken. Het voelt bij mij in ieder geval het vertrouwen dat we in gesprek altijd wel weer een weg vooruit zullen vinden, ook in dit soort onderwerpen. En ik wens de heer Goldhoorn dan ook van harte succes bij de volgende stappen die hij ongetwijfeld zal gaan zetten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, ik sluit mij in grote lijnen aan bij wat de heer Weyers zojuist zei. Ik heb naar aanleiding van een gesprek in de commissie nog contact gezocht met de heer Elzinga. Mijn interpretatie van zijn advies was: het bezwaar is ontvankelijk. Dat stond er niet letterlijk. We hadden een discussie in de commissie, onder andere met de commissaris. De heer Elzinga bevestigde eigenlijk dat het hier een stukje juridische haarkloverij is – wat de heer Weyers ook al zei – en deed daar dus verder geen

heel stringente uitspraken over, waar ik altijd op zit te wachten. Dus de conclusie is – en wij zijn volksvertegenwoordiger – als nu een burger meent bezwaar te moeten maken tegen een besluit en er is goed uit te leggen dat dat wel degelijk ontvankelijk is, wie zijn wij dan om te zeggen dat we dat niet moeten doen? Dus ik sluit me als conclusie aan bij wat de heer Weyers zegt. We zullen tegen het voorstel stemmen. En laat de burger in zijn waarde en, daar waar die mogelijk ook juridisch in zijn recht staat, laten we dat volgen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Geen woordvoering, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, we hadden het liefst gehad dat het inhoudelijk behandeld was, het bezwaar. Wij zien het echter niet zitten dat we hier als Provinciale Staten uiteindelijk het bezwaar gaan behandelen, dat dat het gevolg zou zijn. Dus daarom zullen we instemmen met dit voorstel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Uitstekend verwoord door mijn voorganger, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Dank u wel, voorzitter. 50PLUS sluit zich bij de vorige sprekers aan. De vorige sprekers zijn dus de SGP en de Socialisten en de heer Dercksen en ook van JA21. 50PLUS vindt het eigenlijk zwak dat het niet als ontvankelijk verklaard wordt. Wat kan je verliezen? Dat zou van respect getuigen naar de inwoners toe en naar de heer Goldhoorn toe – en die staat niet alleen, want hij heeft een heel grote groep achter zich staan – dat het zin heeft om je bezwaar aan te geven en dat het gehoord wordt. We hebben participatie en al die andere zaken maar hoog in het vaandel staan zogenaamd, maar als het erop aankomt, dan geven wij niet thuis. Dus 50PLUS zal tegen dit voorstel stemmen. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de commissaris van de Koning.

COMMISSARIS VAN DE KONING: Dank u wel, voorzitter. Ik neem kennis van de opvattingen van Provinciale Staten. Er is geen vraag aan mij gesteld. Dus volgens mij kunnen we inderdaad het voorstel straks in stemming gaan brengen. Dus prima. Ja.

De discussie wordt gesloten.

7.

[Statenvoorstel Verordening Fractieondersteuning Provincie Utrecht 2022](#)

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan zijn we al bij agendapunt 7 beland, het Statenvoorstel Verordening Fractieondersteuning provincie Utrecht 2022. Het is een klein debat en ik ga de fracties weer langs.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Groen.

Mevrouw **GROEN**: We hebben geen inbreng.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Geen inbreng.

De **VOORZITTER**: Ook geen inbreng.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Geen inbreng. We zullen het voorstel steunen.

De **VOORZITTER**: CDA? Ook geen inbreng. D66? Geen inbreng.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Wij zullen ook het voorstel steunen en hebben verder geen inbreng. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Zo gaat mijn voorzitterschap wel heel erg snel. Ik ga vertragen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, ik zit dan nu te denken: waar zullen we het dus over hebben? Maar, nee, wij zullen ook voorstemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, we hebben een voorstel over fractieondersteuning in de laatste vergadering van deze periode. Ik vind dat buitengewoon ongemakkelijk, want we gaan hier dus over ons graf, dat is dus niet helemaal letterlijk bedoeld, maar we gaan over onze termijn heen regeren. En hoe makkelijk zou het zijn geweest om gewoon dit voorstel in de eerste Statenvergadering van de volgende periode te doen, zodat de fracties die er dan zijn – en ik vermoed dat er zomaar weer een partij anderen bij zijn – er zelf over zouden kunnen beslissen? Dus ja, mijn overweging zou zijn: laten we het doorschuiven naar de volgende keer. En verder zullen we het ondersteunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Dank u wel, voorzitter. De Partij voor de Dieren sluit zich aan bij de wijze woorden van mevrouw Groen: geen inbreng dus.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, we zijn blij met de wijziging ten opzichte van het oorspronkelijke voorstel. Daarom zullen we instemmen met het voorstel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Voorzitter, deze laatste vergadering nog een unicum: we sluiten ons deze keer aan op dit punt bij GroenLinks.

De **VOORZITTER**: Genoteerd.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: 50PLUS gaat ook akkoord, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan heb ik nog de vraag aan de commissaris: heeft u een vraag gehoord of wilt u nog reageren?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de commissaris van de Koning.

COMMISSARIS VAN DE KONING:

De **VOORZITTER**: Ja, hoe rekken we dit nog? Dus ja, nee. Dank. Dank vooral even aan de griffie, omdat we vanuit de commissiebehandeling toch even een aantal vragen hadden die volgens mij in het tussentijds overleg ook met de penningmeesters van de fracties goed zijn opgelost. Dus prima dat dat gelukt is. Ja, meneer Dercksen, uiteindelijk gaat elke Staten over de eigen huishouding en is ook weer in staat om dat te wijzigen. Misschien is het nu wel praktisch dat voor de nieuwe Statenfracties dit de orde is waarlangs zij zich bewegen bij hun financiële verantwoording. Dus volgens mij kan ik het daarbij laten. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Ik zie verder geen reactie.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: Ik geef de voorzittershamer weer aan de commissaris. Dank u wel.

Voorzitter: commissaris van de Koning, de heer Oosters.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Keller.

8.

Statenvoorstel AEF-rapport (herinrichting IPO)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, even kijken waar wij gebleven zijn. Dat is bij agendapunt 8 en dat is het Statenvoorstel AEF-rapport, herinrichting van het IPO. U hebt gezien dat het een hamerstuk is, maar de heer Dercksen heeft gevraagd om het wel in stemming te brengen. Dus het wordt aan het eind van de vergadering in stemming gebracht, zodat u allen via uw stem uitdrukking kunt geven hoe u in dit voorstel staat en het biedt de heer Dercksen dan de gelegenheid om een stemverklaring af te geven. Dus voor nu voldoende behandeld.

De discussie wordt gesloten.

9.

Statenvoorstel Slavernijverleden

De **VOORZITTER**: Agendapunt 9, dat is het Statenvoorstel, het initiatiefvoorstel Slavernijverleden. Vanuit de commissie was geadviseerd om een hamerstukbehandeling te hebben, maar de heer Dercksen heeft op grond van het Reglement van Orde gevraagd om toch het woord te mogen voeren over dit onderwerp. En dat mag dus. En omdat er eventueel vragen zijn aan de initiatiefnemers, zou ik die willen vragen om achter de colleegetafel plaats te nemen. Mevrouw Veen. Ja, mevrouw Veen, er is nog een plekje over.

Dames en heren, ik kijk even, er zijn- Ja, dit is een uniek moment. Is het verstandig – maar dat leg ik even in uw midden –, omdat de heer Dercksen het woord gevraagd, dat wij hem het eerst het woord geven? Dat vindt u- Niet. Nee? U kunt met mij alle kanten op. Maar omdat het een hamerstuk was, veronderstelde ik dat de andere fracties misschien geen woordvoering zouden hebben. Dat heeft u wel. Nou, dan ga ik toch gewoon de volgorde op de grootte van de fracties af. GroenLinks, meneer Karataş. Het is een klein debat, dus u mag blijven zitten, meneer Karataş. Ja.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Karataş.

De heer **KARATAŞ**: Voorzitter, u zei het zelf al: het was eigenlijk een hamerstuk. Ja, voor GroenLinks is belangrijk dat de democratische processen goed verlopen. Bij een eerder agendapunt hebben we gezegd 'geen woordvoering', omdat we vonden, en dan heb ik het over het bezwaar van Goldhoorn, dat het enorm goed was behandeld in de commissies. Veel stukken bereiden we voor in de commissies. Daar komen mensen die spreken, Statenleden komen, sommigen komen niet. Het is wel de bedoeling dat daar ook het werk wordt voorbereid en wat uiteindelijk in deze Statenvergadering uiteindelijk formeel een beslispunt wordt, dat dat nog één keer wordt besproken. Dus het is aan de commissie of ze daar wel of geen woordvoering over willen doen. En het zijn de partijen zelf die beslissen of ze daar al of geen woordvoering over willen doen. In dit geval hadden we dus een hamerstuk. Maar het is vooralsnog opgewaarderd door één partij in het bijzonder die straks het woord zal voeren. Maar goed, wij doen onze eigen woordvoering en we houden het heel kort, omdat we wederom vonden dat het heel goed behandeld was in de commissie.

Toch ligt ter besluitvorming voor ons het Statenvoorstel Slavernijverleden, waaraan ook het koloniale verleden eigenlijk toegevoegd moet worden. Er zijn zes beslispunten. Zes heel goede, doordachte punten, die gezamenlijk een goed startpunt en een kader vormen om op voort te borduren. Daarom onze complimenten aan de collega's van de werkgroep van de verschillende partijen, bijna alle partijen in deze Staten, die het hebben voorbereid. Daar is hard aan gewerkt. Complimenten.

Twee punten wil ik toch kort uitlichten. En dat gaat over dat er in het Statenvoorstel wordt gesproken over het erkennen van het leed en de doorwerking daarvan in het heden. Dat zijn heel compact gezette woorden. Lastig, maar daar is nog veel over door te praten. Uiteraard onderstreept GroenLinks dit, maar wil erbij zeggen dat slavernij breder dan alleen leed is. En wat doorwerking precies is, moet ook nog breed onderzocht worden. Het Statenvoorstel biedt, nogmaals, daarvoor een heel goed vertrekpunt.

En een laatste, en voor GroenLinks belangrijk beslispunt, en ik denk ook het mooiste aan dit Statenvoorstel, is punt 2, de dialoogsessies met de samenleving. De werkgroep heeft laten zien dat dit mogelijk is en we kijken dan ook uit naar het vervolg, waarbij de groepen en organisaties in de samenleving zo breed mogelijk moeten blijven worden betrokken. Dank, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Brey.

De heer **DE BREY**: Dank u wel, voorzitter. Ja, het is net al gezegd: die slavernij, dat is natuurlijk iets wat we nu deze dagen helemaal niet meer zouden willen of zouden doen. Er is ontzettend veel leed toegebracht. Aan de andere kant is de discussie hierover in volle gang. Ik wil nogmaals, want dat hebben we ook al in de commissie gedaan, een compliment overbrengen aan deze voorbereidingsgroep, dus aan mevrouw Veen, omdat we- Ja, we zijn gewend in de Staten het debat op te zoeken en af en toe een beetje van mening te verschillen, terwijl, hier hebben we geprobeerd gezamenlijk tot een standpunt te komen, juist ook om polarisatie te voorkomen en een vertrekpunt, zoals de heer Karataş net benoemde, te doen in plaats van een eindbesluit te nemen. Dus, ja, compliment. Mijn fractie zal van harte instemmen met dit voorstel. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Ja, verder geen inbreng, alleen complimenten voor het hele proces zoals het is gegaan. Het kan dus wel. Den Haag, kijkt u even mee? Het kan wel. Het komt goed in orde. Wij zullen uiteraard instemmen met dit voorstel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Dank u wel. Ook het CDA heeft nog een korte reactie. Een goed gebalanceerd stuk. Complimenten over de inhoud en het proces voor deze coproductie. Echt van de Staten een voorbeeld voor de toekomst en inderdaad ook voor Den Haag en andere plekken waar we politiek bedrijven.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kamp.

De heer **KAMP**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik sluit me aan bij de complimenten. Complimenten aan de samenwerkende partijen, maar ook de opsteller van het voorstel. In de commissie hebben we daar uitgebreid over gesproken. Dus dat gaan we niet opnieuw doen. Dus verder geen woordvoering. En ik hoop op een hamerstuk.

De **VOORZITTER**: Nee, nee, nee. Die kans is- Maar ik ontzeg u de hoop niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, dank u wel. Ik sluit me aan bij de complimenten voor het proces en voor de samenwerking. Wij hebben verder ook geen inbreng.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan.

Mevrouw **DE HAAN**: Dank u wel, voorzitter. Vanuit ons ook de complimenten. Het is belangrijk dat we over een kwetsbare en heel gevoelig onderwerp in onze samenleving op deze wijze de dialoog hebben kunnen voeren en dat er nu een heel breed gedragen voorstel ligt. Het proces kostte tijd, maar dat heeft wel aan kracht gewonnen wat ons betreft en is een voorbeeld voor hoe we ook op andere onderwerpen met elkaar verder kunnen komen. Dus dank voor het proces en voor de inhoud van het voorstel van wat er nu ligt.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, ik denk dat die mensen op de tribune denken, wat is dit voor een gezelschap? Die zijn het altijd met elkaar eens. Dit is niet helemaal representatief voor wat hier altijd gebeurt in dit huis.

Voorzitter, wie de stukken en de producties van professor doctor Piet Emmer kent, die was natuurlijk al heel lang op de hoogte van het slavernijverleden van ons van ons land en hij gaf ook wel aan in welke context dat geplaatst moet worden. Laat ik daar twee zaken bij benoemen. Als je suiker wilde kopen, dan was het onontkoombaar dat daar slavenhanden aan te pas zijn gekomen. En de economische omvang van het slavernijverleden was nou ook niet heel erg groot. Dat doet niets af aan de barbaarsheid en de verachtelijkheid van het systeem dat het was. En de collega's hebben een compromis bedacht en ik heb daar best waardering voor. Maar de vraag is natuurlijk ook: waarom hebben we het nu alleen over het slavernijverleden in de West? Waarom hebben we het niet over het slavernij verleden in de Oost? Was die minder erg? Waarom hebben we het niet over miljoenen slaven-christenen in de geschiedenis in met name islamitische gebieden? Waarom hebben we het niet over kinderarbeid? Was dat niet een punt waar we ook aandacht aan zouden mogen besteden? Te meer daar dat ook volgend jaar 150 jaar geleden is dat dat formeel is afgeschaft. Waarom maken we dat onderscheid? Zijn die mensen allemaal minder luidruchtig? Kunnen die de weg naar de NPO slechter vinden of hebben die geen gesubsidieerde NGO's die ze binnenbrengen in het Catshuis? Ik vraag me af waarom dat is. En wat ik toch ook hypocriet vindt, is dat we nog niet zo heel lang geleden zelf hier, als provincie, een vriendschapsband hadden met de slavendrijvers van deze eeuw. China heb ik het over. Sterker nog, toen wij in november 2021 een motie indienden om die vriendschapsband te verbreken, toen waren nogal wat partijen daar gewoon tegen.

De heer **KARATAŞ**: Ja, over het economische cijfer, dat bekend is over wat het slavernijverleden en de koloniale handel heeft opgeleverd, maar die vraag hebben wij in onze werkgroep met experts – voor andere luisteraars: was Piet Emmer uitgenodigd en ook andere sprekers – en toen heb ik dezelfde vraag gesteld: hebben we ook cijfers over de kosten? Wat voor – los van het leed, wat ik zonet zei: uitbuiting van natuurlijke hulpbronnen, het systeem wat was bedacht toentertijd met uitgifte van aandelen en dergelijke, de oprichting van de eerste multinational – het systeem eigenlijk, wat dat heeft opgeleverd en wat voor schade dat heeft toegebracht. Het antwoord van meneer Emmer was: nee, dat is nog niet onderzocht.

De **VOORZITTER**: Wat is uw vraag aan de heer Dercksen?

De heer **KARATAŞ**: Mijn vraag is: vindt meneer Dercksen het niet passen in de beslispunten, zoals die er nu zijn, al die vragen die hij noemt en telkens weer stelt, dat die eigenlijk ook vallen onder de beslispunten en dat er dingen nog verder onderzocht moeten worden? Dat ook bredere zaken onderzocht kunnen worden. De witte slavernij, zoals hij dat graag benoemt, dat dat ook meegenomen kan worden in het verdere onderzoek. Vindt hij dat niet passen in het Statenvoorstel?

De heer **DERCKSEN**: Ja, de heer Karataş stelt nu eigenlijk voor onze hele geschiedenis hier op provinciaal niveau opnieuw te gaan onderzoeken. Dat lijkt mij niet de bedoeling. Ja, het mag, maar dan red je dat zeker niet met een ton als je ook wilt uitzoeken. Overigens, dat is vrij onontgonnen gebied, de christen-slavernij in islamitische gebieden. Dus dat lijkt me niet aan de orde. Ik vraag me ook af waarom we dit nu doen. Dat is ook de reden dat ik de kanttekeningen plaats die ik plaats, want dit voorstel is echt slechts gericht op het slavernijverleden in de Oost. En als u nog een keer wil horen hoe barbaars ik dat

systeem vind, wil ik dat nog vier keer herhalen. Ik hoop dat u dat begrijpt. De economische opbrengst, daar heb ik het net over gehad. Die heeft de heer Piet Emmer wel degelijk benoemd, en die was niet groot. Dat doet niks af aan de ellende van het systeem.

De **VOORZITTER**: Goed. Ik stel voor dat u vervolgt.

De heer **DERCKSEN**: En nu we het toch over geld hebben, want er wordt weer een onderzoek opgestart. En ja, ik moet zeggen, er worden in dit land intussen senioren naar ziekenhuizen gebracht, omdat ze de kachel niet meer kunnen aansteken, omdat ze onderkoelingsverschijnselen hebben. En dan vraag ik me af of we de prioriteiten intussen in dit huis wel op orde hebben.

Voorzitter, tot slot een persoonlijke noot. Zoals de meeste mensen wel weten, kom ik uit Rotterdam, heb ik daar een eeuwigheid gevoetbald in mijn team en tegen onze teams speelden mensen van heinde en ver, van alle kleuren. Ik herinner mij jongens uit ons team uit Kaapverdië en uit Suriname en ik heb daar buitengewoon prettige herinneringen aan. Geen vrolijker volk dan Surinamers. Ik vind het vervelend dat een bepaalde groep nu dat beeld en die herinneringen, die waarschijnlijk veel meer mensen met mij delen, vertroebelen. Dat een klein groepje mensen, die de weg naar de media en de overheid weten te vinden, dat dat beeld van Surinamers – die zich overigens in grote mate Nederlander voelen; daar ben ik blij mee, ben ik trots op – echt wordt verstoord; nota bene door mensen als Akwasi, die zelf een nogal duister verleden heeft in zijn familie. Ik vind het vervelend dat dat beeld vertroebeld wordt. We moeten het namelijk toch met zijn allen doen in dit land, samen met zijn allen doen, en volgens mij helpt dit niet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Dank u wel. Partij voor de Dieren steunt dit Statenvoorstel voor honderd procent. Wij denken namelijk dat het wel helpt. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, wat wij vooral van belang vinden, is, zoals ook in beslispunt 5 ook omschreven staat, dat de rol van het provinciebestuur bij de slavernij onderzocht wordt. En dat gaat dus over andere dingen dan waar de heer Dercksen het net over had. Wat we daarin wel van belang vinden? We hebben er ook in de commissie naar gevraagd. Er staat nu van dat Provinciale Staten erbij betrokken wordt. Wij zouden graag zien dat de betrokkenheid van Provinciale Staten op die manier is dat wij ook de onderzoeksvragen te zien krijgen en het daarover kunnen hebben.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank. Wij zullen dit voorstel als mede-indiener natuurlijk van harte steunen. We hebben geen vragen aan de commissie. Wel wil ik terugblikken op het proces. Volgens mij hebben we daar een heel mooi proces gehad met elkaar, wars van de polarisatie van alledag een gesprek gehad die erg prettig te voeren was en waar een mooi product uitkomt. En ik denk dat we samen naar de toekomst daarin met vertrouwen kunnen kijken. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, dank u wel, voorzitter. 50PLUS heeft er toch wel enigszins moeite mee, met dit Statenvoorstel, want de Staten van Utrecht, de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, is pas opgericht in 1795. Daarna is er van alles gebeurd.

Wij vinden ook dat er op dit moment- Het werd net al aangestipt door de heer Dercksen van Belang van Nederland: we hebben de Oeigoeren. Dat is nog steeds aan de gang. Er is nog heel veel aan de gang. En wat te denken van de seksindustrie? Daar worden de gedupeerden of degenen die daarin gedwongen terechtgekomen zijn en er nog steeds in zitten, gemerkt. Dus slavenhandel en -business is nog steeds aan de gang.

Wat 50PLUS verder jammer vindt- Er staat ook: in 2020-2021 heeft de gemeente Utrecht al een onderzoek laten doen naar het slavernijverleden van de stad Utrecht. Maar de stad Utrecht, destijds ook beheerd door en geregeerd door de bisschoppen en dergelijke, dat ging echt niet alleen over de stad Utrecht, maar dat ging over de hele provincie. Wat wij heel jammer vinden: waarom zit het rapport van de stad Utrecht niet bij het voorstel? En waar wij heel veel moeite mee hebben, er is namelijk een rapport. Wij zouden dat graag ook hebben mee kunnen nemen in het eventuele besluit van nu. Wij hebben er heel veel moeite mee om weer wederom, opnieuw, terwijl we niet weten wat er in het vorige rapport of het rapport van de stad Utrecht, de gemeente Utrecht, staat, honderdduizend euro beschikbaar te stellen. Dat vinden we eigenlijk nog het- Ja, daar zijn haast nog het meest op tegen om honderdduizend euro beschikbaar te stellen. Er zijn vele andere zaken waar we dat geld ook voor kunnen gebruiken. Dus 50PLUS zal tegen dit voorstel stemmen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Veen voor een reactie en beantwoording van de vragen.

Mevrouw **VEEN**: Ja, voorzitter, dank u wel. Allereerst dank voor alle complimenten. Ik weet niet hoe dat voor mijn collega's hier aan de rechterzijde is, maar dit is een heel prettige eerste ervaring op deze plek met al die complimenten. Nee, dus heel erg bedankt voor alle complimenten en lovende woorden. We zijn nu een jaar geleden met de werkgroep dit proces ingegaan, beginnende met een informatieve conferentie, waarbij we heel veel verschillende geluiden hebben gehoord en onszelf goed hebben kunnen informeren. En daarna zijn we een proces ingegaan van verschillende gesprekken door middel van de consentmethode, waarin we echt geprobeerd hebben om elkaar te vinden. En nou, dat is ook het voorstel wat u nu hier voor u heeft liggen. Een voorstel waarin we echt geprobeerd hebben niet te kijken waar we het niet eens zijn met elkaar, maar waar zijn we het nou wel eens met elkaar? Wat kunnen we zien als vertrekpunt? En ik ben blij om te horen dat het ook zo opgevat wordt.

Dan zal ik nu nog een aantal vragen beantwoorden.

We hebben het voorstel bewust zo opgesteld dat we eigenlijk starten met dialoogsessies en dat we dus eigenlijk bottom-up willen gaan kijken naar wat er nodig is eventueel om met dit onderwerp aan de slag te gaan en we dus niet hier als Staten iets gaan zitten bedenken waarvan we eigenlijk de input uit de maatschappij willen meenemen. In dat kader ook het antwoord op de vraag van de heer Dercksen. We gaan dus beginnen met dialoogsessies en op basis daarvan zullen we verder gaan met de thematiek. En als daaruit voortkomt dat daar nog bredere onderwerpen aan bod moeten komen, dan zullen die dus ook meegenomen kunnen worden. Dus dat is in die zin geborgd. Dus daar is ruimte voor.

Op de vraag van de heer Eggermont over de betrokkenheid van de Staten bij het onderzoek hebben we inderdaad expliciet in het voorstel opgenomen dat de Staten erbij betrokken moeten worden. Onze intentie daarmee is ook dus dat de onderzoeksvragen nog bij de Staten terecht zullen komen.

En dan tot slot het boek, het onderzoek waar het ook over gaat in het voorstel en wat eigenlijk een beetje het startpunt is geweest van dit hele traject, dat is voor iedereen beschikbaar geweest en dat is ook nog steeds beschikbaar. Dus wellicht dat mevrouw Hoek- Dat de griffie gifje dat nog haar kan doen toekomen. Dat is ook al besproken in de commissie. Dus dat is al enige tijd bekend.

En volgens mij heb ik daarmee alle vragen beantwoord.

De heer **DERCKSEN**: Ja, begrijp ik nou goed dat de commissie, mevrouw Veen als woordvoerder daarvan, nazaten van kinderarbeid gaat uitnodigen? Nazaten van de slavernij in de Oost gaat uitnodigen? De nakomelingen van ook Nederlandse christen-slaven in de islamitische wereld in de geschiedenis gaat uitnodigen? Want dan denk ik dat zij in de komende Statenperiode weinig anders meer te doen heeft eerlijk gezegd.

De grondslag voor het voorstel wat er nu ligt, is de trans-Atlantische slavenhandel geweest. Maar daar zeg ik direct bij: als er in de dialogosessies die op grond van het onderzoek wat er nu ligt en de ambitie die we nu uitspreken als Staten andere onderwerpen ook aan bod komen, dan zeggen we daar geen 'nee' tegen.

De heer **DERCKSEN**: Dan is het dus maar net wie je uitnodigt voor die dialogosessies. Nou, mijn suggesties heb ik gedaan. En dan wens ik u veel succes met het heronderzoeken van de Nederlandse geschiedenis.

De **VOORZITTER**: Goed. Waarvan akte.

Mevrouw **VEEN**: Bedankt voor de suggesties.

De **VOORZITTER**: Ja. Zeker. Dan zijn we denk ik aan het eind gekomen van de beraadslaging over dit voorstel en dank ik mevrouw Veen bijzonder voor haar inbreng.

De discussie wordt gesloten.

10.

[Statenvoorstel Rekenkamerrapport Landbouw- en voedselstrategie](#)

De **VOORZITTER**: Dan gaan wij over naar het volgende agendapunt en dat is het Rekenkamerrapport Landbouw en Voedselvoorziening. Vanuit de commissie is een klein debat geadviseerd. Maar mevrouw Brinksma, die geef ik graag het woord en omdat het ook haar maiden speech is, vindt u het, met mij, natuurlijk heel gepast dat zij dat vanachter het spreekgestoelte doet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Brinksma.

Mevrouw **BRINKSMA**: Voorzitter, dank u wel. Commissaris, geachte aanwezigen, Statenleden in de zaal, mensen op de tribune en mensen thuis, wat fijn dat ik vandaag en ook vanaf deze plek het woord mag doen. Mijn collega-Statenvoerders van GroenLinks, die grappen weleens dat ik het meest ervaren fractielid ben, en daarmee doelen ze op dat ik al commissielid ben geweest in een vorige periode. Maar ik kan u vertellen, als je hier staat, voelt dat toch niet zo heel ervaren. Ik vind het best wel spannend. Ik vind het ook een eer en een voorrecht dat ik hier mag spreken. Een kleine bijdrage dus aan deze periode van de Staten. Ik zal mijn best doen om te focussen op de inhoud en af en toe een heel kleine persoonlijke noot te geven.

De overgang van ons traditionele systeem van landbouw en voedselvoorziening naar een nieuwe manier, waarin beter wordt omgegaan met de beschikbare ruimte, met het

klimaat, de natuur, onze gezondheid, is een belangrijk onderwerp. Landelijk is het volop in beweging en ook in de provincie Utrecht spelen we daarbij een rol. Over het provinciale beleid zelf zijn diverse stukken geschreven en is in deze Statenperiode al volop gesproken. De Randstedelijke Rekenkamer heeft dit geëvalueerd en onderzocht in het rapport waar dit agendapunt over gaat. Alhoewel de verleiding er wel is om nog eens uit te leggen hoe belangrijk die grote transities zijn, zal ik dat toch vandaag op dit moment, aan het einde van deze periode, niet zelf meer doen. Het rapport is inventariserend van aard. GroenLinks bedankt de Rekenkamer voor het gedegen rapport en de aanbevelingen daarin. Wij kunnen ons vinden in de aanbevelingen 1 tot en met 9. Ik ga ze niet allemaal afzonderlijk door, maar ik wil even inzoomen op twee punten.

Ja, de eerste is er een die ik persoonlijk ken vanuit een vorige werkkring op het Centraal Bureau voor de Statistiek. Dat is de aanbeveling om preciezer te definiëren over welke begrippen je het hebt; bijvoorbeeld landbouwtransitie, grondgebonden veehouderij, kringlooplandbouw. Alleen als duidelijk is waar je het precies over hebt, dan kun je dat ook goed monitoren. Dus die aanbeveling, die onderstrepen wij als GroenLinks van harte. Ik wou daar nog bij aantekenen: het is dan ook nog belangrijk dat alle provincies daar dezelfde definities voor gebruiken voor de vergelijkbaarheid.

Ten tweede, en burgemeester Doornenbal voor deze vergadering refereerde daar ook al aan: er is een hele kleurrijkheid en diversiteit aan onderwerpen waar een provincie over gaat. Ook leuk voor de nieuwe kandidaat-Statenleden om te weten: al die thema 's tegelijkertijd – natuur, stikstof, waterkwaliteit, gezondheid, bereikbaarheid, noem maar op – die haken in elkaar. Een van de aanbevelingen is om dan ook duidelijk te maken hoe ze elkaar beïnvloeden en ook duidelijk te communiceren over hoe de keuzes daarbij worden gemaakt. Wij hadden hier in deze zaal vorige week een interessante bijeenkomst ook over het vergroten van de betrokkenheid van gewone mensen bij de politiek. Het maken van deze keuzes is wellicht een goed onderwerp voor een burgerparticipatie. Dat is gewoon een ideetje. Daar komen misschien anderen later deze vergadering nog op terug.

Wat iets minder wordt belicht, maar er komt wellicht deze vergadering later een amendement over, is dat als je zo'n belangrijke transitie hebt waar zoveel vaart mee moet worden gemaakt, dat je daar dan ook wel duidelijke deadlines en termijnen aan zou moeten hangen. GroenLinks vindt dat er geen tijd te verliezen is voor de omslag naar een gezondere en duurzamere vorm van landbouw en dient dat amendement dan ook mede in.

Samenvattend, wij kunnen ons vinden in de aanbevelingen uit het rapport. We zijn blij dat Gedeputeerde Staten hebben toegezegd dat ze met alle aanbevelingen aan de slag gaan. We hebben geen vragen aan de gedeputeerde op dit moment.

En tenslotte – de commissaris heeft er ook al aan gerefereerd – voor een aantal van ons en bijzonder genoeg ook voor mijzelf als relatieve nieuweling – is dit de laatste keer in deze samenstelling. Wat mij opviel aan de afgelopen periode is dat er vaak goed is samengewerkt, dat er veel spreekwoordelijke bruggen zijn gebouwd, sommige mensen hebben weleens een dammetje opgeworpen. Zelf heb ik een kleine bijdrage kunnen leveren. Ik ben blij dat ik, zoals weleens wordt gezegd, een steentje heb kunnen verleggen in de rivier.

Dank u wel voor de aandacht.

[Applaus]

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Brinksma, en gecomplimenteerd met uw mooie maidenspeech.

VVD. Het woord is aan mevrouw Van Gilse. Ja, dat mag als u dat wilt. Dan spreekt u vanachter het spreekgestoelte. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Gilse.

Mevrouw **VAN GILSE**: Dank voor het woord, voorzitter. De provincie heeft een belangrijke taak in het landelijk gebied en pakt deze ook steeds meer. Er komt ook steeds meer bij. Alleen, op het beleid wat de provincie tot nu toe uitvoert, heeft de Rekenkamer dit rapport best wel forse conclusies getrokken over hoe de provincie dat tot nu toe aan het doen is: ambities en doelen blijken niet concreet genoeg, begrippen blijken niet gedefinieerd, er is niet duidelijk hoe bepaalde activiteiten en initiatieven daadwerkelijk bijdragen aan de ambities die wel zijn gesteld en ook is de samenhang met andere beleidsterreinen onduidelijk en kunnen we als Provinciale Staten niet goed zien welke middelen nou precies aan welke deeldoelstellingen, welk project, en dergelijke, wordt uitgegeven. Daarom is het dan ook goed dat de aanbevelingen, die de Rekenkamer daarover heeft gedaan, zullen worden overgenomen in dit Statenvoorstel. Daar zijn wij ook voor, want dan krijgen wij beleid waarin we beter kunnen monitoren en wordt het transparanter en concreter. Echter, er staan in het Statenvoorstel wat nu voor ons ligt geen termijnen wanneer dit uitgevoerd gaat worden door de provincie. Dat maakt het lastig voor Provinciale Staten om dan te controleren wanneer het dan wel goed uitgevoerd gaat worden. Daarom ga ik een amendement indienen, samen met GroenLinks, ChristenUnie en PvdA, waarin ik termijnen heb toegevoegd wanneer de aanbevelingen, die al staan, die zijn gedaan door de Rekenkamer, daadwerkelijk uitgevoerd moeten gaan worden om zo richting een goed landbouwbeleid te gaan. Hartelijk dank.

De **VOORZITTER** deelt mee dat het volgende amendement is ingekomen:

Amendement A1 van de leden Van Gilse (VVD), Van Elteren (GroenLinks), De Haan (ChristenUnie) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake Controleerbaarheid aanbevelingen Rekenkamer rapport Landbouw- en voedselstrategie.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 februari 2023, ter behandeling van Statenvoorstel Rekenkamerrapport Landbouw- en voedselstrategie.

Constaterende dat:

- Er scherpe conclusies worden getrokken over het landbouw- en voedseltransitie beleid van de provincie Utrecht en de uitvoering ervan;
- Er op basis van de getrokken conclusies in het rapport aanbevelingen worden gedaan gericht aan Gedeputeerde Staten (GS).

Overwegende dat:

- Het belangrijk is dat Provinciale Staten (PS) goed kunnen controleren in hoeverre deze aanbevelingen uitgevoerd worden door GS;
- Duidelijke termijnen helpen bij het controleren door PS of aanbevelingen uitgevoerd worden door GS.

Besluit:

1. Akkoord te gaan met aanbeveling 1 en GS te verzoeken de overkoepelende opgave en de beleidsambitie te concretiseren, en begrippen en doelen verder uit te werken in uiterlijk kwartaal 4 2023. En daarbij de rol die de provincie voor zichzelf ziet in het realiseren van de landbouw- en voedseltransitie te expliceren.
2. Akkoord te gaan met aanbeveling 2 en GS te verzoeken aan te geven hoe activiteiten en initiatieven die de provincie ondersteunt rond de landbouw- en voedseltransitie tezamen moeten leiden tot de beoogde transitie werken in uiterlijk kwartaal 4 2023. En daarbij expliciet te maken: a. de provincie voor

- zich ziet hoe de activiteiten bijdragen aan de beoogde transitie. b. Hoe de verschillende thema's en activiteiten in de SAL en de Voedselagenda samengaan of elkaar mogelijk in de weg zitten.
3. Akkoord te gaan met aanbeveling 3 en GS te verzoeken om beter inzichtelijk te maken hoe het beleid voor de landbouw- en voedseltransitie samenhangt met aangrenzend beleid, en wat deze samenhang betekent in uiterlijk kwartaal 1 2024. Hierbij gaat het zowel om beleid van andere overheden (bijvoorbeeld het Klimaatakkoord en Schone lucht akkoord) als om eigen provinciaal beleid (bijvoorbeeld natuurbeleid).
  4. Akkoord te gaan met aanbeveling 4 en GS te verzoeken om in de Jaarstukken, vanaf de Jaarstukken 2023, en/of de begrotingen van de SAL, vanaf de begroting 2024, en Landbouwvisie, vanaf 2024, beter inzichtelijk te maken welke middelen besteed worden aan de landbouw- en voedseltransitie, en hoe de middelen verdeeld worden over thema's of doelstellingen.
  5. Akkoord te gaan met aanbeveling 5 en GS te verzoeken om de huidige monitoring aan te vullen tot een bij transitie passende monitoring- en evaluatiesystematiek, in uiterlijk kwartaal 1 2024, waarbij gevolgd kan worden:
    - a. Wat de bijdrage van de uitgevoerde activiteiten is aan de provinciale (eind)doelen, en
    - b. hoe de landbouw- en voedseltransitie zich ontwikkelt.
  6. Akkoord te gaan met aanbeveling 6 en GS te verzoeken om te zorgen voor voldoende capaciteit en middelen passend bij de gestelde doelen voor landbouw- en voedseltransitie en GS te verzoeken hier uiterlijk bij de begroting 2024 over te informeren.
  7. Akkoord te gaan met aanbeveling 7 en GS te verzoeken om de transitie-opgaven in samenhang op te pakken en in het belang van de landbouw en andere sectoren inzichtelijk te maken welke keuzes de provincie heeft als het gaat om de functies van gebieden, bespreek de opties met PS, bij het bespreken van het UPLG, en maak vervolgens keuzes. En op transparante wijze over de gemaakte keuzes te communiceren.
  8. Akkoord te gaan met aanbeveling 8 en GS te verzoeken om te inventariseren welke regelgeving de landbouw en voedseltransitie in de weg zit en vervolgens te overwegen om de regelgeving aan te passen indien het om provinciale regels gaat. Indien het niet om provinciale regelgeving gaat, te overwegen om dan in gesprek te gaan met de betreffende medeoverheid. En om de uitkomst van de overwegingen met PS te delen, in uiterlijk kwartaal 4 2023.
  9. Akkoord te gaan met aanbeveling 9 en GS te verzoeken om aan te geven wat je als provincie nodig hebt van andere partijen zoals het Rijk en ketenpartners, in uiterlijk kwartaal 4 2023.
  10. GS te verzoeken om over 1 jaar PS te informeren over de stand van zaken ten aanzien van aanbevelingen uit dit rapport.

En gaan over tot de orde van de dag.

Het amendement maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw van Gilse. En u dient daadwerkelijk een amendement in. Dank u wel. En dat zal in het Stateninformatiesysteem worden gezet en onderdeel uitmaken van onze beraadslaging en vanmiddag aan de stemmingen.

Dan kom ik bij JA21. Geen woordvoering op dit onderwerp? Nee?

De heer **FISCALINI**: Jawel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, zoals velen al wel weten, hebben wij in Nederland de beste boeren uit Nederland. Zoals de koning, die laat zich in het buitenland wel eens ontvallen dat hij op pad wordt gestuurd om de agrarische sector te prijzen. Zij zijn de koploper als het gaat om innovatie, maar blijkbaar is dat niet genoeg. Onze vraag aan de gedeputeerde is, wat vindt de agrarische sector van dit stuk? Is er al met hen gesproken?

Onlangs stond er een artikel in het Financieel Dagblad, dat de landbouwsector niet altijd meer winstgevend is. In de hoofdconclusie staat onder andere dat er wordt gesproken dat het van belang is dat er voor agrariërs in de sector een verdienmodel blijft. Is er na de landbouw- en voedseltransitie ook nog wel een verdienmodel over voor de agrarische sector? Kan Gedeputeerde Staten hier wat over zeggen?

En ja, inventariseren is natuurlijk altijd goed. Nu gaat er dus onder andere geïnterviewd worden welke wet- en regelgeving de landbouw- en de voedseltransitie in de weg zit. Wordt er ook gekeken of juist die regels de agrarische sector in de weg zitten? En hoe wordt omgegaan als het gaat over het maatschappelijke doel met het verlagen van stikstof na de uitspraak onlangs van de minister dat stikstof maar vijfhonderd meter ver komt? Hoe verhoudt zich dat? En wat zijn de gevolgen voor dit stuk?

Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u wel, voorzitter. Ik zal heel kort zijn over dit agendapunt. Dank aan de Rekenkamer dat zij het onderzocht hebben. Alleen, wat me opvalt is – en dat is in de commissie ook al gezegd – we doen net alsof de provincie Utrecht een landbouwbeleid heeft gemaakt en dat is niet helemaal correct. We hebben een landbouwvisie op papier gesteld. Misschien is het goed om die landbouwvisie te herijken en om te kijken of dat allemaal nog in overeenstemming is met wat we voornamelijk als landbouwbeleid uit Brussel krijgen en dat we ook aansluiten bij wat we uit het wellicht binnenkort te vormen landbouwakkoord over kunnen nemen en aansluiten. Maar verder zou ik niet willen gaan. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Widt.

Mevrouw **DE WIDT**: Dank u wel, voorzitter. Met dit Statenvoorstel geven we vanuit PS aan dat we graag willen dat de aanbevelingen van de Rekenkamer worden meegenomen in nieuw provinciaal landbouwbeleid. Daar staat de fractie van D66 helemaal achter. Wij vertrouwen erop dat het College goed begrepen heeft wat de urgentie van een nieuw landbouwbeleid is. Het amendement is wel erg gedetailleerd. Wij vragen ons af of het nodig en werkbaar is om zover in detail te gaan of dat we daarmee het doel voorbij schieten. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer-Leijnsma.

Mevrouw **DE BOER-LEIJNSMA**: Dank u wel, voorzitter. Wij vinden het heel goed dat het College de aanbevelingen heeft omarmd en overneemt. Dat gaat vast tot successen leiden. We willen de Rekenkamer nogmaals danken voor het zorgvuldige rapport en de heldere aanbevelingen in klare taal. Ik vond het makkelijk leesbaar. Het is ook weleens anders met andere rapporten. We staan er over de gehele linie wat positiever in dan een aantal van onze collega's, maar we vinden toch wel belangrijk om het amendement mede

in te dienen om er termijnen aan te hangen, omdat het dan wat meer geclusterd is en makkelijker te controleren voor de Staten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan.

Mevrouw **DE HAAN**: Dank u wel, voorzitter. Twee weken geleden stonden er naast dit rapport van de Rekenkamer over de landbouw- en voedselstrategie ook onderwerpen op de commissieagenda over landbouw, natuur en voedsel. Met de insprekers toen landde het rapport middenin de realiteit van vandaag. De onrust door voortdurende onzekerheid hebben we toen ook weer duidelijk gehoord. Boeren die onrecht voelen nu hun familiekapitaal, hun familiebedrijf, hun toekomst, en daarmee hun bestaansrecht, op het spel staat. En de overheid – en daar schaar ik onze partij ook onder – die veel te lang geitenpaadjes bewandeld heeft om onder regelgeving uit te komen en verzuimd heeft tijdig en duidelijk de bakens te verzetten. En de burger, en dat ben ik, zegt goed te willen eten, is blij met beesten in de wei en een mooi platteland, maar kiezen in de supermarkt vaak toch voor de laagste prijs. Hoe dan wel? En dan komen we ook weer terug bij dat rekenkamerrapport. Er staan aanbevelingen in, ook voor ons provinciale beleid. Het rapport geeft inzicht in waar de provincie Utrecht met de samenwerkingsagenda en de voedselagenda nu staat, maar ook staat er genoeg huiswerk in hoe we verder moeten. De ambities en de uitvoering moet scherper en concreter, met goede monitoring. En waar onze regelgeving dwarszit, laten we daar voldoende luisteren. En zijn we dan in staat dat goed te agenderen op het goede bord of daar waar het onszelf betreft echt actie te ondernemen en dat niet langjarig te laten voortbestaan, waar de boeren dupe van is. En het zegt het rapport ook, dat is ook voor de rol van PS van belang: het moet helder zijn of er voldoende geld en menskracht is, of dit beleid ook op een haalbare manier uitgevoerd kan worden. We zijn blij dat GS hiermee aan de slag wil, maar wat ons betreft kan het nog net een tandje scherper in de besluitenlijst. Daarom hebben we ook mede dat amendement ingediend.

Nu nog een paar punten. Die concretisering moet samen met de sector. Verbinding en dialoog zijn nodig om vertrouwen te winnen en te herwinnen. We zijn blij met de gedeputeerde die onvermoeibaar het ingewikkelde gesprek voert en de verbinding blijft zoeken. Ga daarmee door.

Ook door met die gebiedsgerichte aanpak waarmee we in onze provincie al zo goed bezig waren. Maar de sector is niet homogeen. We horen ook jonge boeren die mee willen in de transitie en op zoek willen naar een goed verdienmodel. En we zien pioniers die hun nek uitsteken. Zorg voor duidelijke communicatie. Want dat hebben we ook gehoord: woorden doen ertoe. Dat hebben we al meermalen aan de orde gesteld.

En 3, laten we ook kansen creëren voor boeren en laten we boeren waarderen met een eerlijke prijs voor gezond voedsel. En 'eerlijk' is dan in onze ogen ook een ecologische prijs voor een betere bodem, voor agrarisch natuurbeheer en een verbeterde biodiversiteit.

Voorzitter, vier jaar geleden hadden we als ChristenUnie een manifest en dat heette 'Boeren, burgers en buitenlui'. Na het laatste debat en in het losbarsten van de campagne hebben we het samen gemaakt. Terugkijkend op dat manifest moeten we zeggen: het is actueler dan ooit. Misschien liepen we destijds voor de troepen uit en was de tijd er niet rijp voor of de urgentie onvoldoende merkbaar. Maar het manifest en de concrete uitwerking daarvan, daar zien we kansrijke maatregelen en initiatieven die we ook nu zouden kunnen gebruiken. Een inspiratiedocument. Dat willen we u straks dan ook even aanbieden. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw De Haan. En kom ik nu bij de fractie BVNL. Geen woordvoering.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Voorzitter, dank u wel. Partij voor de Dieren steunt het Statenvoorstel. Maar, zoals ik ook al in de commissie heb opgemerkt, is dat het er eigenlijk op lijkt dat gedeputeerde al handelt als ware dat het voorstel is aangenomen. Gedeputeerde vertelde dat ze de aanbevelingen, dat ze daar al hard mee aan de slag was. Dus daar hebben we dan nog wel eventjes een- Ja, dat is onze opmerking. Ik heb ook met een aantal boeren gepraat. Gedeputeerde is in gesprek met boeren. Maar niet alle boeren voelen zich gehoord. Ik vind het ook wel belangrijk dat daar aandacht aan wordt besteed, maar dat is ook al wat mevrouw De Haan zojuist vertelde. Dus graag ook daar aandacht voor. En ook toch wel een reflectie van waarom er al gehandeld wordt, terwijl het Statenvoorstel nog niet is aangenomen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. De transitie in de landbouw is belangrijk en gaat over verschillende dingen. Het gaat over de bestaanszekerheid van de boeren, het gaat over voedselzekerheid, maar het gaat ook over de balans met de natuur. En wat dat betreft zijn we blij dat de Rekenkamer met een aanbeveling komt om dat aan te scherpen. De VVD en anderen komen ook nog met een amendement om de rol van de Staten wat scherper neer te zetten. Dat kunnen wij ook van harte ondersteunen. En laat ik mijn betoog nog even afsluiten met de complimenten voor de maidenspeech van mevrouw Brinksma. Dat mag ook weleens gezegd worden. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank u wel. We hebben een agrarische sector in Nederland waar we trots op kunnen zijn. Een sector die al jaren volop innoveert en zodoende de meest duurzame landbouwsector ter wereld is als je de opbrengsten afzet tegen de milieu-impact. Binnen de Europese markt, en dus indirect ook de wereldmarkt, hebben we dan ook een belangrijke taak en functie om betaalbaar, veilig en gezonde voeding te produceren. Dat doen ze dus ook. We zijn het eens met het meer precies maken van doelen, indicatoren, middelen, tools en dergelijke. Maar als je dat gaat doen, zal ook meteen inzichtelijk worden dat onze invloed in dit provinciehuis beperkt is als je oog houdt voor de doelen uit de landbouwvisie. Landbouwbeleid ligt in Den Haag en Brussel en niet hier. Het CDA refereerde er al aan. Wij knopen wel eindjes aan elkaar en faciliteren de samenwerking om doelen ook daadwerkelijk te realiseren.

En dan, de gedeputeerde zegt dan vaak van, we doen het samen met de sector. In verschillende doelen en ook in de afgelopen commissievergadering viel het woord 'samen' vaak, maar de inspraak in de commissie, die sprak niet direct uit gezamenlijkheid. En de rondvraag van vanmorgen laat ook zien dat de Samenwerkingsagenda Landbouw intern hier niet eens functioneert, omdat de doelen uit de Samenwerkingsagenda Landbouw niet functioneren in het pachtstelsel. En als dat intern al niet functioneert, hoe kunnen we dan naar buiten toe samen één goed geluid hebben als provincie, zodat het ook daadwerkelijk functioneert buiten met oog voor de landbouwsector?

Voorzitter, dan het amendement dat voorligt. Het amendement is eigenlijk overbodig als we een nieuw beleid maken en een krachtig verhaal voor de sector natuur en medeburgers maken als het gaat over natuur, landbouw en voedsel. Het amendement vraagt om een aanscherping van alle doelen die de Rekenkamer meegeeft. Ik ben eigenlijk voor een nieuwe landbouwvisie, een landbouwplan wat geüpdatet is, en dan alle aanbevelingen vanuit het rekenkameronderzoek daarin mee te nemen. Laten we dan ook echt samen de schouders eronder zetten met realistische opgaven, ruimte voor de positieve grondtonen uit de commissie Remkes en het rapport van Johan Remkes en met ruimte voor

natuur, maar zeker ook ruimte voor de landbouw, zoals dat in onze provincie aanwezig is. Voorzitter, daar kijk ik naar uit. Er is eventueel een systematiek beschikbaar, dat zelfs grote tegenstellingen overbrugd kunnen worden, getuige het Statenvoorstel Slavernijverleden. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Dank u wel, voorzitter. Ja, het rapport van de Rekenkamer. Mooi dat het is gedaan. Maar het rapport van de Rekenkamer is niet het einde, maar het begin. Dat is gewoon nu een document. Mooi dat er aanbevelingen in staan. En daar moet men natuurlijk mee aan de slag. Maar 50PLUS pleit ervoor dat niet wij dat doen en niet de agrariërs dat doen, maar dat je dat samen doet. Samen, in overleg. We hebben de afgelopen periode heel wat keer insprekers gezien en gehoord. En iedere keer blijkt dus toch gewoon dat men lijnrecht tegenover elkaar staat. Hoe komt dat? Denkt 50PLUS: omdat men gewoon in een te korte tijd te veel wil. Als je een zaadje plant, heb je ook niet meteen een boom. Zo moet je dit ook zien. De agrarische sector heeft wel gewoon met van alles te maken. Het is het verdienmodel. Bedrijven die al generaties lang- Wat steeds overgenomen wordt. En een transitie kost gewoon tijd. Het gaat natuurlijk over natuur, voedsel, beheer, doelen, et cetera. Daar dienen we gewoon rekening mee te houden. Het grootste gedeelte van ons land is nu eenmaal agrarisch. We hebben daar altijd meegewerkt of samengewerkt of daarvan geprofiteerd in de goede zin van het woord. Namelijk, voedsel, dieren, et cetera. Het is wel zo dat op dit moment die hele agrarische sector- In grote lijnen gaat het meeste naar het buitenland toe en daar moeten we misschien wel wat aan doen. Daar kunnen we eerder op ingrijpen. Maar laten we in ieder geval zorgen dat de agrarische sector in ons eigen gebied, in onze eigen provincie – dan breng ik het weer even terug naar onze eigen provincie – zich gelukkig heeft gevoeld en laten ze zich ook gelukkig blijven voelen.

Dat wat net gezegd werd van een nieuwe landbouwvisie, daar is 50PLUS ook voor. Dus laten we gewoon eens opnieuw gaan kijken van, hoe moeten we het doen? We hebben het rapport. Daar kunnen we punten uit overnemen, aanbevelingen. En samen met de agrarische sector: hoe kunnen we het aanpassen? In de commissievergadering hebben we natuurlijk ook de insprekers gehad. En eigenlijk, er was één agrariër, die sloot af met van, agrarisch is natuur. Als je opeens geconfronteerd wordt met allerlei regels of besluiten van ja, dit gaan we ombouwen. Dit stukje grond, dat moet opeens natuur worden. Alles is natuur. Als je bedenkt dat gras eigenlijk het grootste middel is om stikstof terug te brengen, dan moet je ook daar rekening gewoon mee houden. Het is zoveel omvattend, dat we dat niet eventjes nu in een paar minuten – hoeveel heb ik nog, voorzitter? – allemaal kunnen benoemen. Ik ga ook niet al mijn tijd hierover opmaken. Maar 50PLUS is er wel heel erg serieus mee bezig. Wij willen gewoon dat het goed gaat. Dat het goed blijft gaan. En vooral dat iedereen zich erin kan vinden. Het is een proces. En een proces kost tijd. We moeten dat niet forceren. Dat is het allerbelangrijkste. Maar met elkaar in overleg gaan en kijken: hoe kunnen we samen naar een nieuwe visie toe en hoe kunnen we samen het beheer van alles wat met agrarisch te maken heeft in stand houden in de tijd waarin we nu leven? Dus dat het gewoon ook toekomstbestendig is en dat ook – dat is heel belangrijk natuurlijk –het verdienmodel van de agrariërs ook passend is in het type bedrijf wat ze dus uitvoeren. Tot zover, voorzitter. En of we nog voor het voorstel zullen stemmen, dat nemen we nog even in beraad. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Dan zijn we aan het eind gekomen van de inbreng vanuit uw Staten.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Sterk.

Gedeputeerde **STERK**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik wil beginnen om te zeggen dat ik mij heel graag wil aansluiten bij de woorden van mevrouw De Haan van de ChristenUnie. Die zijn mij eigenlijk ook uit het hart gegrepen. We hebben het natuurlijk nu over een document die gaat over hoe de Rekenkamer ons beleid beoordeelt. Maar wij doen dat natuurlijk ook in het besef dat we weten dat er op dit moment heel veel op die sector afkomt, dat het ongelooflijk veel onzekerheid en soms ook wanhopig creëert bij al die boeren die daar nu aan de keukentafel, ja, zitten na te denken hoe ze verder moeten. En ik denk dat het belangrijk is om dat hier in ieder geval even bij te noemen, hoewel het daar misschien niet direct over gaat, maar we wel in een tijd leven waarin al die vraagstukken spelen. Ik wil mevrouw De Haan ook danken voor de complimenten rond de inzet die ik ook namens het College op dat vlak probeer te doen. Dat dat niet altijd misschien helemaal perfect is, dat is denk ik wat mevrouw Keller ook aangeeft. Dat sommige boeren zich misschien nog onvoldoende gehoord voelen. Ik doe mijn best. Maar als er mensen zijn die zeggen, we willen graag toch ook, ja, een gesprek, dan sta ik daar, maar wij als College, natuurlijk altijd voor open. Dus dat op dat punt.

Ik wil beginnen met in te gaan op het amendement wat is ingediend door de VVD, GroenLinks, ChristenUnie en PvdA. Ik denk dat het altijd goed is, en zeker voor u als Staten, want u moet ook een controlerende taak uitvoeren, dat duidelijk is wanneer we dan ook duidelijkheid kunnen geven over de aanbeveling, waarvan wij als College ook al hebben aangegeven dat we die overnemen. Dus wat mij betreft ondersteunen wij dit amendement en ben ik bereid om dat ook op die manier te doen, zoals mevrouw Van Gilse heeft opgeschreven.

En dan zijn daarnaast nog een aantal vragen gesteld. Ik wil beginnen bij de heer Fiscalini, die denk ik terecht vroeg van, is dit stuk ook met de agrarische sector besproken? Het klopt dat in ieder geval de Rekenkamer bij het onderzoek van hoe zij beoordelen dat wij als provincie dat landbouwbeleid en die voedselagenda vormgeven, dat ze ook inderdaad hebben gesproken met vertegenwoordigers van de agrarische sector.

U zegt van ja, hoe zit het met het verdienmodel van de boeren? Dat gaat misschien een beetje buiten dit stuk. Maar we hebben natuurlijk in onze landbouwvisie ook aangegeven dat wij een economisch rendabele kringlooplandbouw nastreven. Dus ook in de gesprekken die wij hebben op dit moment in gebieden gaat het natuurlijk ook over 'welk verdienmodel voor boeren past er bij al die ontwikkelingen die er zijn', want dat is ook een van de randvoorwaarden waaronder deze hele transitie plaats moet vinden.

En u zei ook nog iets over de stikstof en die vijfhonderd meter. Wij wachten op dit moment ook op de antwoorden van het Rijk op die uitspraak.

Dan gaf mevrouw Keller ook nog aan dat het niet helemaal juist zou zijn als ik al aangeef dat we al bezig zijn met de aanbevelingen hoewel het Statenvoorstel nog niet is vastgesteld. Ja, ik denk dat Het is een beetje denk ik of je van de rekkelijke of het precieze bent, zeg ik dan maar even als theoloog. Maar wat ik bedoelde aan te geven, is dat wij bijvoorbeeld nu in die gebiedsprocessen al bezig zijn om met alle partners die dat aangaan, vorm te geven aan die transitie. Dat is bijvoorbeeld wat er staat onder punt 7 als aanbeveling. Dus vanuit dat oogpunt bedoelde ik van, met sommige dingen zijn we gewoon ook al, gelukkig, bezig. Maar het is goed denk ik dat de Rekenkamer ook op dat punt nog wat scherpte aanbrengt.

De heer Van den Dikkenberg sprak over dat, als het gaat bijvoorbeeld over pachtbeleid en waar het vandaag eerder over hadden: ik denk dat je daaraan kunt zien dat die landbouwvisie, die we eerder natuurlijk hebben vastgesteld, gewoon niet meer voldoet en dat het daarom ook belangrijk is dat we toegaan naar een nieuwe landbouwvisie. Dat is ook wat we van plan zijn. Maar we willen dat natuurlijk wel mede ook afhankelijk stellen van de processen die we nu met elkaar ook vormgeven, waarin we natuurlijk ook eigenlijk voor een deel al vormgeven aan onze visie op landbouw. Maar ik ben het met u eens dat de landbouwvisie ook aangepakt moet gaan worden. Dat is ook het voornemen van dit College.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dit laat precies mooi zien waar het hapert als het gaat over de provincie en het samen opdoen met de agrarische sector. De sector mag verwachten dat vanwege hun belangrijke voedselvoorzienende taken er een overheid achter staat en met de sector samen dingen onderneemt. En als het dan gaat over een motie die is aangenomen als kaderstellend van, joh, werk met flexibele contracten en veer dan mee met meerderjarigheid, en ik zie eigenlijk in de uitwerking een tegenovergestelde reactie, want 'nabijheid' en 'rouleren'- Nou, het voorbeeld dat ik vanmorgen aanhaalde, ligt tegen de huiskavel van een agrariër aan. Die moet daar nota bene overheen rijden om op zijn andere kavels te komen. Hoe functioneert het dan intern? Waar kunnen dan agrariërs nog wel van op aan als het gaat om de provincie? En hoe staat de gedeputeerde dan nog zij aan zij met zo'n sector als hier intern in dit huis gewoon systematiek wordt ingevoerd die averechts werkt op de doelen die we nastreven?

Wat ik ervan begrijp, is dat wij deze systematiek al enige tijd op deze manier hebben en dat uiteindelijk, het doel van ons is niet zozeer dat wij gronden in pacht uitgeven, maar dat wij gronden in kunnen zetten voor onze doelen. Dat is ook het gesprek wat we de komende tijd in de gebieden gaan voeren. Ik denk dat het daarom ook goed is dat we ook het pachtbeleid in dat licht ook gaan bekijken. Dat is wat mijn collega-gedeputeerde eerder ook aan u heeft toegezegd.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dat is precies het manco. Dit is het technische antwoord. Maar we hebben inhoudelijk doelen met elkaar afgesproken in die Samenwerkingsagenda Landbouw, waar we ons als provincie niet eens voor inzetten of aan houden. Als we iets kunnen bieden, is het dit. En we doen averechts, omdat we gaan rouleren, want anders denk je dat je er aanspraak op hebt. Dat is inhoudelijk toch mijlenver van elkaar af. Waar zit dan de betrouwbaarheid nog van ons?

Volgens mij is er een beleid wat we hebben vastgesteld wat in die zin duidelijk is. Maar ik denk dat dit echt een debat is wat we zullen moeten gaan voeren op het moment dat we dat nieuwe pachtbeleid vast gaan stellen en dat lijkt mij gewoon ook het juiste moment om dit gesprek te voeren.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, ik had geen woordvoering op dit thema, omdat het rekenkamerrapport over het huidige beleid van de provincie gaat. En wat BVNL betreft moet dat beleid van tafel. Dus kanttekeningen van een Rekenkamer zijn interessant, maar niet meer dan dat. Ik wil even terug naar die vijfhonderd meter, die ook de heer Fiscalini net benoemde. Dat zijn net die paar honderd meter die ik hier een jaar geleden, volgens mij in twee Statenvergaderingen, volgens mij ook nog met mevrouw Bruins Slot, heb aangetoond. Er zijn internationale onderzoeken dat die emissie van de boeren niet verder komt dan een paar honderd meter. En de minister heeft intussen aangegeven dat ze heeft begrepen dat het RIVM ook intussen heeft vastgesteld – lekker mosterd na de maaltijd, want het beleid is al uitgerold – dat het niet verder komt dan een paar honderd meter. En nou zegt de gedeputeerde: ja, ik heb er formeel nog niks van gehoord van de minister. Wat moeten de boeren hiermee?

Ja, voorzitter, wij wachten gewoon het antwoord van het Rijk af. Ik heb ook kennisgenomen van het bericht. Ik heb het ook toegestuurd gekregen. Ik wacht op dit moment af wat de minister daarover zegt. Dat is waar ik mijn antwoord van afhankelijk ga stellen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, maar u bent toch niet zomaar een marionet van het Rijk? U wordt toch ook geacht om zelf na te denken? Ik heb hier twee

wetenschappelijke- Een uit Denemarken, een uit Nederland gepresenteerd, dat die emissie van die boeren, die komt niet verder dan een paar honderd meter. Maar u zegt: ja, ik wacht tot iemand mij dat gaat vertellen die een ambtenaar is of die een minister is. U kunt toch zelf ook kennis tot u nemen en daar een oordeel over vellen?

Ja, voorzitter met alle respect, maar volgens mij hebben we dit debat al verschillende keren op verschillende momenten gevoerd. Volgens mij ben ik daarin van mijn kant steeds duidelijk geweest dat wij onze vergunningverlening – hoe noem je dat – baseren op het AERIUS-systeem. Volgens mij, waar u het nu over heeft, dat raakt volgens mij aan dat vraagstuk. En daarvoor wil ik graag toch eerst een reactie van de minister afwachten.

De **VOORZITTER**: Goed. Duidelijk. Mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, dank u, voorzitter. Ik heb toch een vraag aan de gedeputeerde. U triggerde mij met uw opmerking van zojuist. Onze gronden. U heeft het over 'onze gronden omzetten voor onze doelen'. Volgens mij zijn heel veel gronden gewoon eigendom van de agrariërs. Wat bedoelt u met 'onze gronden voor onze doelen'? Want er is heel veel ruis over: men wil de gronden hebben voor woningen; we willen gronden hebben voor omzetten naar natuur. Ik heb al net gezegd: agrarisch is natuur. Dus kunt u precies uitleggen wat u met deze twee, zes woorden bedoelt?

Gedeputeerde **STERK**: Heel graag, mevrouw Hoek, als dat verwarring oproept. We hebben natuurlijk als provincie gronden in bezit. Dat komt soms omdat we ergens de mogelijkheid hebben om grond aan te kopen waar we bijvoorbeeld één van onze doelen willen realiseren. We hebben onlangs hier ook in de Staten een gesprek gehad over de strategische grondbank, waarmee we eigenlijk de mogelijkheden om grond te kunnen aankopen ook wat verruimen om bijvoorbeeld grond ook te kunnen kopen die we willen in kunnen zetten in gebiedsprocessen waar we door middel van kavelruil bijvoorbeeld boeren kunnen helpen om hun huiskavel te vergroten of meer te kunnen extensiveren. Dat zijn doelen die we als provincie hebben. Die liggen soms op natuur, maar die liggen ook zeker op landbouw. En ja, vandaar dat we eerder ook die strategische grondbank hebben ingesteld. Dat is wat ik daarmee bedoel.

De **VOORZITTER**: Goed. Ja, dank u wel. Ja, het wordt druk bij de interruptiemicrofoon. Het was een klein debat, hè. De heer Fiscalini, kort.

De heer **FISCALINI**: Dan hou ik het ook heel kort. Dank u wel, voorzitter. Ja, ik wil nog even terugkomen op die vijfhonderdmetergrens van stikstof wat de minister heeft gezegd. Er zijn andere rapporten over verschenen ook. Zegt u dan dit moment van, nou ja- Stel, de minister komt met een geschreven brief aan, bijvoorbeeld over een maand of over twee van, nou ja- Of twee maanden. Nou, weet je, die vijfhonderd meter, dat is nou eenmaal de grens. Zegt u dan nu van nou, tot die tijd doen we helemaal niks op het stikstofbeleid, laten we dat even afwachten?

Gedeputeerde **STERK**: Nee, dat heb ik inderdaad niet gezegd. Ik heb gezegd dat wij ons houden aan het AERIUS-systeem, omdat wij houdbare vergunningen willen afgeven. En als dit bericht – wat ik dus niet op waarde kan beoordelen; daarom wil ik graag ook van de minister daar de reactie op horen – als dat consequenties heeft, dan zullen wij dat beoordelen op dat moment.

De heer **FISCALINI**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, het zijn juist de woorden van de minister, die zei van nou, stikstof gaat maar vijfhonderd meter ver. Ik kan me zo voorstellen dat, als je een agrarisch bedrijf bent, dat het een beetje heel raar overkomt als de minister dan zegt 'ja, stikstof gaat maar vijfhonderd meter ver', maar de gedeputeerde zegt 'ja, maar wij houden ons aan andere regels'. Ik vind het een beetje lullig. Dat komt niet echt duidelijk over voor ze.

Volgens mij is dat ook niet wat deze gedeputeerde zegt. Dat zijn uw woorden. Wat deze gedeputeerde zegt, is dat wij werken met een systematiek op basis waarvan wij beoordelen wat stikstofdepositie doet, dat we proberen om dat ook op een houdbare manier te doen om daarmee ook de goede vergunningen af te geven en dat volgens mij dat nu ook het knelpunt is in het vraagstuk van, ja, hoe beoordelen we nou precies de depositie van die stikstof en wat is de relatie daarmee tot AERIUS? En ik heb dit gelezen, nogmaals, en ik wil graag weten wat daarvan mogelijk de consequenties zijn. Daarvoor wacht ik een reactie vanuit het Rijk af.

De **VOORZITTER**: U was klaar? Ja. Dank u wel. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over dit voorstel en zullen we straks bij de stemmingen gaan stemmen over het amendement en over het voorstel zelf.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, zullen wij voor de lunch nog agendapunt 10 doen? Een klein debat. Moet kunnen. Ja.

De heer **VAN SCHIE**: Dan moet ik even mijn woordvoerder zien te vinden, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Die is al aan het lunchen, of niet? Ja, ik begin langzamerhand alvast de andere fracties het woord te geven, meneer Van Schie.

11.

[Statenvoorstel NV OMU: wensen en bedenkingen en besluit algemeen belang](#)

De **VOORZITTER**: Aan de orde is agendapunt 10, het Statenvoorstel NV OMU: de wensen en bedenkingen en het besluit in algemeen belang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Groen.

Mevrouw **GROEN**: Excuus. Wij hebben geen woordvoering, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Ja, dan vindt de VVD het in dit geval vast goed dat ik eerst even naar JA21 kijk. Iemand van JA21 het woord? Of dat moet nog besloten worden wie? Meneer Weyers, u bent de gelukkige begriep ik. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: We hebben verder geen woordvoering, alleen willen we- We hebben wel woordvoering. Deze woordvoerder zegt dat we verder geen inhoudelijke inbreng hebben, maar wel dat we de twee ingediende moties die hiermee samenhangen, ondersteunen. Ons logo staat er niet voor niks bij. Dus.

De **VOORZITTER**: Zeker. Dank u wel, meneer Weyers. Meneer Kocken, u bent in staat en in de gelegenheid?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Kocken.

De heer **KOCKEN**: Dank, voorzitter. Inderdaad, u was sneller dan ik had verwacht. In september '21 hebben wij over de intensivering van de bedrijventerreinen hier gesproken. Toen hebben we vanuit de VVD-fractie twee dingen aangegeven. 1, dat de governance – dus wie is verantwoordelijk, wie doet wat, hoe organiseren we het met elkaar – dat die eerst besproken zou worden voordat de activiteiten zouden worden gestart. En dat hetzelfde geldt natuurlijk voor de staatssteuntoets. Die staatssteuntoets is niet van belang, omdat het Europa is, maar die is wel van belang om te zorgen dat we geen oneerlijke concurrentie begaan. Die toezeggingen zijn gedaan. We hebben nu het voorstel voor die governance voorliggen. Naar aanleiding van de commissievergadering, waar we daar als VVD ook over hebben gesproken, is het voorstel, het Statenvoorstel, aangepast met een erratum – dank daarvoor – waardoor we nu ook duidelijker weten waar die staatssteuntoets betrekking op heeft en dat we inderdaad wachten totdat daar duidelijkheid over is met de activiteiten die daaronder vallen. Daar steunen we dus als VVD-fractie. De heer Dercksen zal zo dadelijk nog twee moties indienen, mede namens ons. Een daarvan richt zich op het zorgen dat chauffeurs veilig kunnen overnachten op Lage Weide; een lang levende wens in dat gebied. En de tweede richt zich op de intensivering van de bedrijventerreinen, dat het belastinggeld dat we daar als provincie in stoppen, dat het niet wordt tegengewerkt door regelgeving van gemeenten, maar dat we daar samen kunnen optrekken. Dank.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Welschen.

Mevrouw **WELSCHEN**: Dank u wel. Over het Statenvoorstel zelf geen inbreng. Dat hebben we al heel kort gedaan bij de commissie. Er liggen inderdaad twee moties voor, waarbij ik er op eentje wil ingaan. Dat is die met de titel Draaiboek gilde. Ik weet niet waar dat vandaan komt. Maar die gaat over de motie Intensiveren kan je leren. Ja, we kijken natuurlijk nu naar de juridische stukken en naar de statuten. Dit is eigenlijk meer ook een punt voor de uitvoering die nog gaat komen. Dus dat even de formele kant daarvan. Maar de inhoud, heb ik ook naar gekeken met de fractie. En zeker de overwegingen, ja, die kunnen we als CDA onderschrijven. En dan zijn dat intensiveringen die mogelijk de voorkeur genieten boven het aanleggen van nieuwe bedrijfsterreinen. Dat is ook een punt waar wij altijd aandacht voor vragen als het gaat om bedrijventerreinen en ook dat bestaand vastgoed zo optimaal mogelijk gebruikt dient te worden in een land waar de ruimte schaars is. Dat geldt zeker ook voor de provincie Utrecht. Ja, en dan ook de opdracht aan GS dat je het draagvlak moet zoeken. Nou ja, daar zijn wij als CDA zeker voor. Ook in het kader van leefbaarheid en de gemeenschap waarin zo'n bedrijventerrein staat. Maar daarnaast moeten we natuurlijk ook bestuursverantwoordelijkheid nemen om, ja, dit doel en deze opdracht handen en voeten te geven. Dus formeel is de motie overbodig denk ik, of een beetje te vroeg, maar inhoudelijk kunnen we ons er wel in vinden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, heel kort, hoor. Natuurlijk een prima commissiedebat gehad. Ik denk dat er goed navolging gegeven is ook aan het verzoek van de VVD hierin. Wij vonden toen al dat het wat ons betreft van hamerstuk was en eigenlijk sluiten we ons daar nog steeds bij aan.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, toch nog wat inbreng, voorzitter, om te voorkomen dat we straks weer al te vroeg gaan lunchen. De OMU verbindt en financiert bij de ontwikkeling van private bedrijfskavels. Het begon in 2011 heel klein. De afgelopen jaren zijn er al een heleboel taken bij gekomen. Dus ook het herstructureren van leegstaande kantoren en ook de detailhandel. We kunnen eigenlijk gerust zeggen dat de OMU een behoorlijk succes is en dat ze een cruciale rol heeft bij het verdelen van de beschikbare ruimte. Dat is een van de belangrijkste uitdagingen voor de komende jaren in onze provincie. Recent was er een werkbezoek met een rondrit langs bedrijventerreinen. Dat was een heel mooie inkijk in de keuken van de OMU. Onze fractie is overtuigd van de meerwaarde van de OMU en steunt ook de mogelijkheden om door te groeien. Daarvoor zijn een aantal statutenwijzigingen nodig. Die liggen nu voor. Het is zeker waar dat veilig geparkeerd netjes is en dat je van intensiveren kunt leren, maar wij zien niet de samenhang van deze twee voorliggende moties met de statutenwijziging die nu voorligt. Wij zullen om die reden tegen de moties stemmen.

En tot slot, de provincie is nu voor honderd procent eigenaar van de OMU en het moet ook in de toekomst zo blijven. Hiermee heeft de provincie Utrecht een goed sturingsinstrument bij een optimale verdeling van de schaarse ruimte in onze provincie.

Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Wolting.

De heer **WOLTING**: Dank u, voorzitter. We kunnen instemmen met de vraag of de OMU een organisatie is van algemeen belang. Dat is de kern van het voorstel en daar kan straks gewoon een klap met de hamer op gegeven worden.

En dan zijn er twee moties aangekondigd die nog niet ingediend zijn. En dan is het wel lastig om daar in een klein debat op te gaan reageren, want we hebben straks geen tweede ronde. Dus ik doe het toch maar.

Ten eerste de motie Veilig geparkeerd staat netjes. Voorzitter, het veilig parkeren op de Lage Weide is al langer een probleem. Dat is een probleem dat door de gemeente Utrecht en de industrievereniging wordt aangepakt. En dan gaan het vooral om transporteurs die misbruik maken van de ruimte op het terrein. Transporteurs, die niet bereid zijn om zelf voor voldoende parkeergelegenheid op eigen terrein te realiseren, want dat kost geld. Dat is het ene punt. En dat laten wij vrolijk bij de gemeente Utrecht liggen, want dat is niet een provinciale taak. Utrecht, die neemt een best wel prominente plaats in, in het nationale vervoer. Dat zijn de vrachtwagens die 's ochtends vertrekken van locatie en 's avonds weer op locatie terugkomen. Dat zijn dus vraagauto's die in principe op eigen terrein geparkeerd moeten worden. De provincie staat niet opgesteld om deze bedrijven van een gratis parkeerplaats te voorzien. Daarnaast hebben we natuurlijk het internationale vrachtverkeer, waarbij Utrecht ligt op de corridor Noordzee-Oostzee. En het zou geen kwaad kunnen als de provincie Utrecht aansluiting zoekt bij het samenwerkingsverband van Gelderland, Limburg, Brabant, Zuid-Holland en het ministerie van I&W om parkeerplaatsen, beveiligde parkeerplaatsen, te realiseren. En of we daar in onze provincie ruimte voor hebben, is punt twee. En misschien dat daar andere provincies zijn die op die corridor liggen waar het beter kan. Maar het kan geen kwaad als de gedeputeerde daar eens een keer zijn licht opsteekt.

Dan hebben we een motie Intensiveren kun je leren. Voorzitter, dat is een motie die wij verwachten bij een bespreking van de Omgevingsvisie en niet zozeer bij een Statenvoorstel over de OMU. Of intensiveren nu op weerstand van de gemeente stuit, vragen wij ons af. Ja, de ontwikkeling van het verkeer, dat is een mogelijkheid. Dat is best

wel een probleem. Maar ook de meeste gemeenten zullen de voorkeur geven aan intensiveren boven weer een weiland vol te zetten. En dat hebben we ook vastgelegd in onze Omgevingsvisie. Dat zijn ook kaders waar de gemeenten aan moeten voldoen. Maar we begrijpen ook waarom gemeenten terughoudend zijn met het toelaten van activiteiten van bedrijven in een lagere milieucategorie op terreinen waar een hogere milieucategorie is toegestaan. Je wilt geen kantoren plaatsen naast bedrijven met chemische installaties, om het eventjes te chargeren. Alleen is het al, omdat die mensen die in die kantoren zitten niet eens de mentale drive hebben om in een risicogebied te werken. En ook wil je niet dat bedrijven met een hoog milieurisico op de lange duur gedwarsboemd worden in hun activiteiten, omdat daar in een keer bedrijven zitten met een lagere veiligheidsrisico. Het is dan ook de vraag: hoe intensief wil je bedrijven hebben met een hoog milieurisico? Want de ruimte op zich geeft ook een risico verlagende werking. We zijn dus ook bang dat de indieners van deze motie zichzelf wel eens in de voet kunnen schieten. Dat neemt niet weg dat overheidsorganen soms weleens te terughoudend kunnen zijn, te risicomijdend. Het kan dus ook geen kwaad als gemeenten, provincie, Omgevingsdienst en ondernemers regelmatig eens een keer met elkaar om tafel gaan zitten, of bepaalde beperkingen noodzakelijk zijn. We willen hierbij nog één kanttekening plaatsen: het gaat hier om het belang van de op het bedrijventerrein gevestigde bedrijven en niet om het belang van een vastgoedspeculant die hiermee kortetermijnwinsten wil realiseren. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Wolting. Kom ik bij BVNL. Meneer Dercksen, gaat uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Ik moet u toch een aantal moties overhandigen. Dus vindt u het erg als ik het vanaf het spreekgestoelte doe?

De **VOORZITTER**: Nee, gaat uw gang, want ik zag ze aankomen, de moties. U had uw voorwerk goed gedaan.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, de OMU. Wij zijn daar in het verleden kritisch op geweest. In de laatste commissievergadering hebben we naar voren gebracht dat we daar een stuk milder over zijn geweest. Niemand- Tenminste, wij niet, zijn niet te beroerd om ons te vergewissen van wat er gebeurt. En de gedeputeerde had misschien wel gelijk toen hij zei dat we daar wat meer vertrouwen in hebben gekregen, omdat daar gewoon simpelweg mensen zitten met verstand van zaken. Was dat overal maar zo. Dus wij zullen het voorstel van de OMU steunen. Dat is een nieuwe beweging.

Dan onze twee moties. Ja, wij waren bij het parkmanagement moet ik zeggen – niet de ondernemersvereniging, maar bij het parkmanagement – van Lage Weide en die kaartten een drietal problemen aan waarvan er twee zijn geadresseerd in de moties. En wat mij nou weer verbaast, is dat bijna alle oppositiepartijen intussen hebben medeondertekend en de coalitiepartijen maar naar argumenten zoeken om ertegen te zijn. Heel formalistische. En ik begrijp dat echt niet. Dus als we straks in de verkiezingscampagne zeggen dat de democratie dood is, dan is dit misschien wel een aardig voorbeeld daarvan. Want dit is ondersteuning van beleid. Dit is ondersteuning van wat de gedeputeerde vier jaar heeft uitgedragen. Wij komen toevallig een voorbeeld tegen waarin de gemeente daar een stuk starder in zit. Dus we doen een oproep: Gedeputeerde – welke dan ook, deze of de volgende – ga nou even met dat gemeentebestuur aan de slag om te kijken of die intensiveringen, waar wij altijd voor zijn geweest, ook daadwerkelijk op Lage Weide tot stand zouden zijn gekomen. Dus wij bewegen met de OMU mee. Ik zeg niet dat ik nu wat verwacht van de gedeputeerde, want voor je het weet heb je het Openbaar Ministerie achter je aan.

Maar ik zou hem willen oproepen: omarm die motie nou, want het is ondersteuning van het beleid. Dat geldt zowel voor het intensiveren, wat de gemeente frustrereert om redenen van verkeer en andere irrelevante zaken. En dit is ook core beleid van de OMU. Dus ga nou niet zeggen dat dit niet bij dit onderwerp past. Dit past bij de OMU. De andere kan je misschien wel zeggen, nou ja, misschien niet direct OMU-beleid. Dan hadden we er een ander type debat voor moeten kiezen. Maar feit is dat er vrachtwagens parkeren op Lage Weide, dat er overlast wordt ervaren, dat het voor de fietsers – misschien spreekt dat mensen aan – onveilig is. Die zijn niet in het zicht, omdat er vrachtwagens parkeren. Dus laten we nu voor het vrachtvervoer en voor de vrachtwagenchauffeurs niet in de laatste plaats – zonder vrachtwagenchauffeurs staat alles stil – een veilige plek bedenken waar ze kunnen overnachten, waar ze wat kunnen eten, waar ze zichzelf kunnen verzorgen. Als je mij nu vraagt ‘welke plek zou dat kunnen zijn?’, zou ik zeggen, nou ja, bij Rijnenburg heb je een BurgerKing langs de snelweg en een ander restaurant, een groot parkeerterrein voor personenauto's. Maar ik laat het helemaal open. Ik zou tegen de gedeputeerde zeggen, en de sector, zoek een goede plek uit. Er is zelfs geld voor beschikbaar in Brabant vanuit Brussel, ons geld via Brussel. Dus er zijn ook mogelijkheden om financieel dat te regelen. Doe dat voor die vrachtwagenchauffeurs, doe dat voor de veiligheid op Lage Weide. Tot zover.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende moties zijn ingekomen:

Motie M1 van de leden Dercksen (BVNL), Kocken (VVD), Hoek (50PLUS), Van den Dikkenberg (SGP) en Weyers (JA21) inzake Intensiveren kan je leren.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 februari 2023, ter behandeling van Statenvoorstel NV OMU: wensen en bedenkingen en besluit algemeen belang.

Constateerend dat:

- Intensivering een prioritair doel is van het provinciaal beleid en de OMU.
- Dat op lokaal niveau intensivering op weerstand en beperkingen stuiten van de gemeenten, mede doordat deze intensivering verkeer zouden aantrekken.
- Er ondanks het toenemende gebrek aan bedrijfsruimten gemeenten op verdiepingsniveau geen lagere milieucategorie activiteiten toe staan met een lagere milieucategorie dan die van de begane grond.

Overwegende dat:

- Intensivering indien mogelijk de voorkeur genieten boven het aanleggen van nieuwe bedrijventerreinen.
- Bestaand vastgoed zo optimaal mogelijk gebruikt dient te worden in een land waar ruimte schaars is.

Verzoeken het college van GS:

- Om met betrokken gemeenten en ondernemersverenigingen in overleg te treden met als doel de bestaande beperkingen van gebruik en intensivering op te heffen.
- De provinciale staten uiterlijk in het derde kwartaal 2023 te informeren over de resultaten.

En gaan over tot de orde van de dag.

Motie M2 van de leden Dercksen (BVNL), Kocken (VVD), Hoek (50PLUS), Van den Dikkenberg (SGP) en Weyers (JA21) inzake Veilig geparkeerd staat netjes.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 februari 2023, ter behandeling van Statenvoorstel NV OMU: wensen en bedenkingen en besluit algemeen belang.

Constateerend dat:

- Op bedrijvenpark Lage Weide overlast wordt ervaren door (lang) geparkeerde vrachtwagens.
- Geparkeerde vrachtauto's de veiligheid van met name fietsers schaadt.
- Er bij ondernemers en bij chauffeurs grote behoefte bestaat aan een beveiligde parkeervoorziening voor vrachtwagens.
- De provincie Utrecht dergelijk parkeervoorzieningen ontbeert ondanks de landelijke richtlijnen, terwijl de provincie Utrecht logistiek gezien een prominente plaats inneemt bij het (veelal nationale) vrachtvervoer.
- Er landelijk goede voorbeelden zijn hoe deze problematiek kan worden opgelost (www.truckparkingvenlo.nl)
- Dat in het zuiden van het land met belastinggeld via Brussel dergelijke parkeervoorzieningen worden aangelegd

Verzoeken het college van GS:

- Om in overleg met de sector met een plan te komen voor een beveiligde (lang)parkeervoorzieningen met de benodigde voorzieningen voor chauffeurs.
- De provinciale staten uiterlijk in het derde kwartaal 2023 te informeren over de resultaten.

En gaan over tot de orde van de dag.

De moties maken deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Ja, dank u wel, meneer Dercksen. [...] Ja, gaat uw gang.

De heer **DERCKSEN**: Ja, dat vinden ze ongetwijfeld fijn. We dienen ze mede in namens de VVD-fractie, 50PLUS, JA21 en de SGP-fractie.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Dercksen. De moties worden in het Stateninformatiesysteem gezet en maken onderdeel uit van onze beraadslagingen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Geen bijdrage.

De **VOORZITTER**: Geen woordvoering.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Even kort ten aanzien van de twee moties. De motie Intensiveren kun je leren. Ja, wij zien het gewoon niet zitten dat- Ja, het staat er wel heel erg stellig, namelijk met als doel de bestaande beperkingen van gebruik en intensiveringen op te heffen. Wij kunnen ons voorstellen dat er beperkingen zijn. Dus wij vinden het niet per

se altijd als doel om beperkingen op te heffen. En volgens mij, de woordvoerder van de ChristenUnie gaf ook redelijk aan waarom.

De tweede motie, daar gaan we het nog eventjes kort in de fractie over hebben. We weten dat de situatie vooral ook van internationale vrachtwagenchauffeurs vaak enorm erbarmelijk is. Dat daar iets mee moet gebeuren, dat is eigenlijk al jarenlang duidelijk. Op welke wijze dat moet, dat is nog even de vraag. Dus dat is ook voor ons ook eventjes nog de vraag of we dan nu deze motie gaan ondersteunen. Maar, nou ja, dat zullen jullie dus zo meteen bij de stemmingen zien.

De heer **DERCKSEN**: Voorzitter, mag ik de heer Eggermont een vraag stellen? Even over dat intensiveren. Wij begrepen van het parkmanagement dat de bezwaren van de gemeente zijn dat intensivering meer verkeer aantrekt. Dus ja, als een bedrijf wil uitbreiden en moet verhuizen, omdat ze niet kunnen intensiveren op Lage Weide of waar dan ook, dan gaat dat verkeer toch ontstaan. Dus dat is de reden waardoor de gemeente zegt: wij beperken die intensiveringen. Ik vind dat een oneigenlijk argument in strijd met provinciaal beleid.

Ja, ik vraag me dan af: heeft u het dan ook aan de gemeente gevraagd? Want ik weet dat het, zeker ook als het om Lage Weide gaat, juist ook over de, ja, die categorie van waarin ze zitten met betrekking tot vervuiling en andere zaken gaat en dat het daar ook vooral ook mee te maken heeft.

De heer **DERCKSEN**: Ja, het zijn echt twee verschillende dingen. Dat intensiveren wordt – nou ja, ik val in herhaling – maar vanwege het toenemende verkeer tegengehouden door de gemeente. En mijn oproep is ook aan de gedeputeerde: ga daar nou over praten. Ik bedoel, als er heel goede argumenten zijn dat een specifiek bedrijf dat beter niet kan doen, ja, be my guest. Maar nu is het een algemene regel dat intensiveren tot, ik meen, een procent of tien is beperkt. Dat is niet handig, want de grond in dit land is schaars. Dus we zouden dat beter moeten kunnen benutten. Dat was de oproep die in de motie staat.

De **VOORZITTER**: Dat is helder.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, over de OMU, het voorstel wat voorligt, hebben wij in lijn met de commissiebijdrage geen bijdrage. Terecht zijn de punten die de heer Dercksen agendeert, omgezet in een motie om daarover in gesprek te gaan. Die ondersteunen wij dan ook van harte en dienen we mede in.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, dank u, voorzitter. De OMU, oftewel, voor de luisteraar en de kijker, Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht. Soms is het wel handig om ook eens een keer die afkorting voluit uit te spreken. Bedrijventerreinen. 50PLUS zou eigenlijk willen pleiten voor, als er bedrijventerreinen ontwikkeld worden – dat kan ook nog, nieuwe bedrijventerreinen – dat we ons realiseren dat het een totaalpakket is. Het gebeurt nu, soms zijn er uitbreidingen of nieuwe bedrijventerreinen, maar dan kom je bij de infrastructuur. Vaak is dat niet aan de voorkant gerealiseerd of beperkt of het moet achteraf, en dan stuit je tegen ontzettend veel problemen. Waar vijftigplus ook voor wil pleiten: het bedrijventerrein in Mijdrecht was heel lang bereikbaar middels openbaar vervoer. Dus dat is heel belangrijk voor stageplekken. Stagiaires die een bepaalde studie volgen, waardoor ze dus, ja, allerlei kennis op moeten doen wat met de bedrijven te maken heeft. Voorheen

konden die heel gemakkelijk daar komen, maar die kunnen er nu niet meer komen, want de bus is geschrapt. Dus 50PLUS zou ook willen pleiten van, ga je verder doorontwikkelen of aanpassen? Denk dan ook aan de infrastructuur, denk aan openbaar vervoer. En natuurlijk parkeren, is ook heel belangrijk. 50PLUS zou ook willen pleiten om met de milieucategorieën misschien- We hebben in Stichtse Vecht een bedrijventerrein, dat is wonen en werken. Dat is ook zo ontwikkeld dat je dus woont bij je bedrijf. Daardoor kan je bijvoorbeeld voor een gedeelte ook weer het woningtekort – hoe heet het – verminderen en het is in het kader van veiligheid ook, want bedrijventerreinen, die zijn- Over het algemeen ga je daar 's avonds niet naartoe, helemaal niet als er geen bewoning is. Maar als daar ook bewoning bij is, zijn ook de bedrijventerreinen veiliger. Alles is schijnveiligheid. Dat weet ik ook wel. Maar ja, tegen inbraak, et cetera. Dus ook daar zou 50PLUS voor willen pleiten. Dus die bedrijventerreinen: kijk breder dan alleen maar naar enorme complexen waar 's avonds en 's nachts helemaal niets gebeurt. En nogmaals, het openbaar vervoer, maak het ook bereikbaar voor openbaar vervoer. Laten we ook weer zorgen- Het is natuurlijk wel een onderliggende laag, maar dat men ook met de bus daar kan komen, of met het openbaar vervoer. Dat scheelt ook weer een heleboel verkeer en parkeren, et cetera. Dus eigenlijk, tot zover zou 50PLUS dit op dit moment onder de aandacht willen brengen, voorzitter.

Nu kunt u zeggen: ik heb geen vraag gesteld. Maar ik denk dat ik, als ik het in een vraagvorm zou stellen, dat de gedeputeerde wel terugkomt met van ja, we gaan misschien nog een andere visie ontwikkelen waardoor we de bedrijventerreinen op een andere manier gaan inrichten als wat nu eigenlijk, ja, de gewoonte is. Mijn vraag is dan aan de gedeputeerde, wie erover gaat: is hij het daarmee eens? Dank u wel. Voorzitter.

De **VOORZITTER**: Ja, werd het toch nog een vraag. Ja. Mooi. Dank u wel, mevrouw Hoek. Ik kijk even of de gedeputeerde bereid en in staat is om de beantwoording ter hand te nemen. Dat is hij.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dank u wel, voorzitter. Volgens mij is het goed om te constateren dat, als het gaat over het voorstel zelf, dat het gewoon brede steun heeft en dat u opnieuw aangeeft dat u inziet dat de OMU op dit moment een heel belangrijke rol speelt Aas het gaat over het intensiveren en verduurzamen van onze bedrijfsterreinen. Daar ben ik blij mee. Ik vind het echt een heel, ja, mooi voorbeeld hoe we dat in Utrecht doen. Dus daar ben ik ook blij mee dat u dat kunt steunen.

Dan de moties die zijn ingediend. Allereerst Intensiveren kan je leren. Ik hoorde de oproep van de heer Dercksen: vindt nou niet allemaal procedurele redenen om hier tegen te zijn. Ik zou sommige dingen net anders formuleren, maar de strekking van deze motie kan ik gewoon volledig omarmen. Echt volledig. In alle facetten. Maar zelfs zo erg dat ik denk, dit is de crux van wat we doen. Dit is echt wat we doen. Dus als u een voorstel maakt en zegt, ik ga goed in overleg met vastgoedpartijen, met gemeenten, dat is de crux van wat ik ga doen, en dan zegt u 'ik roep u op om wel in overleg te gaan met vastgoed en gemeenten', dan denk ik, ja, duh, dat is wat ik ga doen. Dus ik vind de motie, omdat ik hem zo ontzettend onderstreep en misschien wat andere woorden gebruik, gewoon overbodig. Ik ga dit al doen. Ik zou ook niet weten wanneer ik hem af moet doen. Nu? Direct? Als u hem aanneemt? Dus dit is mijn worsteling. En dat is niet procedureel, maar ik niet weten hoe ik hem in moet vullen, omdat ik het al doe. Dus dat op mijn eerste. Niet procedureel, maar gewoon-

De heer **DERCKSEN**: Ja, want nu ga ik toch echt een kritische noot kraken. Ik heb dit in de commissie aangekondigd en toen zat gedeputeerde echt met grote ogen te kijken van, waar heb je het over? Speelt dit echt op Lage Weide? Want ik weet het niet. Ik ga het uitzoeken. Dus laat deze motie dan

in ieder geval die functie hebben gehad, dat het weer op het netvlies is en dat dit wordt geregeld met de gemeente Utrecht.

Utrecht heeft 150 bedrijventerreinen. Het is niet zo dat ik continu weet welke gesprekken op al die 150 bedrijventerreinen gevoerd worden. Dat is wat anders dan als de OMU ergens een casus aanpakt op een bedrijventerrein wij altijd als eerste contact zoeken met gemeenten en de eigenaren, de vastgoedeigenaren en de ondernemers, omdat we ze allemaal nodig hebben om daar verder te komen. Dus dat is altijd een punt. Ik zei net, ja, in sommige woorden heb ik dan wel weer- Ingewikkeld. Want het feit dat we dat gesprek hebben vanuit de grondhouding dat we het willen oplossen – en die grondhouding zit echt diep, omdat ik allemaal de overwegingen direct volg en de opdracht direct volg – zit in de constatering net die subtiliteit in woorden. Want er zijn soms redenen waarom iets niet kan en daar blijven we wel ontvankelijk voor. Dus ook als in gesprek met een vastgoedeigenaar of een gemeente blijkt dat we iets heel graag willen, maar er toch redenen zijn dat het niet kan, dan ben ik niet horende doof en ziende blind. Dus dat blijft altijd staan. Ik kan geen garanties geven dat het altijd opgelost wordt. Ik kan u wel graag garanderen dat wij altijd dit overleg zullen zoeken.

De heer **DERCKSEN**: Kijk, wij vragen geen dingen die niet kunnen, in deze motie. Volgens mij begrijpen wij elkaar best wel. Maar als het parkmanagement tegen ons zegt dat de reden dat er niet geïntensiveerd kan worden, omdat dat verkeer aantrekt, dat is wat mij betreft een oneigenlijke reden waarop je het intensiveren niet kan frustreren. Dat lijken wel sinterklaasgedichtjes te worden nu. Maar nooit, en nu ook niet, zal ik vragen om iets te doen wat niet kan. Maar gaat dat gesprek aan en zeg tegen de gemeente in ieder geval dat dit soort argumenten te onbelangrijk zijn om de schaarse grond voor ons op een juiste manier te gebruiken.

Goed. De crux van intensiveren is dat er meer werkgelegenheid komt op de bestaande hectaren. Dat zal dus ook kunnen leiden tot toenemende mobiliteit. Dat is in heel veel gevallen geen enkel probleem en willen we dan ook. En op moment dat een gemeente daar geen reële argumenten voor aandraagt, dan zullen we dat gesprek zeker voeren. En op moment dat daar reële argumenten zijn, dan hebben we daar ook weer mee te dealen. En dan hebben we dat dus mee te nemen. Dus ik kan daarom ook die garantie vooraf niet geven. Blijft dus staan, ja, als u de motie aanneemt, ga ik niks anders doen. En dan ga ik u over drie maanden gewoon zeggen dat we dit al deden en nog steeds doen. Maar laat hem daarmee verder aan-

De heer **EGGERMONT**: Ja, dus ik begrijp wel goed van de gedeputeerde dat hij dus ook de motie niet uiteindelijk, dan niet dus zo extreem uitlegt dat het altijd gedaan moet worden als het kan? Want het kan ook wel zijn dat we het ook gewoon niet willen.

Ik gaf mijn antwoord: ik ben niet horende doof en ziende blind. Ik luister naar de argumenten. Maar er kunnen gewoon redenen zijn waarom iets niet kan en dan ben ik daar ontvankelijk voor, of de ambtenaren die daar namens mij de gesprekken zullen voeren ook of de OMU? Want ja, dat is reëel. Maar als de motie- Die roept hier op 'zoek dat gesprek, ga dat gesprek aan vanuit de intentie dat wij inzetten op intensivering en verduurzaming', ja, dat is de crux van wat te doen.

De **VOORZITTER**: Goed. Volgens mij voldoende besproken. U vervolgt.

Gedeputeerde **STRIJK**: Eigenlijk zou mijn collega vanuit Mobiliteit de andere motie Veilig geparkeerd staat netjes beantwoorden, maar ik zie dat hij er niet is. Dus ik doe het dan even, voor zover ik dat weet wat hij mij heeft verteld hierover, want we hebben dit wel besproken. Dit vraagstuk speelt. In het algemeen is dit een opgave van gemeenten en het Rijk. Wij willen ook die verantwoordelijkheid daar wel ook laten liggen primair. Dat betekent

niet dat wij zien dat dit vraagstuk speelt op meerdere bedrijventerreinen en dat wij als provincie daarbij betrokken zijn om die gesprekken- Om ook onze inbreng daarbij te geven, wel steeds met de primaire verantwoordelijkheid bij de overheden die daar over gaan. Hier, in de specifieke casus van Lage Weide, zijn er op dit moment ook gesprekken tussen gemeenten en de ondernemers daar. Er zit ook allerlei complexiteiten over wat ook op eigen terrein soms juist belemmerd is om te parkeren. Maar goed, desondanks zijn er die gesprekken. Ik heb begrepen, nou, dat er beweging zit en dat men denkt daar binnenkort ook wel tot een oplossing te komen. Ik zou die broedende kip, die ik heb begrepen dat daar is, niet willen storen op dit moment. Dus volgens mij komt het gewoon binnenkort tot een oplossing op Lage Weide. En meer in zijn algemeen zal de provincie meedenken met het Rijk en gemeenten zonder de verantwoordelijkheid over te nemen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, dit onderwerp speelt best al lang ook bij de sector. En als u zegt 'ze zijn aan het broeden', maar dan zou ik wel graag willen weten waarop ze aan het broeden zijn. Kijk, het doel van de motie is een mooie plek, goede plek en een veilige plek voor die chauffeurs te bieden. Ook goed voor de ondernemers trouwens, want de waren staan dan beveiligd achter een slagboom. Maar zeker ook voor die vrachtwagenchauffeurs. Dus ja, in welke richting is deze kip aan het broeden? Een probleem op Lage Weide? Ik weet dat daar constant gesprekken zijn, maar dat leidt niet op de oplossing die wij zoeken. Namelijk, een veilige plek in de provincie voor vrachtwagens en haar chauffeurs.

Dus in de casus Lage Weide heb ik begrepen dat het broeden gaat richting een oplossing waar partijen blij mee zullen zijn, maar dat is nog niet besloten. Ja, ik vind het wel echt lastig dat ik nu natuurlijk net niet helemaal de crux ken van mijn collega. Maar dat is in de specifieke casus Lage Weide. Uw oproep is natuurlijk ook algemener. U grijpt het voorbeeld van Lage Weide aan om in zijn algemeenheid aan de provincie te vragen: neem verantwoordelijkheid als het gaat over dit soort vraagstukken op die terreinen, op die misschien wel – het zullen er veel meer zijn – niet alle 150, maar op meerdere terreinen. En daarvan zijn wij wat terughoudend en dan zeggen we, ja, dat is gewoon geen provinciale taak. Dit is echt aan gemeenten om hier tot een oplossing te komen. Daar heeft ook het Rijk een rol in. Ja, we zijn betrokken, maar we gaan niet ons verantwoordelijk daarvoor voelen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, kijk, de provincie bepaalt natuurlijk de ruimtelijke ordening in dit gebied. Dus als jullie een gebied aanwijzen van, daar willen we dit, dan hebben we die rol. En als het Rijk en de gemeenten zeggen 'wij willen dit gebied, provincie, zorg met regelgeving dat het daar kan', hebben wij daar wel degelijk een rol. Dus in de rol van bedrijventerreinen, in de rol van ruimtelijke ordening, ja, is er wel degelijk een rol ook voor de provincie. Ik zou zeggen: zorg ervoor dat, als die bedrijventerreinen en de mensen die daar werken en rijden hierom vragen, dat we die problemen ook oplossen. Ik vind het niet juist om dat zomaar bij anderen neer te leggen, want het is een probleem dat speelt over de hele provincie. Niet alleen op Lage Weide, maar op allerlei andere terreinen.

Volgens mij een herhaling van- Ik hoor wat hij zegt.

De **VOORZITTER**: De heer Dercksen maakt zijn punt nog eens duidelijk.

De heer **KOCKEN**: Alleen in aanvulling op de heer Dercksen. Het gaat niet alleen om het formele punt van de taken op het gebied van de ruimtelijke ordening, ook om gewoon te zorgen dat, wat gedeputeerde net al aangaf, dat dit in verschillende gemeenten speelt, zodat je dat ook goed met elkaar

afstemt. Dat er niet op verschillende plekken initiatieven zijn die elkaar weer in de wielen rijden, om maar even die beeldspraak te gebruiken.

De **VOORZITTER**: Goed. Ook een suggestie. U bent klaar?

Gedeputeerde **STRIJK**: Ik had de vragen van 50PLUS, mevrouw Hoek. Belangrijk, mevrouw Hoek, ik denk dat wij met het regionaal programmeren dit echt natuurlijk juist goed bespreken. Dus u geeft daar onze kaders over mee. Dan hebben wij de gesprekken met de gemeenten waar we verkennen 'waar komen ergens in de toekomst mogelijk nieuwe bedrijventerreinen te liggen'. Daar is altijd relevant: hoe is de mobiliteit, de bereikbaarheid geregeld? Daar gaat ook het ov in meespelen. Dus wij pakken dit soort dingen echt goed op in het regionaal programmeren, waar u binnenkort van ons weer nieuws over krijgt als het gaat over de tweede ronde daarvan, die we hebben gehad met onze drie regio's.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer. Strijk. Daarmee zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: Dan wil ik de vergadering schorsen tot 13.40 uur. Ja, 13.40 uur.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

12.

[Actualiteitenmotie 3 Update Artikel 1 naar 2.0, ingediend door GroenLinks e.a.](#)

De **VOORZITTER**: Dames en heren, ik heropen de vergadering. Aan de orde is agendapunt 12 en dat is een actualiteitenmotie, Update Artikel 1 naar 2.0, ingediend door GroenLinks. Mevrouw Vrieling gaat het woord daarover voeren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Vrieling.

Mevrouw **VRIELINK**: Voorzitter, dank u wel. Ik weet niet of u dit herkent, maar elke keer als ik het provinciehuis binnenloop, kijk ik naar Artikel 1 op de muur en bedenk ik weer voor wie we het doen: voor de mensen die ons gekozen hebben, voor de inwoners van de provincie Utrecht. Want alle keuzes die we hier maken, alle stukken voor onze neus, hoe abstract soms ook, raken uiteindelijk deze mensen. Zoals u waarschijnlijk niet ontgaan is, is afgelopen 17 januari jongstleden ook in de Eerste Kamer na de tweede lezing ingestemd met de wijziging van grondwetsartikel 1. 'Handicap' en 'seksuele gerichtheid' zijn nieuw toegevoegd aan de non-discriminatiegronden. Dit lijkt op het eerste oog misschien een kleine wijziging, het toevoegen van een paar woorden, maar, voorzitter, woorden doen ertoe. Discriminatie om van wie iemand houdt, komt nog steeds voor. En validisme is nog steeds een heel groot en pijnlijk probleem, een onderdeel van onze samenleving; helaas ook in onze mooie provincie. Mensen met een functiebeperking op grond van hun lichamelijke, verstandelijke en, of psychische gesteldheid ervaren naast, fysieke barrières, zoals de toegankelijkheid van publieke plekken of de weg daar naartoe, ook sociale barrières. Een op de vijf mensen met een handicap wordt regelmatig gediscrimineerd. Mensen die chronisch discriminatie ervaren, trekken zich terug uit de samenleving en hun vertrouwen in instituties is lager. Discriminatie is dus niet alleen een individueel probleem,

maar een probleem voor onze gehele samenleving. Woorden doen ertoe. Elke keer als ik Artikel 1 op de muur zie staan, moet ik daaraan denken: de woorden die we hier uitspreken naar elkaar, maar ook over mensen in het algemeen. Woorden kunnen je raken. Ze kunnen soms zelfs pijn doen. Soms anders geïnterpreteerd door de ontvanger, soms oprecht niet zo bedoeld door de zender. We zijn allemaal mensen. Soms zeg je dingen waar je later spijt van hebt. We leren elke dag bij. Geen mens is goed of fout. Het zijn slechts onze acties die soms beter hadden gekund. Maar zolang we openstaan om te leren elke keer weer, elke dag openstaan om naar een ander te luisteren, de ander te begrijpen, zolang we dat doen, kunnen we er samen voor zorgen dat gelijke behandeling werkelijkheid wordt.

Voorzitter, vandaag dienen wij een motie in, de motie Update Artikel 1 naar 2.0. Met 'wij' bedoel ik Baerte de Brey van de VVD, Mieke Hoek van 50PLUS, Lieke Veen, D66, Wilma de Boer, PvdA, Hiltje Keller, Partij voor de Dieren en mijzelf namens GroenLinks. In deze motie vragen we GS om de tekst op de muur aan te passen naar de nieuwe tekst van Artikel 1.

Voorzitter, ik wil u, maar ook alle gedeputeerden en mijn collega-Statelieden vragen om de volgende keer bij het binnentreden van het provinciehuis een blik te werpen op hopelijk de nieuwe tekst van Artikel 1 van onze Grondwet om te blijven zien voor wie we het mooie werk hier doen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Actualiteitenmotie M3 van de leden Vrielink (GroenLinks), De Brey (VVD), Veen (D66), De Boer-Leijnsma (PvdA), Keller (Partij voor de Dieren) en Hoek (50PLUS) inzake Update Artikel 1 naar 2.0.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 februari 2023, ter behandeling van Actualiteitenmotie Update Artikel 1 naar 2.0, ingediend door GroenLinks.

Constateerend dat:

- Op 6 februari 2017 de motie 'Een inclusieve samenleving, artikel 1 in de provinciehal' is aangenomen;
- Vervolgens kunstenaar Guido de Boer aan de slag is gegaan en in december datzelfde jaar de muurschildering onthuld is in het provinciehuis;
- Afgelopen dinsdag 17 januari ook de Eerste Kamer heeft ingestemd met de wijziging aanpassing van het eerste artikel van onze Grondwet, n.a.v. een Tweede Kamer initiatiefvoorstel van D66, GroenLinks en de PvdA;
- De nieuwe tekst van Artikel 1 van de Grondwet nu als volgt is: 'Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet toegestaan.'

Overwegende dat:

- Door deze Grondwetswijziging en het inclusiever maken van Artikel 1 de tekst in ons provinciehuis verouderd is;
- De Grondwet het fundament vormt voor onze pluriforme democratische rechtstaat.

Verzoeken het college van GS:

- Aan de kunstenaar te vragen om zijn muurschildering te actualiseren naar de nieuwe tekst;
- Hier relevante organisaties bij te betrekken;
- Hierover medewerkers en inwoners van de provincie te informeren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Vrieling. Te doen gebruikelijk kijken we eerst even naar het College van GS om een eerste reactie op de motie te geven en daarna krijgen de leden die dat wensen nog het woord en mevrouw Vrieling heeft het laatste woord.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: Ja, dank u wel, voorzitter. Fijn dat u er weer bent, mevrouw Vrieling en ook weer meteen aanwezig bent. Dat is heel fijn, zeker ook voor uzelf.

De provincie Utrecht, die is een provincie die er voor alle inwoners is. En ja, discriminatie op welke grond dan ook, dat dient altijd voorkomen te worden. De bekendheid van Artikel 1 van de Grondwet, ja, is denk ik heel belangrijk. Dat zie je op heel veel belangrijke plaatsen gewoon in de samenleving terugkomen. Uw voorstel om de muurschildering te actualiseren, ik denk dat het heel slim is om daar meteen even heel attent op te zijn. Ik denk dat dat een heel goed punt is. Dus om dat te actualiseren, vindt GS een heel goed voorstel. Het komt er eigenlijk op neer dat er een toevoeging bij komt dat discriminatie op basis van handicap of seksuele gerichtheid niet is toegestaan. Toen ik die motie zag en de contacten had, toen hebben we wel even nagedacht: wat voor tempo kunnen we aanhouden? Dus als PS in gaat stemmen, ga ik mijn best doen om op de internationale Dag tegen racisme en discriminatie – dat is 21 maart – we een aangepaste tekst op de muur hebben. Dat wil ik het bij laten.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Muilekom. Dan kijk ik even de fracties af of er nog behoefte is om hier iets aan toe te voegen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Brey.

De heer **DE BREY**: Dank u wel, voorzitter. Ja, zoals gezegd, discriminatie, het is irritant dat het nog voorkomt. Het is ook gewoon niet eerlijk. Heel goed dat die Grondwet daarom ook is aangepast op deze twee gronden. Maar ja, dat is toch een wetboek of een linkje op internet. En met zo een muurschildering wordt het heel tastbaar en kan je er eens langslopen, bij stilstaan en je oog op laten vallen. Dus daarom zal men fractie deze motie van harte ondersteunen. Dank voor het initiatief.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dinklo.

De heer **DINKLO**: Dank u wel, voorzitter. Ja, het verhaal van mevrouw Vrieling, dat kunnen wij ook alleen maar absoluut ondersteunen en ook de intentie. Alleen, we hoeven niet het debat in de Eerste Kamer over te doen. Maar zoals u weet, hebben wij tegengestemd in de Eerste Kamer voor deze aanpassing, en wel vanwege de reden dat er nu steeds meer bepaalde groepen worden aangeduid, waarbij je niet mag discrimineren. En volgens mij zou het beter zijn geweest als we ervan hadden gemaakt 'discriminatie op welke grond dan ook is niet toegestaan', en dat we de rest hadden weggelaten, zodat we zeker weten dat we alles en iedereen en omvattend zijn. Maar ja, we doen niet het debat in de Eerste Kamer over. De motie ligt nu voor. We begrijpen dat het belangrijk is, dat de Grondwet belangrijk is, dat het Artikel 1 belangrijk is, alleen, omdat we ook tegen deze aanpassing hebben gestemd, denken we ook dat we- Misschien kunnen we de muur

schilderen en dan aanpassen zoals wij de tekst voorstaan, maar dat zal niet gebeuren. Dus zullen wij tegen deze motie stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. Hoewel wij het met de intenties van deze motie ontzettend eens zijn – we hebben daar ook in de discussie in 2017, toen die ging over het plaatsen van Artikel 1 op de muur ook mee in kunnen stemmen – kunnen we deze motie niet steunen om de doodeenvoudige reden dat wij ervan uitgaan dat de dienaren en bestuurders van deze provincie wetswijzigingen en aanpassingen terstond uitvoeren. Dus ik snap niet dat we dit met een motie moeten vragen. Ik ga ervan uit dat het gebeurt. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Ja, dank u wel, voorzitter. Nou, er zijn weleens minder principiële punten gesteund volgens mij in deze zaal, maar helemaal goed. Dat in reactie op mijn voorganger.

Voorzitter, zichtbaarheid doet ertoe en zichtbaarheid doet ertoe in de openbare ruimte, in mensen om ons heen. En als ik in de zaal rondkijk, dan denk ik, daar hebben we volgens mij nog een heleboel te winnen. Maar laten we dan beginnen bij inderdaad het artikel op de muur in onze entree. Ja, ik moet toch even, als niet initiatiefnemer van dit voorstel, wel even benadrukken dat de grondwetswijziging in 2010 door Boris van der Ham is geïnitieerd en in 2017 Ayla Snijders, beide van onze partij, dit voorstel hebben verwezenlijkt. Dus in het kader van great minds think alike wil ik mevrouw Vrieling bedanken voor deze motie, waarbij ze mij net voor was op dit initiatief. We kijken ernaar uit dat de tekst in de entree gewijzigd gaat worden.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer-Leijnsma.

Mevrouw **DE BOER-LEIJSMA**: Dank u wel, voorzitter. Ten eerste wil ik mevrouw Vrieling bedanken voor het nemen van het initiatief. Ook fijn dat ze terug is en ze heeft indrukwekkend gesproken, vind ik. Vanuit het hart; zoals ook ik mijn politieke werk graag wil doen. 'Met lef en liefde' roep ik altijd. De inhoud van de motie maakt ons duidelijk dat wij ons er dagelijks van bewust moeten zijn dat het nog steeds voorkomt dat mensen gediscrimineerd worden of niet meegenomen worden. De Partij van de Arbeid zal elk initiatief wat tot meer kansengelijkheid leidt, ondersteunen. Daarom gaan wij akkoord en dienen we deze motie mede in.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Haan.

Mevrouw **DE HAAN**: Dank u wel, voorzitter. De ChristenUnie zal voor de motie stemmen. Wij zijn tegen elke vorm van discriminatie, ook die op basis van seksuele gerichtheid en handicap. Laten we de uitbreiding op basis van het aangenomen voorstel in de Eerste Kamer dan ook zichtbaar en tastbaar maken in ons eigen provinciehuis. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Allen, die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld. Discriminatie is niet toegestaan. Ja, ik vroeg me eigenlijk af: wat is hier niet duidelijk aan? Want dat geldt voor iedereen. Dus die aanpassing op de muur is

volgens mij ook vooral een artistieke uitvoering in plaats van dat het ook daadwerkelijk verandering brengt. Ik heb in de Eerste Kamer bij een debatje over de staat van de rechtsstaat een oneindige rij voorbeelden genoemd, waarbij het bleek dat we niet één maar twee rechtsstaten hadden. Namelijk, voor mensen die aan de ene kant van het politieke spectrum zitten en mensen die aan de andere kant van het politieke spectrum zitten. En ik heb hier al eens een keer voorgesteld om een spiegel op te hangen in plaats van Artikel 1 van de Grondwet. Misschien is dat nog niet zo'n slecht idee. Sommigen krijgen een foei-gesprek, andere worden wel vervolgd. Dat lijkt mij eigenlijk allemaal veel belangrijker om aandacht aan te besteden dan een schilderij hier op de muur. Je wordt niet gelijk behandeld of je politicus A of politicus B bedreigt. Ik vind het buitengewoon kwalijk en in strijd met de Grondwet en er wordt niets aan gedaan. Dat zijn de echte problemen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Dank u wel, voorzitter. Wij zijn mede-indiener van deze motie. Ja, ik hoef niks meer toe te voegen aan de mooie woorden die door mevrouw Vrielink gesproken zijn. We staan er volledig achter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. Wat hier voorligt, is een motie om de muurschildering van Artikel 1 te laten matchen met de daadwerkelijke wettekst. Wat je van de aanpassing van de wettekst vindt, is eigenlijk niet relevant. De vraag die ons voorligt, is: moet dat matchen? Dat lijkt me wel zeer nuttig. Wat overigens niet wegneemt dat ik de aanvulling aan de wettekst ook zeer waardevol vind. Niet, omdat het discriminatieverbod onduidelijk is, maar omdat je ook expliciet mag benoemen welke vormen van discriminatie er bestaan en dus die verboden moeten zijn. Maar nogmaals als het puur gaat om het aanpassen, zodat de tekst, jam overeenkomt met de daadwerkelijke wettekst is wat mij betreft niet relevant wat een Eerste Kamerfractie van welke partij dan ook daarvan vindt. Het moet gewoon kloppen. Daar gaat de motie over en daar kunnen we van harte mee instemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank u wel. Wat ons betreft, is dit een typisch gevalletje corvee, want – dat gaf mijn CDA-collega al aan – als de wet verandert en je hebt een wetsartikel op de muur staan, dan moet je hem ook daarin mee veranderen. Dat lijkt me logisch. Ik ben eigenlijk wel benieuwd. Ik stem niet zo graag voor moties met een open einde waar dit uit gedekt wordt, wat het beschikbare budget is, want als die kunstschilder de hele muur en de hele wand van het provinciehuis meeneemt, heeft hij zeventien verdiepingen te gaan. Misschien is dat een kunstzinnige uiting die voldoet. Of achttien verdiepingen. Ja, dan staan we aan de lat. Ik zag de VVD er ook onder staan. Ik denk van hé, dat is wel opvallend, zo'n motie zonder budget bij de VVD vandaan. Voorzitter, ik zie de beantwoording graag tegemoet.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, dank u, voorzitter. 50PLUS heeft ook mee ingediend. Wij vinden het toch eigenlijk wel van, het staat op de muur en het is eigenlijk- Ik zat al meteen te bedenken: o jee, dan moeten we daar ook veranderen en daar ook veranderen, in gemeentehuizen veranderen. Daar is het geschilderd en daar is het geëts in glas. Nou, dan heb je weer een ander verhaal wat kosten betreft. Maar ja, ik zeg altijd, 50PLUS is eigenlijk

een soort pensioenpartij. Maar ja, daar gaat dan de Tweede Kamer over en de provincie niet. Maar de provincie gaat over de rest. Dus van harte heb ik deze motie mee ingediend. Dienen wij deze motie mee in. En ja, hoe completer je het kunt beelden, hoe beter het is. Dus het voegt toe aan vooral degenen die er nog niet zo goed van op de hoogte zijn en daar op die bankjes zitten te wachten en opeens dan die muurschilderingen gaan bekijken en dan denken, o, dit is dus het verhaal. En zo'n verhaal hoort compleet te zijn. Vandaar, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Te doen gebruikelijk krijgt mevrouw Vrieling als laatste het woord. Maar er zijn eigenlijk wel denk ik nog twee puntjes aan de gedeputeerde gevraagd. 1, rond het budget en 2 van, nou ja, had u het niet zelf moeten doen; meneer Westerlaken.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Muilekom.

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM**: We hebben dezelfde kunstenaar gevraagd. Er komt een offerte voor. U moet niet aan tienduizenden euro's denken, hoor. Het is een relatief beperkt bedrag. Het zal gedekt worden uit het budget voor de Sociale Agenda. [...] Omdat er geen budget bij stond.

En 21 maart, ja, dat is mijn streven waar het op gericht zou zijn. Ik denk dat dat een mooie dag is. Dus in voorbereiding op dit overleg heb ik al even een lijntje gelegd. En nou, ik hoop dat het past. Dat zou mooi zijn. Maar dan gaan we indieners zeker uitnodigen.

De **VOORZITTER**: Misschien mag ik het nog even aanvullen. In de specifieke suggestie van meneer Westerlaken: natuurlijk volgen wij altijd de wet, maar mevrouw Vrieling is met haar initiatief ons net even voor geweest. Dus wat dat betreft. Ja? Wilt u daar nog even op reageren?

De heer **WESTERLAKEN**: Ja, misschien nogmaals ter verduidelijking. Wij zijn het met de inhoud volstrekt eens, maar we vinden het een overbodige motie, omdat wij van oordeel zijn dat bij iedere wetswijziging het provinciebestuur uitvoert wat er nodig is. We hebben dit al eerder opgeschreven. Dus het is logisch dat het aangepast wordt. In dit huis zijn we zelfs zo alert dat we zelfs wetten die nog niet ingevoerd zijn, al verwerken in besluiten die we in dit huis nemen. Dus ik vraag me af of we dit bestuur deze motie mee moeten geven, want het lijkt er een beetje op dat we ze niet vertrouwen. Vandaar dat ik zeg: inhoudelijk volledig eens, maar ik vertrouw het bestuur zodanig dat het uitgevoerd gaat worden.

De **VOORZITTER**: Maar voelt u zich geen gevangene van de gedachte dat het College hier een heel harde opdracht aan voelt komen. Het is geheel in lijn met wat het College anders ook zelf gedaan zou hebben. Mevrouw Vrieling.

Mevrouw **VRIELINK**: Dank u wel, voorzitter en dank voor alle reacties. Positief, soms wat kritischer. Naar de heer Westerlaken wil ik voorstellen: mocht de motie het nou niet halen, zullen wij dan gewoon samen met een lijke verf de motie aanpassen? Oké. Dat is dan een deal. Oké, mooi, dan doen we dat. Naar de gedeputeerde toe wil ik graag nog even 'dank u wel' zeggen voor de mooie datum, 21 maart. Bedankt voor het meedenken. En ook heel leuk dat de Statenleden die vertrekken het dan alsnog kunnen zien en meemaken. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Vrieling. Dan zijn we aan het einde gekomen van het debat over deze actualiteitenmotie.

De discussie wordt gesloten.

13.

Actualiteitenmotie Vergelijkbare CO₂-prijzen, ingediend door VVD

De **VOORZITTER**: Dan ga ik over naar agendapunt 13 en daar staat geagendeerd de actualiteitenmotie Vergelijkbare CO₂-prijzen, ingediend door de VVD. De heer Janssen, die gaat daar het woord voeren. Meneer Janssen, u hebt het woord. U gaat hem ook gewoon indienen? Ja, heel goed. [...] Zeker. Gaat uw gang.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Goed, dank u wel, voorzitter. We hebben in de afgelopen commissievergadering BEM een kleine discussie gehad en dat ging over de vraag met welke CO₂-prijzen in maatschappelijke kostenbatenanalyses gerekend moet worden door deze provincie. Dat lijkt een vrij technisch vraagstuk. Maar toch, ondanks de vragen die we daarover aan de gedeputeerde hebben gesteld, waren we toch niet helemaal tevreden met de uitkomst van dat van dat debatje. Vandaar een actualiteitenmotie om daar toch even de aandacht voor te vragen.

Wat is er aan de hand? We voeren MKBA's uit aan de hand van door het Centraal Planbureau vastgestelde leidraden, erkende methodes en werkwijzen. Het College heeft gemeend, vooruitlopend op mogelijke actualisaties die daarin plaatsvinden, zelf al met een met een eigen CO₂-prijs te komen. Dat vinden wij als VVD niet verstandig en minder wenselijk. Stelt u zich voor dat we een MKBA uitvoeren voor de Rijnbrug tussen de provincie Utrecht en tussen de provincie Gelderland en wij rekenen met de ene CO₂-prijs en Gelderland met een andere. Dan komen er twee uitkomsten uit dezelfde MKBA. Dat lijkt ons niet handig en verstandig. Ons lijkt het verstandig om niet voor de alleengang te kiezen, maar samen met alle andere provincies en het Centraal Planbureau te kijken: hoe kunnen we naar actuele CO₂-prijzen komen? Overigens, voor alle helderheid: het is goed dat alle maatschappelijke effecten bij MKBA's mee worden genomen: groei van werkgelegenheid, CO₂, gezondheid. Alle zaken moeten bij investeringsbeslissingen worden meegewogen. Daarom denken wij: liever met elkaar samen optrekken dan alleen voor de troepen uitlopen. Dat is precies wat in deze motie staat. Dat is waar wij het College toe willen oproepen. Of althans, dat zelfs op willen dragen. En ik vraag u van harte om deze motie te steunen. Ik vind het een goede motie.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Actualiteitenmotie M4 van het lid Janssen (VVD) inzake Vergelijkbare CO₂-prijzen.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 februari 2023, ter behandeling van Actualiteitenmotie Vergelijkbare CO₂-prijzen, ingediend door VVD.

Constaterende dat:

- Het College van GS zonder afstemming met andere 11 provincies en het Centraal Planbureau (CPB) heeft besloten af te wijken van de bestaande, gecertificeerde methode van CO₂-beprijzing in Maatschappelijke Kosten Baten Analyses (MKBA's) (SB CO₂-beprijzing in maatschappelijke kostenbatenanalyses in de provincie Utrecht d.d. 10 januari 2023);

- Het CPB een leidraad hanteert voor het uitvoeren van MKBA's en deze nu aan het actualiseren is waarbij aansluiting wordt gezocht op het brede-welvaartsbegrip dat ook binnen de provincie Utrecht wordt gehanteerd.

Overwegende dat:

- MKBA's zo objectief en neutraal mogelijk uitgevoerd moeten worden;
- Het voor de vergelijkbaarheid en afweging van investeringen tussen provincies wenselijk is in alle provincies dezelfde uitgangspunten te hanteren.

Verzoeken het college van GS:

- Bij het uitvoeren van MKBA's aansluiting te zoeken bij de bestaande werkwijzen van andere provincies, gemeenten en ministeries en de leidraden / richtlijnen van het CPB te hanteren;
- In overleg met het CPB en de andere 11 provincies te bezien in hoeverre CO₂-prijzen, overige prijzen en rekenmethoden aangepast/geactualiseerd dienen te worden;
- Provinciale Staten over de uitkomsten van dit overleg te informeren.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Janssen. Een krachtige aanbeveling.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, dank, voorzitter. Ja, nee, het is wel fijn dat de heer Janssen hem zelf inderdaad ook heel goed vindt. Als dat niet zo zou zijn, dan hadden we misschien een kort debat. Dus dat siert hem.

Misschien even beginnen met de motie zelf. Die vraagt ons eigenlijk een drietal zaken. En eigenlijk het tweede en derde wat hij in de motie vraagt, in het dictum, dat doen wij eigenlijk al. Want zoals ook in de Statenbrief van 10 januari, die ook onderdeel was van het commissiedebat, gemeld staat, brengt de provincie het onderwerp CO₂ beprijzen in IPO-verband onder de aandacht en zullen we ook uw Staten ook over de voortgang daarvan geïnformeerd houden. Wij beogen daarmee dat alle overheden eenzelfde actuele en reële waardering van broeikasgasuitstoot gaan hanteren, die ook recht doet aan de grote effecten van klimaatverandering. Ik kan u zeggen, het besluit wat wij hebben genomen is niet onopgemerkt gebleven. We hebben heel veel positieve reacties gehad, ook uit het bedrijfsleven. Er is ook al veel interesse voor en ook contact met medeoverheden. Wij hebben op 20 februari – dus dat is al heel binnenkort – een webinar gepland, ook voor medeoverheden. Dat is trouwens ook breder toegankelijk voor ieder die daarin geïnteresseerd is. Ook hebben we ambtelijk contact gehad met het CPB. En het CPB erkent dat oude scenario's worden gebruikt die nodig aan vervanging toe zijn, maar dat duurt nog wel meerdere jaren voordat dat – op dit moment is de planning – dat dat vervangen gaat worden. En door de ontwikkeling van kennis over klimaatverandering is het aantal effecten dat onderdeel uitmaakt van een MKBA sterk toegenomen. En vorig jaar publiceerde het CPB en het PBL daarom een aanvulling op de algemene MKBA-leidraad die uitgaat van brede welvaart. En de nieuwe leidraad zegt dat in een MKBA ook gevolgen mee moeten worden genomen voor de welvaartsverdeling, actuele effecten buiten Nederland en effecten die generaties na ons ervaren. Dat is eigenlijk precies wat in die leidraad staat wat wij met deze nieuwe prijs doen. En in die zin, wat betreft het tweede en derde punt van het dictum, is de motie overbodig. Vanwege het eerste punt van het dictum, en zeker ook met de uitleg

die de heer Janssen daar zojuist ook aan geeft, ontraden we deze motie. U vraagt eigenlijk om nu af te stappen van de actuele CO₂-prijs en te wachten op een nieuwe landelijke waarde, waarvan we nu al weten dat het waarschijnlijk nog een tijd duurt. En daarmee zouden we niet goed waarderen en ook eigenlijk ingaan tegen die recente algemene leidraad die uitgaat van brede welvaart.

De **VOORZITTER**: Ja, meneer Janssen, u krijgt straks nog het laatste woord. Maar een korte vraag dan.

De heer **JANSSEN**: Even bij interruptie, want ik snap het niet goed. U zegt, die eerste twee punten, we gaan met die oproep om met elkaar tot een gezamenlijke prijs te komen en een vergelijkbare prijs. En aan de andere kant zegt u het eerste punt, wat daar volledig mee in lijn is, dat ontraad ik. Dat kan ik niet helemaal met elkaar rijmen, want juist in die twee andere punten staat van nou, doe het nou met elkaar samen. Samen de schouders eronder in plaats van Utrecht alleen. Dat is precies wat wij beogen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nou, voorzitter, wat wij geconstateerd hebben, is dat er geen actuele CO₂-prijs is en waarmee wordt gerekend die recht doet aan de impact van klimaatverandering, dat er een aanbeveling ligt vanuit de planbureaus om met waarderingen te werken die bredere welvaartseffecten wel reflecteren. Dat doen wij hiermee. En zoals ook in de Statenbrief al stond aangekondigd, ja, is het wel zo dat wij hiermee het gesprek aangaan met medeoverheden, ook met het CPB, want wij beogen zeker ook dat heel Nederland met een dergelijke prijs gaat rekenen. Maar om nu zelf weer een stap terug te doen en te zeggen, ja, wij gaan nu met waarden van zes of acht jaar geleden, waarvan het CPB zelf zegt, ja, die zijn niet meer actueel en daar weer daarmee te gaan werken, ja, daar staan wij niet achter. Het lijkt ons verstandig om die stap voorwaarts, die wij gezet hebben, nogmaals, waar we ook veel heel positieve reacties op krijgen, waarmee we ook dit debat denk ik op een goede manier geëntameerd hebben, ja, om die lijn gewoon door te trekken. Dus dat is de reden dat we deze motie moeten ontraden. Ook omdat, als we dat zouden doen, ja, we feitelijk voor onze MKBA's met een CO₂-prijs zouden rekenen die niet recht doet aan de grotere gevolgen van klimaatverandering, zoals we die inmiddels kennen en ook helaas wel om ons heen zien.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Van Essen. Dan ga ik nu kijken of er andere fracties het woord over dit onderwerp wensen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer.

Mevrouw **DE BOER**: Nou moet ik als eerste zeggen dat ik eigenlijk weinig heb toe te voegen aan wat deze gedeputeerde allemaal heeft toegelicht, maar omdat dit een soort van verkapte maidenspeech is en ik toch wat voorbereid heb, ga ik deze gelegenheid toch maar even meedoen.

De **VOORZITTER**: Dan nodig ik u uit om even achter het spreekgestoelte te gaan staan. Dan gaan we daar ook even van genieten met elkaar.

Mevrouw **DE BOER**: We leven in een fast food economy, een markteconomie waar het gaat om snelle winsten, uitkeringen aan aandeelhouders en daarom schaalvergroting, efficiëntie, kostenverlaging van arbeid en productiegroei. Dus een economisch systeem waarin gerekend wordt met het BNP. Alleen groeit telt. Er zit een aardrijkskundedocent in mij. Dus ik ben ook een heel kort geschiedenislesje hierover aan het brengen misschien. De zogenaamde externe effecten worden hier niet meegerekend: de CO₂-uitstoot,

klimaatverandering en de aantasting van de leefomgeving van mensen in kwetsbare gebieden hier op aarde en voor komende generaties. Maar uiteindelijk is er natuurlijk geen extern. We leven met zijn allen op één aarde. Meer dan vijftig jaar geleden hield senator Robert Kennedy een beroemde toespraak, waarin hij concludeerde: het bruto nationaal product meet, kort gezegd, alles, behalve datgene wat het leven echt de moeite waard maakt. Dus het meet activiteiten van fabrieken die de lucht vervuilen, het effect van sigarettenreclame, de inzet van ambulances, de vernietiging van bossen en het verlies van onze natuur, de productie van napalm en nucleaire kernkoppen en gepantserde auto's voor de politie. Maar het meet niet de gezondheid van onze kinderen, de pracht van poëzie of de kracht van onze huwelijken en relaties, de intelligentie van ons publieke debat of de integriteit van onze ambtenaren. Het meet noch ons verstand, noch onze moed, noch onze wijsheid, noch ons leren, noch ons mededogen, noch onze toewijding. Het BNP werd ingevoerd tijdens de Tweede Wereldoorlog toen het een duidelijke indicator was om te meten hoe goed de oorlogseconomie op stoom was. Hoe meer wapenproductie, hoe beter de kansen om de oorlog tegen Duitsland te winnen. En nog steeds, anno 2023, is dit BNP de basis voor onze markteconomie. Maar we moeten inmiddels naar een slow food economy waar langetermijndoelen bepalend zijn. Dat vraagt om nieuwe meetmethoden. En terwijl de fossiele bedrijven op de oude weg doorgaan met miljardenwinsten en nog eens een schep er bovenop doen om te investeren in fossiele bronnen, zijn overheden, provincies aangewezen om het welzijn van bewoners, natuur en milieu te beschermen. 'Neutraal' is hier helemaal geen optie. Het gaat in essentie om ethische vragen: met wiens belang wil je rekening houden, waar en wanneer? GroenLinks is daarom heel blij dat dit College deze grote uitdaging in de bek kijkt en het Klimaatverbond heeft gevraagd naar een actuele en reële CO₂-beprijzing voor de maatschappelijke kosten-batenanalyse die recht doet aan de daadwerkelijke kosten. Het Klimaatverbond baseert zich hierbij op uitgebreide, wetenschappelijke literatuur en de bevindingen van het Duitse ministerie van Milieu die hier een koploper is. Alle provincies, waterschappen en vele gemeenten zijn lid van dit Klimaatverbond. Waterschappen en gemeenten nemen al de verantwoordelijkheid en zijn al aan de slag gegaan om ervaringen op te bouwen. We hebben tijdens meerdere webinars daar heel interessante voorbeelden van gezien. De provincie Utrecht loopt voorop, maar andere provincies zullen volgen, want er is geen andere weg. De tijd van mee-stribbelen en geitenpaadjes is voorbij. GroenLinks zal deze motie van de VVD dan ook niet steunen. Verder uitstel en onderzoek is niet nodig.

[Applaus]

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Complimenten met uw maidenspeech.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Fiscalini.

De heer **FISCALINI**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik zal het heel kort houden. We hebben er een aantal vragen over. Hoe is de gedeputeerde op deze prijs gekomen? En ja, het is best een wel forse verhoging. Dat zal waarschijnlijk ook wel de nodige financiële consequenties hebben. Zou het niet in een Statenvoorstel moeten zijn? Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Komt ik bij het CDA, mevrouw Welschen. Nee? Geen behoefte? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Ja, voorzitter, dank u wel. We hebben het er natuurlijk in de commissie ook al even kort over gehad. Als ik kijk naar dit voorstel, dan denk ik, ik weet niet wat de VVD hier bezielt. Echt niet. Daar wil ik eigenlijk drie punten uit halen.

1 is, u verwijst naar de leidraad en u verwijst in uw overwegingen naar de suggesties van objectief en neutraal. U suggereert daarmee dat het niet objectief en neutraal is op het moment dat we het niet met elkaar afstemmen. Ik vind dat eigenlijk bizar.

Ten tweede, het is een leidraad. Dus wij kunnen zelf invulling geven aan dat wat wij ermee willen. Wat vinden wij belangrijk? We kunnen helemaal sturen op financiën. We kunnen sturen op andere kaders. We hebben hier vaak genoeg gezegd dat we dingen belangrijk vinden. Zaken als klimaat, wat echt wel een belangrijk punt is, waar we willen sturen op CO₂-reductie. Wat heb je dan voor mogelijkheden als provincie om dingen te doen? Nou ja, in ieder geval zou je gewoon eens met een eerlijke, echte, oprechte prijs voor CO₂ kunnen gaan rekenen in je voorcalculatie. Dat zegt niet: we gaan het ook allemaal met deze doen. Je creëert gewoon een eerlijke vergelijking ten opzichte van de prijs die je zou moeten betalen op het moment dat de krapte op die CO₂-markt werkelijk zichtbaar wordt. Want dat is wat je doet. Op dit moment wordt die prijs langzaam hoger, maar we zijn nog niet op het punt dat we een realistische prijs hebben voor CO₂. Dus ik vind het hartstikke mooi dat GS dit aandurfde en gewoon doet. Sterker nog, daarna is het gewoon een keuze aan ons. Dat betekent dus ook dat je hiermee inzicht creëert. Dat inzicht is belangrijk om te gaan bepalen of we ook echt de impact willen maken en gaan maken die we die we voor ogen hebben. En ik zou juist zeggen van, juist bij uitstek de VVD zou je dit mooi moeten vinden, omdat het gewoon iets is wat jullie ook belangrijk vinden. Namelijk, gaan sturen op klimaat. Je geeft het een prijs en je geeft het een eerlijke weging zodat je een besluit kunt nemen met dingen die we belangrijk vinden. Ik zou daarom dus tegen deze motie willen pleiten. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Wat kan ik daar nou nog aan toevoegen? Na eerst de mooie woorden van mevrouw De Boer en nu van meneer De Droog, heb ik het ook zo ervaren dat er een soort van trots was van hé, kijk, wij gaan als provincie gewoon echt wat doen, laten zien, dat wij rekening houden met ons klimaat. Dus eigenlijk vonden wij het een heel mooi besluit en snappen wij ook niet de twijfel die hier nu wordt gezaaid over het een soort solistisch zomaar wat besluiten, terwijl we niet weten waar we naartoe gaan. Volgens mij weten we heel goed waar we mee bezig zijn en moeten we daar heel trots op zijn. En ga zo door, zou ik zeggen tegen GS. En wij zijn ook tegen de motie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Harder.

De heer **DE HARDER**: Ik vond het een helder verhaal van meneer Janssen. Dus complimenten daarvoor. Er is eigenlijk maar één maar en dat is dat we het hartgrondig oneens zijn met uw pleidooi. Dus we zijn heel blij met een College wat een goede prijs heeft laten berekenen en dat ook het voortouw wil nemen en onze provincie als goed voorbeeld voor de rest van het land wil neerzetten en zo het voortouw wil nemen. Dus wij zullen tegen de motie stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, MKBA's, wichelroedelopen heeft intussen een betere wetenschappelijke onderbouwing, want dit gaat natuurlijk helemaal niets uitmaken, anders dan dat we alles in Nederland weer duurder gaan maken. Voor jullie informatie: CO₂ in de atmosfeer neemt nog steeds toe, terwijl de menselijke uitstoot is gestabiliseerd de

afgelopen jaren. En welke invloed het heeft op het klimaat, is volstrekt onduidelijk. Ik heb van de week nog eens twee uur zitten kijken naar Richard Lindzen, atmosferisch fysicus, met tweehonderd wetenschappelijke papers en boeken op zijn naam. Ik kan iedereen aanraden om daar eens buiten zijn eigen bubbel naar te luisteren. Er zijn ook wetenschappers die zeggen, boven de 400 ppm is er helemaal geen opwarmend effect meer. Wetenschappelijk onderbouwd en niemand heeft het tot nu toe weerlegd. Dus we zijn hier echt sprookjes aan het vertellen. Degene die denkt dat alle natuur alleen maar afhankelijk is van stikstof en het klimaat, van CO₂, ja, ik vraag me eigenlijk af wat ik daar moet over moet zeggen zonder mensen echt te beledigen. Maar dat is een sektarisch tunneldenken die zijn gelijke niet kent. Daarmee is dus ook de motie wat ons betreft niet aan de orde. We moeten af van de CO₂-beprijzing. En daar gaat de VVD in mee. Dus we zullen tegen die motie stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Dank u, voorzitter. Het antwoord van gedeputeerde klonk ons als muziek in de oren en wij zullen ook tegen deze motie stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Eggermont.

De heer **EGGERMONT**: Ja, voorzitter, als het om klimaatverandering gaat, is het probleem het kapitalisme. Welke beprijzing exact wordt toegepast, is daarin eigenlijk ook een illusie, omdat je denkt dat je het binnen het kapitalisme kunt oplossen. Echter, om opportunistische redenen zullen we tegen deze motie stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank. Ik moet zeggen dat ik de brief over de CO₂-beprijzing gelezen heb, en toen dacht ik van, dit is wel een hele forse prijs als je dat vergelijkt met andere provincies, omdat die natuurlijk weinig doen. En tegelijk herken ik dus het probleem van de VVD. Als je als provincie zelf zo'n lijn gaat kiezen, dan wijk je daarin af en kan dus een vergelijkend onderzoek, die zo objectief en neutraal mogelijk uitgevoerd moet worden, moet kunnen worden, fors afwijken. Wij zien wel het nut van CO₂-beprijzing in om te stimuleren dat je op andere manieren gaat bouwen dan je tot nu toe gewend was, om daarin rekening te houden met de draagkracht van de planeet. Dus dat was eigenlijk het schisma waar ik in zit. Wij gaan nog even nadenken of we voor of tegen deze motie gaan stemmen, want ik zie wel de eenheid, het nut, van het tweede beslispunt in: het CPB en de provincie samen te bezien in hoeverre CO₂-prijzen aangepast of geactualiseerd dienen te worden. En bij het eerste beslispunt sluit een toepassing van een CO₂-prijs ook niet uit. Dus in die zin zou het ook een opduwmotie kunnen zijn – kijk ik richting het College – om te doen wat u doet, maar vooral ook andere provincies te overtuigen. Dan ga ik ervan uit dat de prijzen iets lager zullen uitpakken, maar dat wel alle provincies meedoen. Dat zou een mooi vierde beslispunt zijn. Dank u.

De heer **DE DROOG**: Ik wil interrumpen op de heer Van den Dikkenberg. Met name ook, omdat het gaat om die vergelijkbaarheid. En dan denk ik a, in hoeverre maken we nu gebruik van vergelijkbaarheid? Dat is 1. En 2 is, als wij zelf prioriteit willen geven aan bepaalde zaken, waarom zouden we dan niet voor onszelf, onze eigen keuzes, op een andere schaal gaan berekenen? Dan krijg je toch gewoon onze eigen voorstellen, onze eigen afweging? Anders maken we onszelf afhankelijk van de andere elf.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, ik hecht zelf wat minder aan het zo zwaar beprijzen van CO₂. Wel het beprijzen van CO₂. Maar dit is echt doorslaggevend,

waardoor je in je investeringsruimte andere doelen minder kunt realiseren straks. Als we dit door gaan voeren, dan kun je dus voor oplossingen meer gaan betalen, omdat die in een MKBA anders uitpakken, waardoor je werkelijke investeringsruimte – dus de kosten die je maakt in projecten. Dan kunnen we bijvoorbeeld minder kilometers fietspad aanleggen vanwege de CO₂-beprijzing in het voorstel. En daar zeg ik van, dan moet je in die doelen wel die goede weging kunnen maken. Dan vind ik die prijs best hoog en zou ik het vergelijkbaar willen maken met andere facetten waar nu bewust van is afgeweken, omdat die te laag zou zijn.

De heer **DE DROOG**: Dan gaat de heer Van den Dikkenberg ervan uit dat die lagere prijs zonder die CO₂-beprijzing, dat het allemaal goed is wat betreft de externe kosten. Maar u neemt daarmee de externe kosten voor lief. Dus die lagere prijzen, dat wordt ergens betaald. En in dit geval dan waarschijnlijk door het klimaat, als je die vergelijking nu maakt. Je kunt altijd nog zeggen 'vanuit andere afwegingen kiezen we voor het andere voorstel', maar dan hebben we wel op een realistische manier gewogen wat de reële kosten zijn van de broeikasgassen hierin.

De **VOORZITTER**: Goed. Ja, voldoende voor nu?

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, dank u, voorzitter. Ja, vergelijkbaarheid is altijd goed. Je kan altijd kijken: wat is het voordeel en wat is het nadeel? Dan kan je altijd verder nog een besluit nemen om niet mee te gaan met de anderen als het verschil te groot is. Maar overleg, dat kan geen kwaad. Misschien is het een idee, als je toch alle provincies erbij wilt betrekken, om het misschien bij het IPO onder te brengen om te kijken van hoe men er daar over denkt. Dat zou ook nog kunnen. Natuurlijk heeft iedere provincie eigen besluitbevoegdheid om zelf te kijken van, hoe gaan we ermee om? Maar ja, aangezien wij in het midden van het land zitten, omringd door allemaal provincies. Dus grensoverschrijdend kan je soms ook nog wel eens denken van nou, het is misschien toch wel handig. We hebben zoveel met onze burens te maken. Grenzen bestaan er inderdaad nog wel, maar ze hebben niet meer die functie die ze ooit hadden. Dus wat dat betreft, ik moet er nog even over- 50PLUS moet er nog even over nadenken of we voor of tegen stemmen, maar we staan er nu op dit moment niet afwijzend tegenover. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. Tot slot krijgt straks meneer Janssen het woord, maar ik heb in ieder geval twee vragen aan de gedeputeerde gehoord, die hij nog gaat beantwoorden.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, dank, voorzitter. Ik heb er een aantal gehoord. JA21 vroeg: hoe zijn we tot die prijs gekomen? Dan wil ik eigenlijk simpelweg verwijzen naar de stukken, zoals die ook bij de Statenbrief zijn gevoegd, waar de onderbouwing, ook de synthese van het rapport wat door het Klimaatverbond is opgesteld, gevoegd is. Dus die informatie is er. Die is ook op onze website beschikbaar. Er is ook nog een achtergrondrapport beschikbaar. Dus daar kunt u alles nalezen. En de volledige wetenschappelijke onderbouwingen, die ook weer verwijst naar het Duitse milieuministerie, het Umwelt Bundesamt. Volgens mij, ik zie ook in de commissie al: hoe gründlich wilt u het hebben. Dus volgens mij is dat een zeer degelijke en een heel goede onderbouwing.

Dan kom ik bij de financiële consequenties. Dat is misschien meteen een beetje ook de inbreng van de SGP hierbij. Het is niet zo dat een hogere prijs betekent dat je meer geld hieraan uitgeeft. Het is een prijs die je hanteert in kosten-batenanalyses en die je dus

meeweegt bij het afwegen van verschillende beleidsalternatieven. Het betekent dat alternatieven, die positiever uitpakken voor het klimaat, in een MKBA eerder boven komen drijven. En uiteindelijk is het altijd natuurlijk een besluit wat je vervolgens met die uitkomst van een MKBA doet. En u kunt er ook voor kiezen om dat rechtstreeks te volgen. Maar soms spelen er natuurlijk bij besluitvorming ook andere zaken mee. Dus in die zin, het is niet zo dat je minder kilometers fietspad aan kan leggen. Sterker nog, als die extra kilometers fietspad uiteindelijk zorgen voor modal shift en daarmee tot minder uitstoot is er misschien wel een aanmoediging om meer kilometers fietspad aan te leggen. Dus dat is denk ik wel even goed van, hoe werkt dit uiteindelijk door in beleid en in beleidskeuzes?

JA21 vroeg ook naar de financiële consequenties. Op zich heeft dit geen financiële consequentie. De financiële consequenties komen voort uit besluiten die u neemt, mede op basis van MKBA's. En als u inderdaad gaat zeggen op basis van die MKBA, nou, dat fietspad van de heer Van den Dikkenberg, dat komt er zo goed uit, dat wordt nog vijftig kilometer langer, ja, dan zitten daar financiële consequenties aan waar u uiteraard dan ook op dat moment vanuit uw kaderstellende rol altijd als Staten er weer aan zet bent. Maar dit besluit an sich heeft geen financiële consequenties.

Zeide SGP ook van, ja, je kan het ook beschouwen als een opduwmotie, die eigenlijk ook aangeeft van ga-

De **VOORZITTER**: Een ogenblikje, meneer Van Essen. De heer Fiscalini heeft nog een korte interruptie. Het was een klein debat.

De heer **FISCALINI**: Zeker. Dank u wel, voorzitter. Ik zit toch een beetje na te denken dat u, dat de gedeputeerde zegt dat er geen financiële consequenties zijn. Dus projecten, daar komt een MKBA voor. Degenen die dus echt zo min mogelijk klimaatimpact hebben, die komen bovendrijven en die anderen niet. En als je dan toch voor een andere kiest, dan heeft dat dus wel financiële consequenties, want daar zit dus nu een hogere CO2-prijs. Dus dan heeft het toch indirect wel financiële consequenties?

De **VOORZITTER**: Goed, meneer Van Essen, beantwoordt die nog en rond zijn betoog ook af.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Nee, het heeft geen financiële consequenties, want u vergelijkt alternatieven. U beïnvloedt niet die alternatieven. Uiteindelijk kiest u – of het College, afhankelijk om wat voor type besluit het gaat – bijvoorbeeld de lengte en de vormgeving van zo'n fietspad. Het is niet zo dat deze prijs dat beïnvloedt. Het is wel zo dat het informatie aangeeft, beslisinformatie, die u mee kunt wegen, waarvan u zegt: nou, gezien de maatschappelijke kosten kiezen wij voor deze variant. En die is dan misschien duurder of goedkoper. Dat is iets wat u dan in uw besluit meeweegt. Dus het is beslisinformatie die u meeweegt, maar het is niet zo dat u hiermee budget toekent op wat voor manier dat nou ook. Dat is niet aan de orde. Een kosten-batenanalyse is gewoon het in beeld brengen van maatschappelijke kosten en baten. Maatschappelijke kosten en baten. Dat gaat niet over de provinciefinanciën; het gaat over maatschappelijke kosten en baten. Die weegt u tegen elkaar af. En op basis daarvan neemt u of het College een besluit. Dat is het enige wat dit doet. Dus in die zin heeft dit geen financiële consequenties. Dat komt pas bij de besluiten die u neemt.

De **VOORZITTER**: Meneer Fiscalini, ik vind het echt iets voor de commissie, want ik vind dat gedeputeerde het helder heeft uitgelegd. Ik denk dat we daar even bij moeten houden. Gedeputeerde vervolgt zijn beantwoording.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, dank, voorzitter. Er was nog de vraag van de SGP of de suggestie: je kan het ook beschouwen als opduwmotie. Ga in gesprek met, et cetera, met deze prijs in de hand. We hebben als College besloten om deze prijs te gaan hanteren. Ik heb de inbreng van de heer Janssen heel duidelijk gehoord. Die zijn niet van, blijft u dat doen en ga daarmee in gesprek met de andere provincies. Ik hoorde de inbreng duidelijk, zo heb ik de motie ook geïnterpreteerd: keer terug op uw schreden en ga toch weer rekenen met de prijs van 2016. Ja, dat is wat wij niet delen en dat is waarom wij de motie moeten ontraden.

Even kijken, tot slot zei 50PLUS nog 'bij IPO onderbrengen. Ja, het is wel iets, met name omdat het rechtstreeks via de andere provincies loopt, ja, ik zie niet de meerwaarde om echt IPO als kantoor ook hier weer die- Nou ja, we zijn ook aan het zoeken natuurlijk naar- Ook IPO moet prioriteiten stellen. Dus het is voor mij een belangrijk onderwerp. Maar dit kan ook gewoon rechtstreeks tussen de provincies op dit moment.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Tot slot, meneer Janssen.

De heer **JANSSEN**: Ja, dank u wel, voorzitter. Dank gedeputeerde en collega's voor de reactie op onze nog steeds uitstekende motie. Dat is ook meermaals bevestigd in verschillende bijdragen en andere bijdragen wat minder. Dat was teleurstellend, maar goed. We leggen het op de balans en overwegend zaten er toch meer positieve reacties dan negatieve, ondanks dat misschien mensen niet voorstemmen.

Maar even terug naar de kern van de zaak. Ik hoor ook de gedeputeerde in zijn beantwoording zeggen dat hij in ieder geval twee van de drie punten herkent. En bij het eerste punt, als ik dat nu nog weer even terug lees, dan denk ik, ja, eigenlijk liggen we best dicht bij elkaar dan het zou lijken. We zijn het in ieder geval met elkaar eens over het feit dat er een CO2-beprijzing moet zijn. We zijn het met elkaar eens dat die van tijd tot tijd geactualiseerd zou moeten worden. Waar nu het verschil zit tussen het College en wat wij voorstellen, is dat wij zeggen van, doe dat nou niet in je dooie uppie. Het bekende spreekwoord is: alleen ga je sneller, samen kom je verder. En dat is precies wat wij beogen. Trek nu met elkaar op, ga niet in je eentje vooroplopen en kijk dan na een paar jaar eens achterom of de rest je misschien heeft kunnen volgen. Dat lijkt ons naar de aard van de zaak zorgvuldig.

De heer **WESTERLAKEN**: Ja, dank u, voorzitter. Ik zou graag van de VVD willen horen hoe zij de uitkomst van dit proces zien als het betekent dat alle andere provincies en het Centraal Planbureau instemmen met de beprijzing zoals die is gevormd nu door de provincie Utrecht bent u dan ook tevreden?

Ja, dat zou een tevredenstellende uitkomst kunnen zijn. Dus het antwoord op uw vraag is 'ja'. En dat is meteen ook het bruggetje naar de inbreng van de heer De Droog waar ik nog even op terug wilde komen, omdat hij toch wel venijnig was. Wat de heer De Droog doet, is een beetje oorzaak en gevolg omdraaien. Daar zit ook precies het probleem wat wij hebben met de gang van zaken nu. Oorzaak en gevolg worden omgedraaid. Dus het maatschappelijk effect wil je beprijzen om te kijken op basis daarvan wat je politieke prioriteit zou moeten zijn. Maar je moet niet een politiek statement willen afgeven door een prijs te verhogen. Dat is precies het omdraaien van de zaak. Dus ons gaat het niet zozeer om de hoogte van de prijs, maar wel om het zorgvuldige proces. Dus laten we nu met elkaar in dit land een zorgvuldig proces doorlopen om tot een actuele prijs te komen in plaats van een politiek statement af te willen geven door een bepaalde prijs hoog vast te stellen.

Ik krijg nog een interruptie, hoorde ik.

De **VOORZITTER**: Ik sta nog twee interrupties toe, want nogmaals, het is een klein debat, een actualiteitenmotie. Meneer De Droog en meneer Westeralaken nog. Eerst meneer De Droog.

De heer **DE DROOG**: Nee, ik vind het toch ook wel weer wat lukraak gezocht in de zin van, u suggereert nu dat die prijs maar een beetje uit de lucht is komen vallen. Die prijs is gebaseerd op een gedachte dat we in de toekomst gewoon op een reële prijs moeten gaan zitten voor die CO2. Daar zijn we nog niet. Gelukkig is er CO2-beprijzing gekomen, maar er zijn nog steeds veel te veel rechten die steeds minder worden, gelukkig, en op een gegeven moment gaan leiden tot een reële prijs. We sorteren voor op de filosofie: hoeveel gaat dat dan worden? Zodat je ook alvast nu rekening houdt met wat er straks komt. Ik vind het helemaal niet zo lukraak geschoten als u daar zegt. Nee, ik denk dat we daarmee voor de troepen uitlopen. En niet zozeer voor de troepen uitlopen dat we de ander verliezen. Ik zou zeggen, laten wij dan het lichtend voorbeeld zijn, waarbij de anderen kunnen leren wat dan de effecten daarvan zijn.

De heer **JANSSEN**: Ja, ik reageerde, meneer De Droog, op wat hij zei over – en dan zoek ik even naar de woorden die hij gebruikte – maar in ieder geval, wat goed dat wij deze prijs nu- Want onze politieke prioriteit betekent dat we er een hoge prijs aan toekennen. Ja, volgens mij is dat precies omgekeerd. Volgens mij moet je kijken: wat zijn maatschappelijke effecten; en wat betekent dat voor ons beleid? En volgens mij draait hij die precies om in zijn redenering. Dat wilde ik gezegd hebben.

Ik geloof dat ik dan gereageerd heb op ieders inbreng voor zover van toepassing.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Janssen. Ik kijk nog even of meneer Westeralaken nog behoefte heeft. Tot slot, meneer Westeralaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Tot slot, voorzitter, dank u. Als ik de heer Van Essen goed begrijp, dan is er een Duits instituut wat wij allemaal vertrouwen en dat tot een beprijzing is gekomen. Ik zal niet proberen om die naam nog een keer te herhalen, want mijn Duits is niet zo goed. Dus die heeft een standaard gezet. Dat instituut heeft een standaard gezet. Dat heeft de provincie Utrecht overgenomen. Daar kun je politiek over van mening verschillen. Er is een motie nu ingediend die zegt van nou, ga nou ervoor zorgen dat alle provincies hetzelfde. Dus u zou dan ook die motie zo kunnen veranderen en zeggen van, laten we een door een onafhankelijk instituut vastgestelde beprijzing hanteren, zoals de provincie Utrecht dat doet, en eraan werken dat ook andere provincies exact dezelfde uitgangspunten en dezelfde beprijzing gaan hanteren.

De **VOORZITTER**: Goed, ik zie wel een beetje herhaling in de discussie komen.

De heer **JANSSEN**: Ja, volgens mij heb ik hierover gezegd wat ik wilde zeggen.

De **VOORZITTER**: Dat lijkt mij voldoende.

De heer **JANSSEN**: En, nou goed, anders gaan we het commissiedebat over doen. Ik denk dat het verstandig is om met elkaar gezamenlijk een onderzoeksopdracht te formuleren en aan de slag te gaan.

De **VOORZITTER**: U hebt een motie ingediend. Die wordt straks in stemming gebracht en dan kan ieder in zijn of haar stemgedrag duidelijk maken hoe degene erin zit. De discussie is gesloten, meneer De Droog. Dank u wel. Nee. Gesloten.

De discussie wordt gesloten.

14.

Actualiteitenmotie 5 Energie, ingediend door SP en Socialisten Utrecht

De **VOORZITTER**: Dan kom ik aan agendapunt 14. En dat is de actualiteitenmotie Energie, ingediend door de SP en de Socialisten Utrecht. Meneer Breur gaat het woord voeren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. Laat ik beginnen met mijn excuses te maken dat de deadline voor het aanleveren van de motie niet helemaal gehaald is. Ik dank deze Staten dan ook voor de coulance voor het alsnog in behandeling nemen van deze motie. Dat past ook eigenlijk heel goed bij de reden waarom die deadline is opgenomen in het Reglement van Orde. Namelijk dat de gedeputeerde een goed antwoord moet kunnen formuleren op de motie. Ik heb hem voor deze vergadering ook gesproken en hij gaf aan dat hij ook wel een goed antwoord heeft. Dus ik heb me misschien niet helemaal gehouden aan de letter van het reglement, maar de geest staat nog vier overeind. En daar ben ik blij om.

Ik ben ook blij dat deze motie in behandeling kan worden genomen, omdat als de term 'actueel' ergens van toepassing is, dan is het wel op energie. We zijn als provincie druk bezig met de energietransitie en het monitoren en aansporen van allerlei RES'en. En ondertussen is er in den lande natuurlijk ook de energiecrisis, waarbij veel huishoudens het water aan de lippen staat. Ze zijn bang om de verwarming een graadje hoger te zetten, met alle gezondheidsrisico's van dien. En ondertussen maken de energiebedrijven enorme winsten. Goed. Dat is een beetje scheef. Het is hoog tijd om daar toch wat meer zeggenschap in te pakken dan de ontwikkelingen van de afgelopen decennia, in ieder geval al jaren, een decennium, ja, zich hebben voorgedaan. Er is op dit moment een petitie van mijn partij bezig, een landelijke petitie, die al meer dan 115.000 keer is ondertekend dat de energie weer in publieke handen moet. En een onderzoek van Energiebeheer Nederland. Dat is de belangenclub van de grote energiebedrijven. Die laat zelfs zien dat zes op de tien mensen in Nederland vindt dat energie weer in publieke handen moet komen. Dat is niet voor niets, want we willen sturing en zeggenschap. En ik gaf wel aan, de gedeputeerde heeft aangegeven een goed antwoord op deze motie te hebben. Namelijk dat het ontzettend goed past in allerlei ontwikkelingen waar we al mee bezig zijn. Ik noem het kopen van aandelen Stedin, het zoeken van, ja, toch publiek eigendom in de RES'en. En ik ben ook blij met die ontwikkelingen. Ik denk dat het hebben van een provinciaal energiebedrijf, ja, meerwaarde kan hebben voor de zeggenschap over deze belangrijke basisvoorziening die al te veel vermarkt is. Dat vermoeden dat ik heb, wil ik graag bevestigd zien in een onderzoek. Dat is eigenlijk de strekking van de motie, die ik samen mag indienen dankzij een unieke samenwerking met de Socialisten Utrecht, de heer Eggermont. Dank u wel.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Actualiteitenmotie M5 van de leden Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Energie.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 februari 2023, ter behandeling van Actualiteitenmotie Energie.

Constaterende dat:

- De Nederlandse energiemarkt vergaand is geliberaliseerd en geprivatiseerd en dat daarmee publieke zeggenschap over een basisbehoefte is verschoven naar de markt;
- Uit onderzoek in opdracht van Energie Beheer Nederland blijkt dat 6 op de 10 mensen vindt dat de energievoorziening volledig moet worden georganiseerd door de overheid en niet (meer) door de markt;

Overwegende dat:

- We door de verkoop van de REMU aan Eneco kwetsbaar zijn geworden door de afhankelijkheid van commerciële energiebedrijven voor onze energievoorziening;

Verzoeken het college van GS:

- Te laten onderzoeken hoe de publieke belangen in de provinciale energievoorziening beter geborgd kunnen worden bijvoorbeeld met het oprichten van een provinciaal energiebedrijf;
- Dit onderzoek te voorzien van een appreciatie en voorstellen en deze aan de Provinciale Staten te doen toekomen uiterlijk voor het zomerreces,

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Breur. Dan geef ik graag de gedeputeerde het woord voor een reactie vanuit het College.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Van Essen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, dank, voorzitter. Een onverwachte samenwerking inderdaad.

Misschien even beginnend met waar de heer Breur ook mee begon. Dat is dus de coulance die u heeft betracht, naar elkaar toe ook, om deze inderdaad vrij laat ingediende motie, actualiteitenmotie in behandeling te nemen. Daar gaat u over. Dus daar wil ik ook niets aan af doen. Wat ik u wel mee wil geven, en dat is misschien ter reflectie ook naar een volgende Statenperiode toe: het feit dat een motie gistermiddag binnenkomt, betekent wel dat ik gisteravond laat – en u hoeft met mij geen medelijden te hebben, maar wel met een hoop mensen in onze organisatie – nog contact heb gehad. Ja, medewerkers die anders misschien een vrije avond hadden gehad. Dus dat is wel de consequentie van deze coulance die ik zeer respecteer. Maar dat is denk ik ook wel goed om naar een volgende Statenperiode met elkaar ook wel goed werkwijzen af te spreken en daar dan ook aan vast te houden; ook naar de mensen van onze organisatie, want daar zijn we met elkaar ook verantwoordelijk voor. Dus die kanttekening wilde ik vooraf even maken.

Dan naar de inhoud. De levering en productie van energie – en dat zegt de heer Breur denk ik heel terecht – is inderdaad vergaand geprivatiseerd. Transport voor gas en voor elektriciteit is natuurlijk wel publiek, met Stedin bijvoorbeeld, wat in publieke handen is. En ook warmte wordt met de nieuwe Wet collectieve warmte, warmtetransport, ook publiek. En de vraag of nou de hele energievoorziening, de hele elektriciteitsvoorziening, al

of niet in publieke handen moet komen en het organiseren daarvan, dat is natuurlijk wel primair een rijksverantwoordelijkheid. Laten we daar ook gewoon helder over zijn. Tegelijkertijd zijn er wel een heel aantal ontwikkelingen die maken dat wij als provincie wel degelijk een rol hebben in een grotere publieke betrokkenheid, verantwoordelijkheid of eigenaarschap van energievoorziening. En het meest in het oog springend is inderdaad die wet Collectieve warmte, want daarin wordt vastgelegd dat nieuwe warmtenetten, en op termijn ook bestaande warmtenetten, in meerderheid publiek eigendom moet worden. Dus van overheden. En we zijn ons ook aan het voorbereiden op wat dat voor ons betekent en hoe wij gemeenten of met andere publieke instanties daar die rol ook kunnen gaan invullen. Wat denk ik wel goed is om te melden, is dat deze motie wel raakt aan een aantal zaken waar we ook al mee bezig zijn en waar we mee bezig zijn naar aanleiding van initiatieven vanuit uw Staten. En in de eerste plaats noem ik – dan is het toch jammer dat mevrouw Van Ulzen er niet is – het initiatiefvoorstel van mevrouw Van Ulzen, wat ons vroeg om een onderzoek te doen naar financieel instrumentarium om de energietransitie te versnellen. En in dat onderzoek is ook het instrument publiek eigendom, eigenaarschap, meegenomen, bijvoorbeeld van warmtenetten. Dat is wel vanuit een iets andere insteek, namelijk vanuit die insteek: hoe kunnen we via financieel eigendom de energietransitie versnellen. En dus niet zozeer vanuit het borgen van publieke belangen waar deze motie om vraagt. Tegelijkertijd is er natuurlijk wel behoorlijk wat overlap. Mijn verwachting is ook – dat is wel zeker, want ik heb de conceptversie al gezien – dat het rapport, wat ook naar aanleiding van dat initiatiefvoorstel is opgesteld, ja, daar komt bijvoorbeeld, zeker op het gebied van warmtenetten, maar ook wel iets breder, dit thema zeker ook in terug. Op 22 februari is er een informatiesessie over dat onderzoek waarin de resultaten ook worden gepresenteerd. Dus dan kunt u daar ook kennis van nemen.

De motie die vandaag voorligt, die heeft ook raakvlakken met moties die zijn ingediend bij de tussenbalans van de RES september vorig jaar: motie58A, Iedereen kan meedoen, en 59A, Provinciaal coöperatief eigendom. Er is inmiddels iemand ook op pad gestuurd om daar uitvoering aan te geven, aan die moties. Dat raakt ook wel aan, ja, het borgen van publieke belangen bij energievoorziening. Dus als ik kijk naar de voorliggende moties, dan zie ik er een beetje twee mogelijkheden in. Als u nu zegt, ja, dit betekent dat u een onderzoeksbureau een wezenlijke opdracht moet geven voor een nieuw extern onderzoek, dan zou ik u eigenlijk willen aanraden om deze motie even aan te houden en de resultaten van die andere trajecten af te wachten. Maar misschien ook, om de heer Breur tegemoet te komen, als ik hem als volgt mag interpreteren dat we, waar deze motie toe oproept, meenemen met name ook in de verkenning die nu loopt voor de uitvoering van die moties 58A en 59A, dan kan ik hem positief adviseren. Wat betekent dat dan in concreto? Er zijn een aantal gemeenten en ook de provincie, gemeente Tilburg, provincie Brabant, die ook bezig zijn met energiebedrijven voor opwek. Dus wat wij kunnen doen, is bij die verkenning die nu loopt in het kader van die andere twee moties over onder andere coöperatief eigendom, dat we daarbij dit aspect ook nadrukkelijk meenemen: wat doen die andere provincies; waarom; wat hebben zij daar aan onderzoek al uitgezet? En dat we dat ook dan opleveren bij de resultaten van die verkenning. Ik denk dat dat er wel voor het zomerreces moet kunnen liggen. Daar kunt u ook op basis van de resultaten van die verkenning en het resultaat van het onderzoek naar aanleiding van het initiatiefvoorstel wat binnenkort uitkomt, ja, kunnen dan de nieuwe Staten ook beoordelen: biedt dit voldoende basis; is er verdiepend onderzoek verder nodig; in welke richting? Ja, het is denk ik ook echt aan de nieuwe Staten en een nieuw College, ja, om ook verder inrichting te geven aan deze wens. Dan gaan we denk ik dit aspect wel meenemen in de onderzoeken die lopen en volgens mij daarmee ook recht doen aan hetgeen u vraagt, maar het is dan niet zo dat we nu een heel groot nieuw onderzoek gaan starten, want, ja, nogmaals, als u dat beoogt, dan zou ik u willen aanbevelen om hem even aan te houden. Want, ja, ik denk dat dat ook passender is, om dat aan de nieuwe Staten dan te laten.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Heel fijn, meneer Breur, want het is voor de Staten belangrijk dat u even daarop reageert en dan geef ik de anderen nog de gelegenheid.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik ben blij met het antwoord van de gedeputeerde. En op zich prima als het kan worden meegenomen in de uitwerking van die eerdere moties, maar dan moeten we elkaar wel goed begrijpen. Is het dan zo dat er expliciet antwoord gegeven wordt op de vraag die in mijn motie ligt? Dan is het een volmondig prima en begrijpen we elkaar. En als dat niet zo is, dan hebben we nog wat uit te vechten natuurlijk.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Pak ik even de motie zelf erbij, want het is natuurlijk altijd goed om elkaar goed te verstaan. Nu zegt hij 'pagina niet gevonden'. Dat zul je natuurlijk altijd zien. Ja, heeft iemand- O, ja, hij ligt hier op papier. Even kijken. Ik heb hem hier staan. Wacht even. Als u een momentje heeft. Want hij vraagt twee dingen. Te laten onderzoeken hoe de publieke belangen in de provinciale energievoorziening beter geborgd kunnen worden, bijvoorbeeld de oprichting van een provinciaal warmtebedrijf. Ja, dat is dan een vraag die we in die verkenning meegeven en waar dan dus ook, zeker ook kijkend wat andere provincies hier aan doen, waar een antwoord op zou komen. Te voorzien van een appreciatie. Ja. En voorstellen aan de Provinciale Staten te doen toekomen uiterlijk voor het zomerreces. Dat zal dan niet een Statenvoorstel zijn, maar het zal dan eerder in de zin zijn van, we hebben dat onderzoek naar aanleiding van het initiatiefvoorstel, we hebben die verkenning op basis van die moties, we hebben de toezegging die ik u vandaag doe. En op basis daarvan kan dan gezegd worden, nou, als het gaat om warmtenetten is dit nodig, als het gaat om elektriciteitsopwek, bijvoorbeeld met zon en wind, zien we dat andere provincies dit doen en zijn dit de aanbevelingen of de opties en de voor- en nadelen. In die sfeer. Dat is wat u dan kunt verwachten.

De **VOORZITTER**: Dan even een ogenblikje, want ik zie meneer van Schie ook. Die wil ik de gelegenheid geven. Die wil even reageren.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, twee dingen, voorzitter. Ten eerste heeft, voor de notulen, de heer de Brey de beraadslagingen verlaten vanwege zijn betrokkenheid bij Stedin. Dat woord viel een paar keer. Toen dachten we, nou, hij gaat even zijn tanden poetsen. En inhoudelijk hoor ik de gedeputeerde het woord 'warmtebedrijf' gebruiken en in de motie staat 'energiebedrijf' en de overwegingen in de motie gaan ook vooral over de opwek en verkoop van energie. En daar zit toch volgens mij wel licht tussen wat de gedeputeerde zegt en wat de motie betekent. Dus ik wil daar toch wel graag helderheid over van de gedeputeerde. Bedoelt hij nu dus de infrastructuur of ook echt de opwek?

De **VOORZITTER**: Ja, ik ben ook even aan het zoeken, want ik hoopte op een kort een-tweetje tussen de gedeputeerde en de heer Breur om het eenvoudiger te maken, maar het lijkt iets complexer te worden. Ik geef nu eerst meneer Breur even de gelegenheid om aan te geven of hij zich voldoende bediend voelt in het antwoord door de gedeputeerde en wat voor consequenties dat heeft voor zijn motie.

De heer **BREUR**: Wat betreft de eerste twee punten, namelijk dat publieke energiebedrijf en die appreciatie, dat is wat ik wilde horen. Dat het niet in de vorm van een Statenvoorstel voor het zomerreces komt, maar in een andere vorm, dat is begrijpelijk. Maar

het gaat dus wel echt om een provinciaal energiebedrijf waarin het publieke belang geborgd blijft en dat wordt expliciet meegenomen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, want dat is ook een variant zoals die dat- Ja, en dan wilde ik meteen-

De **VOORZITTER**: Ja, anders ga ik weer.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Ja, ik wilde meteen een antwoord geven op de vraag van de heer van Schie.

De **VOORZITTER**: Ja, nee, zeker. Maar meneer Breur, wilt u dan zeggen wat voor consequenties dat voor uw motie heeft? Want misschien gaat het dan helemaal snel als u zegt: die dienen we niet meer in. Meneer Breur, wat voor consequenties heeft dat voor uw motie? Er is fractieberaad. Ik geef u even de gelegenheid, want dan kan de heer Van Essen ondertussen even de vraag van de heer Van Schie beantwoorden.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Als het gaat om warmte, gaat het om infrastructuur. Als het gaat om elektriciteitsinfrastructuur, die is al in publiek eigendom. Dat is van Stedin. Wat de motie vraagt, is ook opwek. Het voorbeeld wat ik aanhaalde van Tilburg, provincie Brabant, dat gaat over elektriciteitsopwek. Dat gaat over een bedrijf ook voor opwek. Dus dat is zeker ook, als we in die verkenning deze vraag meegeven, een onderwerp wat daar onderdeel van uit zal maken.

De **VOORZITTER**: Mooi, dank u wel. Meneer Breur, bent u zover? Gaat uw gang?

De heer **BREUR**: Ja, ik ben uiteraard zeer blij met wat gedeputeerde heeft toegezegd, maar ik hecht ook waarde aan wat de andere fracties vinden. En ja, om die reden zou ik hem toch in stemming willen brengen.

Gedeputeerde **VAN ESSEN**: Voorzitter, mag ik een vraag stellen? Ik had de vraag of dat dan is met de interpretatie zoals ik hem eraan gaf. Want dat is denk ik voor de andere Staten ook fijn om te weten.

De heer **BREUR**: Ja, die interpretatie hebben we uitvoerig kortgesloten hier. Dus dat is inderdaad de interpretatie.

De **VOORZITTER**: Dat is goed. Dus ik stel vast dat u de motie indient, maar dat u akkoord gaat met de interpretatie zoals de gedeputeerde hem heeft gegeven en zoals die in het verslag zal worden genoteerd.

Dan kijk ik nog even kort en snel of er nog mensen zijn die hier op willen reageren.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Karataş.

De heer **KARATAŞ**: Ja, op zich een heel interessante, sympathiek – het woord wil ik niet gebruiken, dan weet je al hoe laat het is vaak – maar het is een heel interessante motie, die wij zeker in overweging gaan nemen. Er zijn een aantal verhelderende vragen gesteld. Dat maakt het ook iets duidelijker, denk ik. Een verhelderende vraag aan meneer Breur. In zijn verhaal gaf hij een paar keer aan meer zeggenschap te willen bereiken. Dat komt eigenlijk in het dictum niet voor. Dat wordt gelijk gekoppeld aan het oprichten van een bedrijf, een provinciaal bedrijf. Dus wellicht dat hij daar iets meer toelichting op kan geven. En dan gaan wij het zelf in de fractie nog overwegen of we meegaan.

De **VOORZITTER**: Ja, dank u wel. Meneer Breur heeft nog het laatste woord, maar ook dat zal kort zijn. Maar hij kan de gelegenheid nemen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie.

De heer **VAN SCHIE**: Ja, voorzitter, we hadden al geconstateerd dat de actualiteit van deze motie misschien wat ongunstig was en vooral ingegeven door de activiteit op 15 maart die we met zijn allen hebben. Dus in die zin wacht de VVD-fractie liever eventjes de resultaten van het initiatiefvoorstel en sowieso wat uit de boezem van het College komt af wat er komt op de vragen die al eerder gesteld zijn. En sowieso zijn wij niet zo afkerig van de markt als de SP. Dus ik denk dat wij sowieso deze motie niet zullen steunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers.

De heer **WEYERS**: Ja, dank, voorzitter. Ja, wij zijn ook niet afkerig van de markt, maar wij zijn wel voor gegarandeerde energielevering. En ondanks dat we vanochtend hartstochtelijk pleidooi hebben gevoerd om dit nu niet te behandelen, omdat het te laat was, zijn we het met de inhoud van deze motie wel behoorlijk eens. Ik hoop dan wel dat de SP ook onder provinciale energiebedrijven ook de mogelijkheid includeert van eventueel een kleine kerncentrale als het mogelijk is. Dat is ook opwekking. En ja, het is weliswaar rijksverantwoordelijkheid, zoals de gedeputeerde zegt, die overigens weer opvallend toe redeneert in deze motie naar de energietransitie en warmtenetten. Maar dat staat helemaal niet in die motie. Die motie vraagt gewoon – en daarom gaan we hem steunen – zou een provinciaal energiebedrijf, zou een provinciaal energiebedrijf beter kunnen functioneren dan de opwek zoals die nu in een geliberaliseerde energiemarkt gehanteerd wordt. Dat is de moeite van het onderzoeken waard, omdat het hier om de basics of life gaat. We zullen dus deze motie steunen. Dus nu die toch behandeld is, goed dat we er inhoudelijk even over hebben gesproken. We gaan hem steunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Bikker.

Mevrouw **BIKKER**: Dank u wel, voorzitter. Ja, het is zo dat, hoe de publieke belangen beter geborgd kunnen worden, dat is natuurlijk een zinsnede die ons aanspreekt en dat vinden we ook ontzettend belangrijk. Aan de andere kant vinden wij ook dat ook in deze tijdspanne, zal ik maar zeggen, het goed is om te kijken naar de zaken die het College al uitvoert in deze. En dan een heel nieuwe opdracht daarbij, nou, daar zit een dilemma. Maar als dat mee kan worden genomen, dus in de huidige uitvoering van bijvoorbeeld moties en werkzaamheden die al plaatsvinden, zoals ik dat begreep, dan begrijpen wij deze motie in die zin beter. Maar voor het zomerreces echt een nieuwe taak toevoegen, een opdracht geven, nou, dat vinden wij geen goed idee.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Overkleeft.

De heer **OVERKLEEFT**: Ja, dank, voorzitter. Hoewel wij ons kunnen voorstellen dat het vanuit de optiek van de indieners een goed idee is om de privatisering van de energiemarkt terug te draaien en hoewel dat misschien ook wel zo is, zeker weten doen we dat niet. Dus ik zou voor het vervolgproces ook wel willen meegeven dat die vraag ook goed onderzocht wordt: is deprivatisering, om het zo maar te noemen, inderdaad in alle opzichten de beste optie of zijn er andere vormen denkbaar? Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw De Boer-Leijnsma.

Mevrouw **DE BOER-LEIJSMA**: Dank u wel, voorzitter. Dank aan de SP en de Socialisten Utrecht voor deze mooie motie die vooral bij mij zeer het hart aanspreekt. Wij zijn er als Partij van de Arbeid ook voor dat zaken van algemeen belang in overheidshanden zouden moeten zijn en kunnen ons dus helemaal achter deze motie scharen. En ook zeker met de interpretatie die de gedeputeerde eraan gegeven heeft.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Wolting.

De heer **WOLTING**: Dank u wel, voorzitter. Het is goed dat we deze motie behandelen, want anders had de heer Van Essen zijn medewerkers gisteravond voor niets een vrije avond opgeofferd. Ja.

Voorzitter, de energiemarkt is heel vergaand geliberaliseerd. Zover zelfs dat we als provincie vandaag gewoon een provinciaal energiebedrijf kunnen gaan beginnen. Je koopt ergens energie en je verkoopt het weer aan bedrijven. Daar moet je een vergunninkje voor hebben bij de ACM en dat is niet zo moeilijk om die te krijgen. Dus wat dat betreft kunnen we het doen. Of dat de bedoeling was van de indieners van deze motie, dat weten we niet.

Zes op de tien mensen vindt dat de energievoorziening weer volledig moet worden genationaliseerd en georganiseerd door de overheid, wordt hier gesteld. Ik ben wel heel benieuwd hoeveel van deze zes mensen de afgelopen jaren iedere keer van energieleverancier gewisseld zijn, omdat dat zoveel geld opleverde en zo goedkoop was, want je was wel gek als je niet elk jaar van energieleverancier wisselde en de premies ontving. Totdat, ja, er iets gebeurt en de markt helemaal verandert. En dan is het niet zo fijn en dan wordt er weer naar de overheid gekeken.

Voorzitter, de ChristenUnie is nooit voorstander geweest van die vergaande liberalisering van de energiemarkt zoals die er nu ligt en de gedwongen loskoppeling van de netwerkbedrijven en de energieleveranciers. Maar we moeten nu wel denken vanuit de bestaande werkelijkheid en van daaruit verder werken, en nostalgisch terugkijken heeft geen zin. Het is altijd heel goed om na te denken van joh, is liberalisering goed geweest of niet? We moeten ook niet de illusie hebben dat de energieprijzen voor de huishoudens substantieel lager waren geweest als de energiebedrijven nu in overheidshanden waren geweest. Ook de overheidsbedrijven waren en zijn afhankelijk van de internationale markt voor energie. Eneco was drie jaar geleden nog volledig in handen van de overheid: 44 gemeenten. Ik heb echt niet de illusie dat nu Eneco andere tarieven gehanteerd zou hebben als de gemeenten nog steeds aandeelhouder waren geweest. Wij gaan ook niet mee in dat frame van de SP in haar uitingen in de landelijke pers en overal dat dit de oplossing is: weer nationaliseren van de energiemarkt. In dat kader is deze motie ingediend in deze landelijke actie. Dus daar nemen we afstand van.

De ChristenUnie is wel heel groot voorstander van het verduurzamen van de energieproductie. Door zon en wind zijn we minder afhankelijk van de dagprijzen van gas en olie. Door daarin te investeren zijn de publieke belangen in de provinciale energievoorziening veel beter gewaarborgd op de lange termijn. We zijn ook blij met het streven van de provincie om die energieproductie ook in lokale handen te houden, lokaal eigendom. Maar wat we hier als provincie als beleid uitgesproken hebben, staat haaks op een provinciaal energiebedrijf, want dat zou betekenen dat die windmolens van de provincie zouden moeten worden en niet van de bewoners in de buurt. Dus we hebben hier echt wel een tegenstrijdigheid in deze motie met wat we eerder hebben aangesproken. Dus daar moeten we heel goed over nadenken.

En tenslotte, dan hebben we de netwerkbedrijven. Ik ben blij dat die in overheidshanden zijn. En daar mogen we binnenkort ook weer verder over praten, over de investering van de provincie in Stedin, waarin het oorspronkelijke netwerkbedrijf van Eneco en de REMU in zitten. Laten we daar ons geld en energie in steken, want ik denk dat het

voor onze inwoners veel crucialer is en veel meer waarborgt voor de lange termijn dan deze motie. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, voorzitter, als een nationalisering van de energiemarkt zou betekenen dat er zicht is op lagere energieprijzen, dan stond ik vooraan om deze motie mee te ondertekenen. Feit is dat de prijzen, energieprijzen, onbetaalbaar zijn door de overheid, door de keuzes van politici, door kolencentrales te sluiten, door gascentrales te sluiten, door windmolens te subsidiëren, door zonneakkers te subsidiëren. Daarom is de energieprijs onbetaalbaar voor velen en worden intussen bejaarden naar het ziekenhuis gebracht, omdat ze de kachel niet meer kunnen aanzetten en onderkoeld raken. Dus diezelfde politici kun je moeilijk dan ook nog eens een keer die energiemarkt in handen geven, want de veroorzaker van het probleem: de brandweer en de pyromaan. Ik zal u het verhaal besparen. We kunnen morgen met alle partijen die hier zitten, zorgen dat die gasprij omlaag gaat door gewoon de Groninger gasbel weer aan te spreken en die Groningers bovenmatig te compenseren. Dat is morgen geregeld. Hoeven we niets voor te doen. Maar klaarblijkelijk willen vele andere partijen mensen onbetaalbare rekeningen presenteren. Dus, ja, het laat zich raden dat wij tegen deze motie zullen stemmen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller.

Mevrouw **KELLER**: Dank u wel. Partij voor de Dieren steunt deze motie, maar onze interpretatie is dan dat er bij het oprichten van een provinciaal energiebedrijf er niet wordt uitgegaan van een provinciaal kernenergiebedrijf of een provinciaal fossiel energiebedrijf. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, de motie ligt geheel in lijn met mijn bijdrage die ik bij het laatste energiedebat heb gehouden. Dus wij steunen deze motie.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Dank u, voorzitter. Om meneer Wolting gerust te stellen: ik ben niet overgestapt. Ik heb nog een contract tot 1 juli. Dus ik zit tot zo lang nog steeds goed. En voor de rest ben ik natuurlijk heel bewust bezig.

Het Rijk is ook schuldig. Er dus in november en december 190 euro aan iedereen uitgekeerd, terwijl een heleboel het helemaal niet nodig hebben. Ik had liever gehad dat men had gekeken naar de onderkant die in de problemen zitten, dat zij 360 euro hadden gekregen en de rest niet. Vanaf 1 januari gaat de btw omhoog van 0,9 cent weer naar 21. Dus dan word je aan de ene kant je dan vertroeteld en aan de andere kant word je genekt. Dat wilde ik toch even gezegd hebben.

De vermarkting is natuurlijk ook gewoon waardeloos, want het zijn er natuurlijk maar een paar die daar gewoon ontzettend veel geld mee verdienen. Ik heb helemaal niets tegen geld verdienen en ik gun het iedereen ook gewoon om heel veel geld te verdienen als die mogelijkheid zich voordoet. Maar niet als je onderdeel bent van de energiemarkt, want dan heb je gewoon met alles en iedereen te maken. Daarnaast is ze vanuit Groningen miljarden-miljarden-miljarden verdiend. En waar zijn ze nu? Waar is het Rijk nu? Miljarden gaan overal naartoe, behalve naar de eigen inwoners. Dat wil ik ook opgemerkt hebben. Dat vind ik ook gewoon een punt.

Dit inderdaad, we zeggen heel vaak: we moeten gewoon weer terug naar onszelf voor die energievoorziening. Dat zeg ik ook voor wonen. Vroeger had je gemeentewoningen en toen was het toch allemaal veel beter verdeeld dan het op dit moment is. U zult wel zeggen: dit heeft niets met dit onderwerp te maken. Daar heeft u gelijk in, voorzitter, als u dat gaat zeggen. Maar 50PLUS neigt er wel naar, want het is een signaal wat we afgeven, om deze motie te steunen, want hoe meer signalen er afgegeven worden, hoe beter het is, want we moeten toch echt op een andere manier met onze energieprijzen omgaan dan dat het op dit moment is. Tot zover, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur voor een slotwoord.

De heer **BREUR**: Ja, dank u wel. Laat ik beginnen met een aantal vragen te beantwoorden en opmerkingen, daarop te reageren.

Te beginnen met de heer Karataş over de zeggenschap. Wat ons betreft is zeggenschap een wezenlijk onderdeel van het publieke belang. Ja, je kunt de multinationals de baas laten zijn, of je kunt vanuit het publieke belang de inwoners van Utrecht of, via hen, ons als Staten als zijnde hun vertegenwoordigers, ja, meer handen aan het stuur geven. Dus dat is een wezenlijk onderdeel van het publieke belang.

Wat betreft het CDA, het gaat er inderdaad niet om een geheel nieuw onderzoek op te tuigen, maar dit mee te nemen in de lopende onderzoeken. Dat is net ook, ja, goed uitgesproken tussen de gedeputeerde en mijzelf. Het gaat dus niet om dat er nu iets geheel wezenlijk nieuws, ja, wordt opgetuigd.

Wat betreft D66, die durven niet met zekerheid te zeggen of het provinciaal energiebedrijf het antwoord is op alles waar we nu tegenaan lopen. Tegen hen wil ik zeggen van, ja, dat is uiteraard de vraag die wij via deze motie stellen. Dus daar hopen we dan ook het antwoord op te zien. En dan kijk ik gelijk ook naar de ChristenUnie, die ervan overtuigd is dat dit niet het antwoord is. Als dat uit het onderzoek blijkt, ja, dan is dat de informatie waar we het mee moeten doen. Dus het onderzoeken daarnaar lijkt mij niet in tegenstrijd met uw standpunt.

Wat betreft de kerncentrale, waar zowel JA21 als de Partij voor de Dieren over begon, zij het vanuit een geheel ander standpunt. Ja, mijn politieke of persoonlijke voorkeur heeft kernenergie natuurlijk niet, maar de motie spreekt zich niet uitdrukkelijk voor of tegen uit, voor het een of de ander. Dat kan gewoon op de democratische weg verder bediscussieerd worden als het zover is. Maar laten we vooral eerst kijken wat het ons gaat opleveren als de energie in publieke handen, en in dit geval provinciale handen, is en vanuit daar kunnen we verder werken. Ik dank u.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Breur. Dan gaan we straks bij de stemming zien hoe de Provinciale Staten-

Nee, meneer Wolting, de beraadslagingen zijn voorbij.

De discussie wordt gesloten.

15.

[Actualiteitenmotie 6 'Democratische vernieuwing in/door de Staat van Utrecht', ingediend door GroenLinks](#)

De **VOORZITTER**: Agendapunt 15, actualiteitenmotie Democratische vernieuwing in, door de Staat van Utrecht, ingediend door GroenLinks. Er staat op mijn lijstje meneer Karataş. Dat klopt? [...] Als er enige voortvarendheid is, mag het van hier. Maar dat is het allerbelangrijkste.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Karataş.

De heer **KARATAŞ**: Ja, dank, voorzitter. Het is beetje ironisch natuurlijk, een motie over democratische vernieuwing die nog even wel de democratische toetsen moest doorstaan aan het begin van deze vergadering. Mijn voorganger, de heer Breur, zei het al. Excuses, ook namens mij. Sorry voor het laten indienen. Als politicus ben je heel gedreven en wil je dingen doen en soms vergeet je dat er ook andere mensen zijn waar je mee moet samenwerken. En daarmee wilde ik eigenlijk een korte intro doen op mijn motie als Statenlid die afscheid neemt. Aan een motie werken is een van de leukste dingen om te doen, omdat je in een heel korte tijd heel snel met collega's moet schakelen en elkaars standpunten heel snel leert kennen. Dus dat even vooraf.

Dan de motie Democratische vernieuwing in en door de Staat Utrecht. Actueel, omdat het onderwerp burgerberaden steeds meer oppopt her en der en wij onze eigen visie op participatie hebben en er verschillende wetgeving is waar participatie op allerlei mogelijke manieren in allerlei verschillende fases met verschillende instrumenten worden gestimuleerd; onze eigen denktanks en kennisorganen zo te noemen als de PARK en PCL, daar ook het een en ander over hebben gezegd en georganiseerd; en wij eigenlijk gebaseerd daarop het College verzoeken om nu eens met de Staat van Utrecht in gesprek te gaan en met hun te onderzoeken of de vraag te bekijken of we een goed grondig onderzoek naar participatie kunnen doen. Dat als eerste. En van daaruit wellicht, of parallel daaraan, te bekijken of burgerberaden een interessant instrument kunnen zijn om op te nemen in onze participatieverordening die nog gaat komen. Dat is de inhoud. En we dienen hem samen in met Partij voor de Dieren, D66, ChristenUnie, CDA en 50PLUS. En nogmaals dank voor de fijne samenwerking vandaag aan deze motie die uiteindelijk door meerdere partijen wordt gedragen.

De **VOORZITTER** deelt mee dat de volgende motie is ingekomen:

Actualiteitenmotie M6 van de leden Karataş (GroenLinks), Van der Steeg (Partij voor de Dieren), Veen (D66), Rikkoert (ChristenUnie), Westerlaken (CDA) en Hoek (50PLUS) inzake Democratische vernieuwing in/door de Staat van Utrecht.

Provinciale staten van Utrecht in vergadering bijeen op 8 februari 2023, ter behandeling van Actualiteitenmotie 'Democratische vernieuwing n/door de Staat van Utrecht', ingediend door GroenLinks.

Constateernde dat:

- Het werkprogramma 'Participatie voor en door de provincie Utrecht' en de visie en leidraad 'Het energieke gesprek met inwoners' is vastgesteld;
- Motie 11 met de titel 'Borging 'participatie' en verkenning 'uitdaagrecht' in het kader van het 'Statenvoorstel Werkwijze programma's en projectbesluiten' van Provinciale Staten van Utrecht is aanvaard, waarin wordt gevraagd participatie te blijven verkennen en borgen;
- In het provinciale programma over burgerparticipatie en in de provinciale Omgevingsvisie burgerberaden niet voor komen;
- In het wetsvoorstel 'Versterking participatie op decentraal niveau' voorbeelden van burgerberaden in de lokale praktijk worden genoemd;
- De provincie Utrecht als gevolg van deze nieuwe wet een participatieverordening moet opstellen en daarin nieuwe participatie instrumenten een plek kunnen krijgen.

Overwegende dat:

- Burgerberaden als nieuwe participatievorm steeds meer plaatsvinden, mede door de Omgevingswet en de hierop volgende veranderende rollen en rolverhoudingen tussen bestuurslagen en de veranderende rollen tussen bestuur (GS), ambtenaren, politiek (PS), maatschappelijke organisaties en inwoners;
- De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) in het kader van de werkgroep Toekomst Onafhankelijke Advisering adviseert om burgerberaden als gewenste extra participatievorm na te streven;
- De Provinciale Commissie Leefomgeving (PCL) een lezing over burgerberaden heeft georganiseerd, waar veel lokale bestuurders bij aanwezig waren;
- Burgerberaden een extra instrument kunnen zijn voor het verbeteren van de vertrouwensrelatie tussen overheid en burger.

Spreekt uit:

- De PCL en PARK een gezamenlijk advies te vragen op het gebruik van burgerberaden als extra participatie instrument.

Verzoeken het college van GS:

- Met de partners binnen de Staat van Utrecht na te gaan of er voldoende data beschikbaar is omtrent participatie in Utrecht en te peilen of zij geïnteresseerd zijn in een special over participatie, en daar bij interesse een onderzoek naar te starten.
- Bij het opstellen van de participatieverordening te verkennen of en hoe het extra participatie instrument burgerberaden passend is in het beleid van de provincie.

En gaan over tot de orde van de dag.

De motie maakt deel uit van de beraadslaging.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan gedeputeerde Strijk voor een reactie vanuit het College.

Gedeputeerde **STRIJK**: Dank u wel, voorzitter. Kijkend naar de motie kan het College de constatering zoals u die neerzet gewoon onderschrijven. We volgen ook de overwegingen die u meegeeft en het verzoek zoals u dat doet aan ons is goed uitvoerbaar. Dus in mogelijk de laatste woorden die ik in deze Provinciale Staten tot u richt, zou ik maar zeggen, met de heer Janssen: dit lijkt mij een heel mooie motie.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Dan ga ik kijken of er nog andere fracties zijn die hier het woord over willen voeren. Ik kijk even naar de VVD.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Brey.

De heer **DE BREY**: Ja, voorzitter, ik ben er weer.

De **VOORZITTER**: Van harte welkom.

De heer **DE BREY**: Dank u wel. Ja, deze motie zal mijn fractie niet steunen. Het is een beetje een laatste boertje en toont een beetje het onvermogen van de coalitie om echt goed met de Utrechtse samenleving de afgelopen jaren in gesprek te gaan, bijvoorbeeld over de RES'en. We hebben een participatieverordening. Het is weer ook een

actualiteitenmotie op de laatste vergadering, het laatste onderwerp. Een beetje verkiezingsdynamiek. Wij zullen hem niet steunen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Berlijn.

De heer **BERLIJN**: Ja, Dank u wel, voorzitter. Ja, deze motie is vrij laat ingediend. Dus we hadden niet heel veel tijd om hem voor te bereiden, maar desondanks hebben we toch ons onderzoek kunnen doen. Wij zullen het uiteraard niet steunen. Ik sluit me een beetje aan bij de woorden van de heer de Brey, die eigenlijk al zegt van nou, het Participatietraject in Utrecht, dat gaat niet van een leien dakje.

Ik heb even wat uitspraken opgezocht, een artikel. Een hoogleraar, Evelien Tonkens van de universiteit voor Humanistiek. Die stelt ook dat burgerberaden traag en duur zijn. Het ontbreekt aan structuur. Burgerberaden bestaan voornamelijk uit wat de participatie-elite wordt genoemd. Dat zijn hoogopgeleide burgers met politieke interesse die vaak al betrokken zijn bij dit soort projecten. Vervolgens gebeurt er met die adviezen dan ook nog eens vrij weinig. En ook een lector van de Hogeschool Amsterdam, Reint Jan Renes, stelt dat de dominantie van de participatie-elite het grootste probleem is van dit soort burgerberaden. En de vraag is dan ook terecht of een burgerberaad niet het zoveelste voorbeeld is van een middel voor hoogopgeleide mensen die dan toch hun zin kunnen doordrukken. En de samenstelling van een burgerberaad, wat de samenstelling van het burgerberaad ook is: de deelnemers vertegenwoordigen eigenlijk helemaal niemand en kunnen ook niet ter verantwoording worden geroepen. Dus ja, in plaats van dat je meer democratie hebt, krijg je eigenlijk minder democratie. Dus we zullen het niet steunen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken.

De heer **WESTERLAKEN**: Dank u, voorzitter. U weet, vanochtend was ik ook een van de tegenstanders om dit te behandelen, omdat het niet actueel is en te laat was ingediend. Maar aangezien de heer Van Schie de rest van de fractievoorzitters wel over wist te halen om dit te behandelen, hebben wij ons op de inhoud gestort. En dus wijzen wij deze motie niet om procedurele redenen af, zoals de VVD. Wij zijn zelfs zover gekomen dat we zeggen, we ondersteunen hem en dienen hem mede in.

Burgerberaden blijken in de Ierse samenleving uitstekend te werken. Heel ingewikkelde problemen zijn daar middels burgerberaden tot besluitvorming gekomen. Wij pleiten er in ons verkiezingsprogramma – ik maak er nu even een verkiezingspraatje van – pleiten we er ook voor. Dus we kunnen er niet tegen zijn. Alleen als u de motie goed leest, dan ziet u dat er een verschil is tussen de oorspronkelijk ingediende motie en deze. Dat verschil zit hem erin dat wij gevraagd hebben om duidelijk te maken dat dit een extra vorm is van participatie; dat het niet de mal wordt waarin alle participatie in de provincie gegoten gaat worden. Dat is ingewilligd. Vandaar dat wij ook mede-indieners zijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Ook voor de toelichting die u daarbij geeft.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Veen.

Mevrouw **VEEN**: Ja, voorzitter, dank u wel. In principe waren wij voor het volgen van het Reglement van Orde, maar ja, democratische vernieuwing is natuurlijk iets wat ons ontzettend aan het hart gaat. Dus we zijn, evenals het CDA, zover gekomen tot mede-indiening van dit voorstel. We vinden uitbreiding van participatie in de vorm van burgerberaad een ontzettend goed idee. En ik zou hier nu ook een campagnepraatje kunnen houden, maar ik hou me even in. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw **LEJEUNE**: Ja, dank u wel. Eigenlijk hebben we helemaal niet zo'n grote inbreng bij deze motie, maar ik zie wel dat we nog meer dan een kwartier op de klok hebben staan. Het is eigenlijk een beetje jammer om in de laatste Statenvergadering die tijd zomaar weg te gooien. Dus. Ja, ik wil zeggen, ga er goed voor zitten.

Eigenlijk een beetje jammer dat deze motie zo laat kwam, want het onderwerp verdient natuurlijk heel veel aandacht om je daar goed op voor te bereiden. Wij hebben daar in de fractie eigenlijk best wel weinig over kunnen spreken. Er kwam ook het verzoek: willen jullie mee-indienen? Daarvan hebben we gezegd: nou, we wachten eigenlijk heel even af. Ik ben ook benieuwd wat het College ervan vindt. Wij komen tot de conclusie, zijn tot de conclusie gekomen dat we niet mee-indienen, vooral om die reden. Maar, ja, je kunt hier natuurlijk niet tegen zijn om inwoners te betrekken. Al zijn wij er geen groot voorstander van om alles via referenda te regelen, is natuurlijk het polsen van een special bij de Staat van Utrecht iets wat je heel prima zou kunnen doen. Dus kortom, jammer van dat kwartier, maar wij kunnen deze motie ook mede omarmen en ervoor zijn.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. We schenken het aan een goed doel, uw kwartier.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw **RIKKOERT**: Ja, bedankt, voorzitter. Ja, allereerst, een beetje jammer, dat moddergooien bij de laatste woordvoering bij de laatste Statenvergadering. Volgens mij niet echt nodig. Maar goed.

Ja, wij vinden het de moeite waard om na de inspirerende lezing van PCL en de PARK van vorige week te onderzoeken of burgerberaad mogelijk is.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen.

De heer **DERCKSEN**: Ja, ik was even benieuwd wie er aan het moddergooien is geweest. Dat is mij niet opgevallen.

Voorzitter, de bijdrage van de heer Berlijn, die is mij uit het hart gegrepen, want burgerberaden leveren meer zeggenschap op van de usual suspects. Ik herinner mij dat hier iemand van G1000 kwam inspreken. Misschien was dat wel in de vorige periode. G1000 Amersfoort. Ik vroeg hem aan het eind van die bijeenkomst: maar vind je dan ook dat de burgers mogen beslissen door middel van een referendum? Nou, er kwam nog net geen rook uit zijn oren, maar dat was niet de bedoeling. Het is ook heel bijzonder dat al die partijen die zogenaamd voor burgerberaad zijn en voor inspraak tegen het referendum zijn. Dus als je het koppelt aan referenda, dan gaan we er graag over kletsen, maar dit geeft juist meer macht aan de mensen die al veel te veel macht hebben.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer **VAN DER STEEG**: Dank u wel, voorzitter. Onzes inziens heeft de heer Karataş de argumenten om deze motie in te dienen goed verwoord. Dat is ook de reden waarom wij mede-indieners zijn. De heer Berlijn heeft weliswaar wat goede kanttekeningen naar voren gebracht, maar daar zit ook denk ik de crux. Op het moment dat je een burgerberaad goed inricht en een juist mandaat meegeeft, zien wij de meerwaarde, voorzitter. dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Breur.

De heer **BREUR**: Dank u wel, voorzitter. Na de vorige motie kan ik natuurlijk niet doen alsof ik tegen zeggenschap ben. Dat is een belangrijk onderdeel van de vorige motie geweest en dat is niet voor niets. De SP vindt dat politiek, dat gaat ons allemaal aan. En dat moet niet een spelletje worden van een politieke kaste die zich boven de rest verheven voelt, maar dat moet echt tot in de haarvaten van de samenleving georganiseerd worden, moeten mensen hun inbreng kunnen hebben. En wat dat betreft kan ik ook achter elk voorstel staan dat dat beoogt. Tegelijkertijd stipte de heer Berlijn toch een aantal terechte punten aan. Namelijk, wie trek je aan met een burgerberaad en is dat weer dezelfde groep mensen, veelal hoogopgeleid, veelal met een bovenmodaal inkomen die de weg naar de gemeentehuizen, provinciehuizen, Kamers, ministeries, die die weg wel weten; of betrek je mensen die toch al vaak worden overgeslagen. Ik erken dat het een moeilijke zoektocht is om juist die mensen, die laatste groep, ook, ja, hun plek te geven in wat er hier allemaal gebeurt. Ik waardeer ook de inzet, nogmaals, van allerlei vormen van participatie en zeggenschap die er worden georganiseerd. En dan kijk ik ook gelijk even naar de heer Dercksen. Het referendum is daar ook een goed middel voor. Vandaag discussieert de Tweede Kamer overigens over een initiatiefvoorstel om het correctief referendum weer in te voeren, ingediend door mevrouw Leijten van mijn partij. Dus, ja,, het referendum hoort er ook bij, maar een burgerberaad kan dat ook. Mits, en dat geldt voor alle vormen van zeggenschap en participatie, je ervoor zorgt dat de groep die je aanspreekt, dat dat echt een representatieve groep is voor de samenleving. De heer Berlijn zei het heel stellig, dat gaat je niet lukken, want het is sowieso alleen al de usual suspects die er op af komen. Ik wil hem graag wat vragender stellen, iets minder stellig. En ik wil de initiatiefnemer van deze motie dan ook vragen: is daarnaar gekeken; en hoe borg je dat iedereen deel kan nemen aan het burgerberaad en dat het niet alleen dezelfde mensen als altijd zijn. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG**: Ja, voorzitter, dank u wel. Welkom in het mooiste burgerberaad van de provincie, namelijk een burgerberaad met daadwerkelijk mandaat. Als we niet meer in verbinding zijn, voorzitter, met onze inwoners, dan is een burgerberaad slechts een fopcadeau. Hebben we dan een burgerberaad nodig om argumenten vanuit de samenleving op te halen, om het gesprek te voeren met de samenleving? Of is het mis in onze taakopvatting als Statenlid? Want als wij een extra laag nodig hebben blijktbaar om het gesprek te faciliteren met de samenleving, dan gaat er iets niet goed in onze agenda of in onze opvatting. Wij hebben mandaat gekregen van de samenleving om met elkaar vraagstukken op te lossen, verschillen te overbruggen, soms verschillen te benadrukken. En wat is dan het mandaat van een burgerberaad? Is het dan een goed middel om in onze participatiekoffer te hebben? Want buiten kijf staat dat we participatie een warm hart toedragen, absoluut. Kunnen we het niet gewoon beter organiseren dan een klankbordgroep per doelgroep? Dus als beleid raakt aan fietsers, dat we de fietsers makkelijk weten te vinden. Als beleid raakt aan automobilisten, dat we die makkelijk weten te vinden. En dan blijft de samenstelling – daar had mijn voorganger het ook al over – wel een aandachtspunt, net als verwachtingenmanagement. Dus het zijn wel een aantal kanttekeningen die te maken zijn bij het instrument burgerberaad, waarbij ik het nogal makkelijk vind om nu te zeggen van, we moeten nastreven om het instrument burgerberaad in te zetten. Het onderzoek kan geen kwaad, denk ik, naar een burgerberaad, maar wij zijn er wel huiverig voor van, wie gaat het dan bemensen, wat zijn die verwachtingen, et cetera? Dus we zijn nog gereserveerd over dit voorstel om hier actief inzet op te gaan plegen. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw **HOEK**: Ja, dank u, voorzitter. Ja, ons logo staat er nog niet bij, maar ik ben gisteren benaderd door Marjolein van Elteren van GroenLinks of ik mee wilde indienen en ik heb 'ja' bevestigd. Maar goed, dan is dat ook bekend.

Ja, een burgerraad. Je kan zeggen van nou, vanaf nu kunt u een burgerraad inrichten. Maar niet altijd is er iets in de directe omgeving van een groep burgers waarom men met bij elkaar moet gaan komen om te gaan beraden en vervolgens met vlaggen en dergelijke en stokken en spandoeken hier naartoe te komen om te laten weten van, wij, als de buurt, als het dorp, als de straat, wij protesteren of wij willen, et cetera. Alle vormen van burgerraden juicht het 50PLUS toe. Of het nou om een straat gaat, om een dorp of een gedeelte of een heel groot gebied, alles dient gewoon gehoord te worden en daar dienen we gewoon op een heel zorgvuldige manier mee om te gaan. Dat wil niet zeggen dat je altijd zelf naar de burgerraad toe gaat of dat het tot een resultaat leidt, maar we moeten ze wel de kans geven. Vandaar dat 50PLUS deze motie steunt. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, mevrouw Hoek. En complimenten, want u hebt als enige de spreektijd bijna helemaal opgemaakt vandaag. Dus geweldig. Mooi, dan zijn we op het punt gekomen dat de heer Karataş tot slot het woord krijgt. Even kijken. Maar meneer Berlijn wil interrumperen op mevrouw Hoek?

De heer **BERLIJN**: Ja, voorzitter, als dat mag. Ik was wel benieuwd. Mevrouw Hoek is heel groot voorstander van burgerberaden, wil dat overal bij betrekken. Maar mevrouw Hoek neemt hier ook heel veel besluiten zonder een burgerberaad te beraadslagen, neem ik aan. Gaat ze dat dan voortaan ook doen?

Mevrouw **HOEK**: Mag ik u hierop reageren, voorzitter? Ja, het gebeurt af en toe dat je zonder een burgerraad een besluit neemt. Maar het gaat ook om de signalen die uit de samenleving komen. Als er geen signalen komen, dan kun je er dus vanuit gaan dat men het ermee eens is en dan nemen wij besluiten. Komen er wel signalen, dan vind ik dat we dat ter harte moeten nemen, zoals het kruispunt Spengen, meneer Schaddelee. Dus dan moeten we dat uitvoeren. Ik geef het maar als voorbeeld. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER**: Het lijkt mij een ander onderwerp, maar leer meneer Berlijn maar eens hoe handig mevrouw Hoek met een interruptie weet om te gaan. Meneer Karataş heeft het laatste woord en ik vraag hem het ook wel een beetje beperkt te doen met het oog op de tijd.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Karataş voor een slotwoord.

De heer **KARATAŞ**: Heel erg beperkt. We hebben, ja, veel minuten zie ik, maar maakt niet uit.

In ieder geval, iedereen bedankt voor de reacties. Ik denk, elke reactie is een goede reactie. Bedankt voor de lovende woorden, mensen die het steunen en mensen die kritische opmerkingen hadden en vragen. Het was zeker geen campagnepraatje, even ook dat gezegd hebbende, want ik werd geïnspireerd door de verschillende lezingen en ontwikkelingen die de laatste tijd gaande zijn. En last minute kwam ik tot het idee, hé, laten we hier ook iets bespreekbaar maken wat interessant kan zijn. Want democratische vernieuwing is en blijft altijd een zoektocht. En het punt over hoogopgeleid, laagopgeleid, ik noem het even zelf representatie. Ik ben bijna bereid om het woord ergens in te stoppen, dat het wordt gekoppeld aan burgerberaad, dat het ook representatief is aan de bevolking. Maar goed, ik weet niet of ik dan de tegenstemmers mee zal krijgen. Maar goed, het geeft wel aan dat het een belangrijk thema is, wat in het verdere onderzoek hiernaar ongetwijfeld weer aan bod zal komen. De motie vraagt daar eigenlijk ook wel om. In de

participatieverordening, die we nog gaan opstellen, kunnen we dit soort onderwerpen ongetwijfeld weer bespreekbaar maken.

De heer **DERCKSEN**: Ik gaf net het voorbeeld van G1000 Amersfoort. Dat was ook zo'n burgerberaad. Daar kwam aan de orde hoe die mensen werden uitgenodigd. Die werden ad random benaderd via een briefje, kaartje, weet ik het. Maar de ervaring is dat de usual suspects reageren. En de mensen die denken, ja, ik moet de hele dag werken of ik voel me niet hoog genoeg opgeleid om mijn mening te geven. Die komen niet. Dat betekent dus dat zo'n burgerberaad per definitie slechts een deel van je bevolking betreft bij de beraadslagingen. En daarom zou het eigenlijk noodzakelijk zijn om een referendum eraan vast te knopen, zodat die mensen die niet komen en die niet willen spreken om welke reden dan ook toch een stem hebben. Of je moet het niet doen, zou ik bijna zeggen. Dus als je dat er niet aan koppelt, dan is – wat de heer Berlijn zei en wat ik zei – het gevolg: namelijk, dezelfde mensen die de weg al weten te vinden naar de overheid, die hebben nog een paadje bij gekregen.

De **VOORZITTER**: Goed, dank u wel, meneer Dercksen. Nog een korte reactie daarop en dan sluit ik de beraadslaging.

De heer **KARATAŞ**: Helemaal eens met de problematisering, zoals de heer Dercksen dat brengt, maar de oplossing heb ik zelf ook niet. Laten we dat blijven verkennen en hopelijk op een goed moment een keer wel goed borgen, want dat is waar we wel om blijven vragen.

De **VOORZITTER**: Fijn, dank u wel. Dan zijn we aan het eind gekomen van de beraadslagingen over actualiteitenmotie, geagendeerd onder agendapunt 15.

De discussie wordt gesloten.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, dan hebben wij nog twee agendapunten te gaan voor de sluiting. Een is de stemverklaringen en daarna de stemming. Ik kijk even of er behoefte is om te schorsen. Sowieso denk ik even technisch gezien om de stemmingen klaar te zetten. Ik kijk eerst even naar de techniek. Hoeveel tijd hebben we daarvoor nodig? Tien minuten. Is dat voor de fracties ook voldoende?

De heer **WESTERLAKEN**: Is een kwartiertje ook goed, voorzitter?

De **VOORZITTER**: Dan schors ik een kwartier tot 15.50 uur. Om 15.50 uur gaan we verder.

De **VOORZITTER** schorst de vergadering.

De **VOORZITTER** heropent de vergadering.

16. Stemverklaring

De **VOORZITTER**: Dames en heren, aan de orde is agendapunt 16 en dat zijn de stemverklaringen voor zover u die wenst af te leggen. Ik ga snel kijken of die van GroenLinks komen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Van Elteren voor een stemverklaring.

Mevrouw **VAN ELTEREN**: GroenLinks heeft geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van Schie voor een stemverklaring.

De heer **VAN SCHIE** (stemverklaring): Nee, alleen de opmerking dat bij actualiteitenmotie 5 de heer de Brey de zaal even wenst te verlaten.

De **VOORZITTER**: Ja, daar zullen we op letten dat hij daarvoor de gelegenheid krijgt. Dank u wel.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Weyers voor een stemverklaring.

De heer **WEYERS**: Heeft geen stemverklaringen. Dank u.

De **VOORZITTER**: Het CDA, de heer Westerlaken. Geen stemverklaring, begrijp ik.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer De Droog voor een stemverklaring.

De heer **DE DROOG** (stemverklaring): Een stemverklaring, voorzitter, bij motie M1. Hoe sympathiek ook – en daar is hij weer – ja, gaan we tegenstemmen vanwege het enorme obligate gehalte.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Lejeune voor een stemverklaring.

Mevrouw **LEJEUNE** (stemverklaring): Dank u wel. We hebben exact dezelfde stemverklaring, motie M1. Inhoud, volledig mee eens, maar ook volledig overbodig. Dus wij zullen om die reden tegenstemmen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. ChristenUnie, mevrouw Rikkoert, geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Dercksen voor een stemverklaring.

De heer **DERCKSEN** (stemverklaring): Ja, 3, het rekenkamerrapport. Ja, de Rekenkamer levert zelden slechte rapporten op. Nu ook is aan de kwaliteit niets af te doen. Dat brengt ons een beetje in een spagaat, want het gaat over de landbouw- en de voedselstrategie. Wij vinden dat beleid helemaal verkeerd. Dus de tegenstem is niet gericht op de kwaliteit van het rapport van de Rekenkamer, maar op het onderliggende beleid. En dan geldt dat tevens voor amendement A1 wat eronder ligt.

Dan de CO₂-beprijzing, de motie van de VVD. Natuurlijk is het zo dat de VVD de discussie een millimeter naar zichzelf en naar de goede kant aan het trekken is met deze motie, maar dat is voor ons veel te weinig, want we moeten helemaal af van CO₂-beprijzing.

De **VOORZITTER**: Meneer Dercksen, hebt u het gedaan? Want u wilde nog een stemverklaring afgegeven over dat stuk van het IPO.

De heer **DERCKSEN** (stemverklaring): Als wij de voorzitter niet hadden. Heel goed. Ja. Nee, dat gaat over het rapport van het IPO. Daar heb ik in de commissie van gezegd – en dat wil ik graag herhalen met een stemverklaring, want wij gaan tegenstemmen – dat het prima is als je samenwerkt en op onderdelen en op onderwerpen de belangen van je provincie laat vertegenwoordigen, maar het moloch, wat het nu al geworden is, daar zijn wij op tegen. Daarnaast is het onderzoek uitgevraagd naar aanleiding van de vragen van het bestuur en niet van de ALV. Ja, dat is wat mij betreft ook wel fout. Dus wij zullen het tegen dat voorstel stemmen. Dank u wel, voorzitter.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan mevrouw Keller voor een stemverklaring.

Mevrouw **KELLER**: We hebben geen stemverklaring.

De **VOORZITTER**: SP/Socialisten Utrecht, de heer Breur. Geen stemverklaringen.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Van den Dikkenberg voor een stemverklaring.

De heer **VAN DEN DIKKENBERG** (stemverklaring): Ja, voorzitter, dank. Twee stemverklaringen. Ten eerste bij het Rekenkamerrapport Landbouw- en Voedselstrategie. Wij zien daar vooral de technische aanbevelingen in die de begroting en het beleid vooruit zullen helpen. Vandaar dat ik, ondanks dat ik – in lijn met de heer Dercksen zojuist – dat ik het inhoudelijke beleid niet op alle onderdelen steun en wij de landbouwvisie wel hebben gesteund, zullen we dit rekenkamerrapport ook steunen. Het amendement, zullen we niet steunen.

De tweede stemverklaring is de actualiteitenmotie M4, Vergelijkbare CO₂-prijzen. Daar zullen wij voorstemmen in lezing dat het een opduwmotie is richting andere provincies om gezamenlijk tot een CO₂-prijs te komen. Wij vinden dit wel een goede ontwikkeling, namelijk true pricing, maar zien ook vooral de samenhang met andere provincies in de versnelling ervan in Nederland goed zitten. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: Dank u wel. Kom ik bij 50PLUS, mevrouw Hoek. Stemverklaring. Is niet het geval. Dank u wel. Het CDA ook niet, heb ik begrepen. Meneer Westerlaken. Dank u wel.

De heer **WESTERLAKEN**: Mijn excuses dat ik te laat was, maar onze klok liep waarschijnlijk iets achter. Dat kan ook.

De **VOORZITTER** geeft het woord aan de heer Westerlaken voor een stemverklaring.

De heer **WESTERLAKEN** (stemverklaring): Wij hebben één stemverklaring en die is bij de motie over Artikel 1. Ondanks onze bezwaren die wij hebben tegen het feit dat je hiermee GS iets vraagt wat ze eigenlijk gewoon moeten doen, zullen wij toch voor de motie stemmen.

De **VOORZITTER**: Dank u wel, meneer Westerlaken. Dan hebben wij daarmee agendapunt 16, de stemverklaringen, gehad. Ja, dat is juist.

17. Stemming

De **VOORZITTER**: Gaan wij over naar agendapunt 17 en dat zijn de stemmingen zelf. Ik wil u allemaal vragen om goed te controleren of uw stempasje in het apparaat zit. Ja. En wil u ook verzoeken gedurende de stemming hem er niet uit te halen. Mevrouw De Man.

Mevrouw **DE MAN**: Bij mij deed hij het niet. Dus help even.

De **VOORZITTER**: Nog steeds niet? Dan komt er even iemand kijken.

Mevrouw **DE MAN**: Ik ben er weer. Dank u wel.

De **VOORZITTER**: U bent er weer mooi. Het hele VVD-smaldeel is opeens in ontredde. Ja? Ja, nee, u zit er allemaal in, hè? De griffier controleert nog even of het scherm- Nou, daar gaat er weer één uit. Meneer van Schie zit aan het pasje. Even kijken. Manouk, kan jij- Want wij zien hier wat gaten. [...] Ja, het is correct. Wij missen vier leden, waarvan drie zich afwezig gemeld hebben en één lege Statenzetel. Ja? Mooi. Dan gaan wij over tot de stemmingen.

Statenvoorstel Beslissing op bezwaar A. Goldhoorn c.s.

De **VOORZITTER**: Wij beginnen met het stemmen over het Statenvoorstel onder agendapunt 6, Beslissing op bezwaar A. Goldhoorn. De stemming is nu geopend.

Mevrouw **WELSCHEN**: Voorzitter, mijn kastje doet het niet.

De **VOORZITTER**: Ik verklaar deze stemming als ongeldig. Dus die gaan we overdoen. [...] Ik wil even de stemming opnieuw starten. Is dat mogelijk? [...] Het is even een kwestie van discipline, want ik had nog niet gezegd dat de stemming weer open was. Dus ik vraag opnieuw om even het schema leeg te maken en u te vragen- Ik zeg 'de stemming is geopend', en dat zeg ik nu nog voor de oefening. [...] Even leeghalen. [...] De stemming is geopend. [...]

Mevrouw **VEEN**: Voorzitter, de stemming staat open. Ik weet niet of u hem ook open vindt, maar-

De **VOORZITTER**: Ik probeer ook maar wat. [...] De stemming is echt geopend. Ja. De stemming is gesloten. En dan gaan we nu de uitslag bewonderen.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren en Socialisten Utrecht voor en 50PLUS, JA21 en BVNL tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit.

Statenvoorstel Verordening Fractieondersteuning Provincie Utrecht 2022

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, JA21, Socialisten Utrecht, BVNL voor en 50PLUS tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit.

Statenvoorstel AEF-rapport (herinrichting IPO)

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren en Socialisten Utrecht voor en 50PLUS, JA21 en BVNL tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit.

Statenvoorstel Slavernijverleden

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, Socialisten Utrecht en JA21 voor en 50PLUS en BVNL tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit.

Statenvoorstel Rekenkamerrapport Landbouw- en voedselstrategie

Aan de orde is de stemming over het amendement A1 van de leden Van Gilse (VVD), Van Elteren (GroenLinks), De Haan (ChristenUnie) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake Controleerbaarheid aanbevelingen Rekenkamerrapport Landbouw- en voedselstrategie.

De **VOORZITTER** constateert dat amendement A1 is aangenomen met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, D66, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren en Socialisten Utrecht voor en SGP, CDA, 50PLUS, JA21 en BVNL tegen.

De **VOORZITTER**: Dan gaan we stemmen over het Statenvoorstel zelf, het Rekenkamerrapport Landbouw- en voedselstrategie. De stemming is geopend. [...] Moet ik hem ongeldig verklaren? De stemming gaat over en ik wacht geduldig op het sein, voordat ik- Het Statenvoorstel Rekenkamerrapport Landbouw- en voedselstrategie, de stemming is geopend.

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, SGP, D66, CDA, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren en Socialisten Utrecht voor en 50PLUS, JA21 en BVNL tegen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit met inachtneming van de daarin als gevolg van aanneming van amendement A1 aangebrachte wijzigingen.

Statenvoorstel NV OMU: wensen en bedenkingen en besluit algemeen belang

Aan de orde is de stemming over het statenvoorstel.

De **VOORZITTER** constateert dat het statenvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

Het statenvoorstel wordt zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd; de Provinciale Staten nemen mitsdien het besluit.

Aan de orde is de stemming over de motie M1 van de leden Dercksen (BVNL), Kocken (VVD), Hoek (50PLUS), Van den Dikkenberg (SGP) en Weyers (JA21) inzake Intensiveren kan je leren.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M1 is verworpen met de stemmen van VVD, SGP, Partij voor de Dieren, 50PLUS, JA21 en BVNL voor en PvdA, GroenLinks, D66, CDA, SP, ChristenUnie en Socialisten Utrecht tegen.

Aan de orde is de stemming over de motie M2 van de leden Dercksen (BVNL), Kocken (VVD), Hoek (50PLUS), Van den Dikkenberg (SGP) en Weyers (JA21) inzake Veilig geparkeerd staat netjes.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M2 is aangenomen met de stemmen van VVD, SGP, D66, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL voor en PvdA, GroenLinks en CDA tegen.

Actualiteitenmotie 3 Update Artikel 1 naar 2.0, ingediend door GroenLinks e.a.

Aan de orde is de stemming over actualiteitenmotie M3 van de leden Vrielink (GroenLinks), De Brey (VVD), Veen (D66), De Boer-Leijnsma (PvdA), Keller (Partij voor de Dieren) en Hoek (50PLUS) inzake Update Artikel 1 naar 2.0.

De **VOORZITTER** constateert dat actualiteitenmotie M3 is aangenomen met de stemmen van PvdA, VVD, GroenLinks, D66, CDA, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS en Socialisten Utrecht voor en SGP, JA21 en BVNL tegen.

Actualiteitenmotie 4 Vergelijkbare CO₂-prijzen, ingediend door VVD

Aan de orde is de stemming over actualiteitenmotie M4 van het lid Janssen (VVD) inzake Vergelijkbare CO₂-prijzen.

De **VOORZITTER** constateert dat actualiteitenmotie M4 is verworpen met de stemmen van VVD, SGP en 50PLUS voor en PvdA, GroenLinks, D66, CDA, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, JA21, Socialisten Utrecht en BVNL tegen.

Actualiteitenmotie 5 Energie, ingediend door SP en Socialisten Utrecht

Aan de orde is de stemming over actualiteitenmotie M5 van de leden Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Energie.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M5 is aangenomen met de stemmen van PvdA, GroenLinks, SGP, D66, SP, Partij voor de Dieren, 50PLUS, JA21 en Socialisten Utrecht voor en VVD (waarvan 1 onthouding van stemming), CDA, ChristenUnie en BVNL tegen.

De **VOORZITTER**: Dan mag de heer De Brey terugkomen.

Actualiteitenmotie 6 'Democratische vernieuwing in/door de Staat van Utrecht', ingediend door GroenLinks

Aan de orde is de stemming over de Actualiteitenmotie M6 van de leden Karataş (GroenLinks), Van der Steeg (Partij voor de Dieren), Veen (D66), Rikkoert (ChristenUnie), Westerlaken (CDA) en Hoek (50PLUS) inzake Democratische vernieuwing in/door de Staat van Utrecht.

De **VOORZITTER** constateert dat motie M6 is aangenomen met de stemmen van PvdA, GroenLinks, D66, CDA, SP, ChristenUnie, Partij voor de Dieren, 50PLUS en Socialisten Utrecht voor en VVD, SGP, JA21 en BVNL tegen.

De **VOORZITTER**: Dames en heren, daarmee zijn we aan het eind gekomen aan de stemmingen.

18. Sluiting

De **VOORZITTER**: Voordat wij de vergadering kunnen verlaten, wil ik graag de heer De Brey het woord geven die voor een persoonlijke overweging het woord gevraagd heeft. Meneer De Brey, gaat uw gang.

De heer **DE BREY**: Dank u wel, voorzitter. De laatste Statenvergadering hebben we erop zitten. En ja, u bent natuurlijk onze voorzitter geweest, maar u kregen we een beetje van de Koning. We hebben ook twee vicevoorzitters die we zelf hebben gekozen en dat waren onze lievelingsvoorzitters natuurlijk. Of je zou ook kunnen zeggen, in het oog van

een eerder besluit vandaag 'tot voorzitter gemaakten', want zij waren niet door de Koning benoemd. Nee, Hiltje en René, toch wel een bijzondere periode als vicevoorzitters, want ja, vergaderen af en toe tijdens corona: als wij allemaal lekker thuis zaten, moesten jullie op het provinciehuis zijn, een nieuwe manier van vergaderen. En af en toe, ja, als partijen weleens scherp in het debat, maar als voorzitters altijd fair en to the point en ons kort en bondig houden. Namens de Staten heb ik de eer om jullie een bedankje aan te bieden en een bloemetje. Maar we weten, ja, bloemetjes en de Partij voor de Dieren, dat is wel een ding. Het is de week van de circulaire economie. Dus we hebben daar iets op gevonden. Gemaakt vanuit duurzaam plastic. En dan denk je natuurlijk, nou, daar doe je René helemaal plezier mee, maar het is duurzaam plastic, René, gemaakt uit suikerriet. Dus je kunt het ook in de thee doen. Dan heb je een lekker zoet kopje koffie of kopje thee. In ieder geval een mooi bouwpakket en een wat blijvender herinnering, want, ja, rozen verwelken en schepen vergaan, maar hopelijk blijft dit wat langer bestaan. Dank jullie wel allebei.

[Applaus]

De **VOORZITTER**: Ja, er moet even een mooie foto van deze overhandiging gemaakt worden.

[...]

Fantastisch. Dank u wel, meneer de Brey. Dames en heren, daarmee is echt een eind gekomen- O, we zijn nog niet klaar. Mevrouw Keller heeft ook het woord gevraagd. Mevrouw Keller, gaat uw gang.

Mevrouw **KELLER**: Mijn laatste kans om te shinen, zet ik de microfoon niet aan. Dames en heren, ik sta hier als plaatsvervangend voorzitter en niet als fractievoorzitter van Partij voor de Dieren. Vandaar dat er nu wel met een bos bloemen klaargestaan wordt. Ik wil graag het woord richten tot onze voorzitter van Provinciale Staten.

Commissaris, voorzitter, Hans. Ik ga 'jij' zeggen. Ik dacht wel dat dat in deze setting kan. Ja, Hans, jij was de afgelopen vier jaar onze voorzitter van deze Staten. Er komt nu een eind aan. Namens deze Staten wil ik jou graag bedanken voor jouw voorzitterschap. Een voorzitterschap wat onder andere gekenmerkt werd door de nationale lockdowns door de coronaperiode, waarbij we toch wel heel erg hebben moeten inspelen op de situatie. Ik kan me ook herinneren hier die avonden met het stemmen. Nou, het was hier bijna leeg. De griffie was er, Hans was er, ik zat daar ergens. En op het moment suprême hield mijn laptop er bijvoorbeeld mee op. Dus je maakt nog eens wat mee, ook al heb je geen volle zaal. Maar Hans, of de vergadering nu live was of via Teams, je was één gezicht. Je was altijd jezelf. En hoewel ik weet dat elk Statenlid wel nuanceringen kan aanbrengen in de typering die ik heb bedacht voor Hans, dacht ik van nou, wat ik nu ga benoemen, daar zal iedereen het wel mee eens zijn. Wat ik zei over hetzelfde gezicht: volgens mij was jij soms best streng, je was soms wat geïrriteerd. Dat probeerde je niet te laten merken, maar nou, het was toch wel te merken. Maar ook vooral het enthousiasme, de scherpte, de goede voorbereiding, het in contact zijn, het optimisme in de voorbereiding van elke Statenvergadering van nou, tegen het diner zijn we wel klaar; ik hoop dat we de lunch halen. Nou, heel vaak kwam het niet uit. Maar dat betekent niet dat jij daardoor dacht van 'het duurt te lang'. Je probeerde wel een beetje tempo te maken, maar je gaf ons ook verder de ruimte. Ja, je duidelijkheid en je humor. Tenminste, ik houd daar wel van. We hebben het net nog even meegemaakt. Dus dankjewel daarvoor. Ikzelf vond het heel bijzonder om als waarnemend voorzitter toch een kijkje in de keuken te mogen hebben. En ik zal eerlijk bekennen, ik heb goed opgelet hoe je het doet, hoe je je werk doet hier in de Staten. Ik heb toch wel af en toe in een Teamsvergadering gezeten als voorzitter, dat ik dacht: hoe zou Hans dat nou oplossen? Dus dank daarvoor. Ja, dank je wel voor je werk hier voor onze

Staten. En ik wens jou, namens iedereen hier in de Staten, veel succes met de volgende Statenperiode. Dank je wel.

[Applaus]

De **VOORZITTER**: Hiltje, beste collega's, enorm veel dank voor deze, voor mij onverwachte, geste. Zeer, zeer op prijs gesteld. Ik ben met heel veel plezier de afgelopen vier jaar en met trots jullie voorzitter geweest. Ik denk dat we kunnen terugkijken op een heel mooie Statenperiode waar we heel veel belangrijke onderwerpen met elkaar besproken en bediscussieerd hebben, maar uiteindelijk ook altijd wel met elkaar weer besluiten hebben genomen. En dat is belangrijk, want de mensen waarvoor we het werk doen, die verwachten ook van ons dat we uiteindelijk ons werk doen en besluiten nemen, waardoor we inderdaad tegemoet kunnen komen aan de vele wensen en eisen die in de Utrechtse samenleving zijn. En ik heb altijd gevoeld dat jullie dat voor ogen hadden in het debat en uiteindelijk bij de besluitvorming. En dan is het ook een feestje om voorzitter te mogen zijn van zo'n Provinciale Staten. Dus ik zeg jullie daar heel veel dank voor. Ik heb nog wat meer woorden voor het terugkijken op deze periode, maar als jullie dat goed vinden, en dan zal ik het ook her en der nog heel erg persoonlijk gaan maken, dat ik dat op 29 maart zal doen bij de echt laatste vergadering waar we ook afscheid van elkaar gaan nemen. Maar voor nu heel veel dank. Ik nodig jullie ook graag uit om nog even met elkaar wat te drinken hier in Bob's bar en jullie ook heel veel succes toe te wensen bij de komende campagne. Maak er wat van. We zien elkaar in ieder geval weer 29 maart. Dank jullie wel.

[Applaus]

De **VOORZITTER** sluit de vergadering om 16.16 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van [datum].

De voorzitter,

De griffier,

Toezeggingen

14.

Actualiteitenmotie 5 Energie, ingediend door SP en Socialisten Utrecht

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe conform de moties 58A en 59A, die onder andere betrekking hebben op coöperatief eigendom, en het initiatiefvoorstel van de VVD, na te gaan hoe de publieke belangen in de provinciale energie- en warmtevoorziening beter geborgd kunnen worden door bijvoorbeeld de oprichting van een provinciaal warmtebedrijf. In de verkenning wordt ook meegenomen hoe medeoverheden dit aanpakken. De uitkomsten van deze verkenning worden gepresenteerd aan Provinciale Staten, op basis waarvan de nieuwe Provinciale Staten kunnen beoordelen of deze voldoende basis zijn of dat er een verdiepend onderzoek nodig is. Gedeputeerde Staten zal voor het zomerreces met voorstellen richting Provinciale Staten komen.

Index

Actualiteitenmotie M3 van de leden Vrielink (GroenLinks), De Brey (VVD), Veen (D66), De Boer-Leijnsma (PvdA), Keller (Partij voor de Dieren) en Hoek (50PLUS) inzake Update Artikel 1 naar 2.0	44
Actualiteitenmotie M4 van het lid Janssen (VVD) inzake Vergelijkbare CO ₂ -prijzen	49
Actualiteitenmotie M5 van de leden Breur (SP) en Eggermont (Socialisten Utrecht) inzake Energie	59
Actualiteitenmotie M6 van de leden Karataş (GroenLinks), Van der Steeg (Partij voor de Dieren), Veen (D66), Rikkoert (ChristenUnie), Westerlaken (CDA) en Hoek (50PLUS) inzake Democratische vernieuwing in/door de Staat van Utrecht	68
Amendement A1 van de leden Van Gilse (VVD), Van Elteren (GroenLinks), De Haan (ChristenUnie) en De Boer-Leijnsma (PvdA) inzake Controleerbaarheid aanbevelingen Rekenkamer rapport Landbouw- en voedselstrategie	24
Motie M1 van de leden Dercksen (BVNL), Kocken (VVD), Hoek (50PLUS), Van den Dikkenberg (SGP) en Weyers (JA21) inzake Intensiveren kan je leren	37
Motie M2 van de leden Dercksen (BVNL), Kocken (VVD), Hoek (50PLUS), Van den Dikkenberg (SGP) en Weyers (JA21) inzake Veilig geparkeerd staat netjes	38